МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

ФОРТЕПІАННІ АНСАМБЛІ

ПЕДАГОГІЧНИЙ РЕПЕРТУАР
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I – II рівнів акредитації

Київ – 2008

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

ФОРТЕПІАННІ АНСАМБЛІ

ПЕДАГОГІЧНИЙ РЕПЕРТУАР
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
І – ІІ рівнів акредитації

Спеціальність 5.020202 «Хореографія»

Київ – 2008

УДК 786.2 (048)
ББК 85.315.3
О533

Рецензенти:

О.М. Скопцова ,кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри народного музичного виконавства та фольклористики Київського національного університету культури і мистецтв;

Л.В. Григорчук ,викладач Житомирського училища культури мистецтв ім. І. Огієнко;

Л.М. Коханенко ,голова предметно-циклової комісії викладачів фортепіано Ніжинського училища культури і мистецтв ім. М. Заньковецької

Олексенко Н.В. , Тарасенко М.М.
О533 Фортепіанні ансамблі: педагогічний репертуар для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I – II рівнів акредитації. – К.: Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2008.– 75 с.

До даної збірки увійшли твори для фортепіано в чотири руки, різні за ступенем складності з урахуванням рівня професійної підготовки студентів. Вони являють собою сприятливий матеріал для розвитку навичок ансамблевої гри.

Фортепіанні ансамблі є невід'ємною частиною навчальної програми. Ансамблева гра – ідеальна модель найпростішого музичного колективу, де студенти мають можливість набути й розвинути важливі вміння і навички.

Збірник розрахований на студентів спеціалізації "Народна хореографія". До нього увійшли твори танцювального характеру: народні танці, уривки з балетів, опер, джазова композиція. Хрестоматія може використовуватися студентами інших спеціалізацій, а також учнями дитячих музичних шкіл.

Кожен музичний твір, що увійшов до збірки, сприяє розрішенню піаністичних завдань, розвитку та закріпленню засобів музичного виконання.

Твори вітчизняних та зарубіжних композиторів, що увійшли до даної збірки відповідають програмним вимогам училищ культури і мистецтв.

УДК 786.2 (048)
ББК 85.315.3

© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв, 2008

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

Фортепіанні ансамблі є невід'ємною частиною навчальної програми з курсу "Музичний інструмент" для студентів спеціальності "Хореографія" училищ культури і мистецтв.

Не дивлячись на відсутність музичної підготовки, або недостатні піаністичні навички студентів цієї спеціалізації, репертуар повинен складатися з творів різних за жанрово – стильовими рисами, образно – емоційним змістом, художнім завданням, різноманітних за формою, фортепіанною фактурою, технічними труднощами. Репертуар повинен базуватися на творах танцювального характеру: кращих зразках народного танцю, уривків з класичних балетів, опер, танцювальних сюїт і сучасних танців. Вивчення таких творів ставить за мету розширити світогляд, дозволить в майбутній професійній роботі студентів більш впевнено орієнтуватися в музично-хореографічному репертуарі.

Дуже обмежена кількість творів танцювального характеру в навчально-педагогічному репертуарі змусила упорядників цієї збірки зайнятися пошуками подібного музичного матеріалу, а також створити власні перекладення для виконання в чотири руки.

Мета пропонованого збірника – розширити педагогічний репертуар такого напрямку. Побудований на яскравих зразках народної, класичної та сучасної музики, він допоможе формувати в студентів високий художній смак, сприятиме їхньому духовному збагаченню. Кожен музичний твір є матеріалом для розвитку навичок ансамблевої гри, розширення піаністичних завдань, розвитку та закріплення засобів музичного виконання, а також для засвоєння всіх розділів програми з урахуванням індивідуальних можливостей студентів.

Ансамблева гра - це ідеальна модель найпростішого музичного колективу, в якому студенти мають можливість набути і розвинути важливі вміння і навички.

У студента необхідно виховувати сприйняття музики як мистецтва багатопланового звучання. Це вміння найбільш повно виховується в ансамблі. Виконання на фортепіано однієї з партій ансамблевої п'єси дає змогу чути водночас два звукові плани. Робота в цьому напрямку починається по суті вже з того моменту, коли студент знайомиться з поняттями "мелодія" і "супровід". Перші завдання такого роду – "виділити мелодію", "сховати акомпанемент". Звісно, мелодія виділяється не шляхом "вистукування", а завдяки вслуховуванню і ясному проспівуванню, в той час, як супровід повинен бути почутий в іншій, більш тихішій, градації звучання.

Гра в ансамблі – це прекрасний засіб виховання мелодичного і гармонічного слуху, уміння слухати і контролювати свою гру. Необхідність увесь час співставляти власне виконання з виконанням партнера, уважне вслуховування в загальну картину благотворно впливають на виховання студента як музиканта, розвивають його творчу ініціативу.

При ансамблевому виконанні студент здійснює природне бажання почути повне і насичене звучання, якого він ще не може самостійно досягнути на початковій стадії свого навчання. Гра в ансамблі є кращим засобом зацікавити

студента, допомагає емоційно урізноманітнити зазвичай малоцікавий початковий етап навчання.

Ансамблеве музикування сприяє вмінню досягати тотожності виконання всіх елементів музичного твору, штрихів, педалізації, звуковидобування.

З перших кроків необхідно розглядати гру в ансамблі як форму спільного музикування, яке сприяє внутрішній єдності партнерів та їх співпереживанню.

«В ансамбле учитель-ученик устанавливается единение не только между ними обоими, но и, что ещё более важно гармоническое, воздействие между учеником и композитором при посредстве педагога» - вказує Г. Г. Нейгауз. Гра учня в ансамблі з педагогом дає можливість передачі музичного досвіду і естетичних поглядів викладача студенту безпосередньо під час виконання музичного твору.

Гра в ансамблі дозволяє з успіхом вести роботу над розвитком почуття ритму. Вона сприяє закладанню елементарних основ ритму, а також оволодінню більш складними метроритмічними категоріями (агогіка, пауза).

Вже з перших кроків студента при оволодінні грою на фортепіано, коли він виконує найпростіші ансамблеві твори, виховується ряд виконавських прийомів і навичок, які сприяють розвитку почуття ритму. Важлива з цих навичок – відтворення рівномірної послідовності однакових тривалостей. «Чувство ровности движения приобретается всякой совместной игрой» - вказував Н. А. Римський-Корсаков в роботі «О музыкальном образовании», маючи на увазі ритмічно-дисциплінуючий вплив ансамблевої гри на кожного з партнерів.

Дуже важливим є вмілий добір матеріалу. На початковому етапі партія студента повинна бути максимально простою, розташовуватися в зручній позиції.

Граючи разом з педагогом, студент знаходиться в певних метро-ритмічних рамках. Необхідність "тримати" свій ритм робить засвоєння різних ритмічних фігур більш органічним.

Навичка відтворення рівномірної пульсації будує "матеріальну" основу для розвитку почуття темпу. Ансамблеве виконання не тільки дає викладачу можливість диктувати потрібний темп у кожному конкретному випадку, але й формує в студента правильне темповідчуття.

При ансамблевому виконанні партнери визначають темп ще до початку гри. В ансамблі темпоритм повинен бути єдиним для всіх виконавців. Відсутність ритмічної стійкості часто пов'язана з властивою піаністам - початківцям тенденцією до прискорення. Зазвичай це відбувається при зростанні сили звучності – емоційне збудження робить ритмічний пульс частішим.

При поєднанні в дуеті двох студентів, яким властивий такий недолік, може виникнути ланцюгова реакція, при якій один виконавець почне прискорювати темп, а другий піде за ним. Якщо цей недолік властивий тільки одному з партнерів, то другий буде вірним помічником. Таким чином в умовах спільних занять виникають сприятливі можливості для виправлення індивідуальних недоліків виконання.

До перших кроків ансамблевої техніки відносяться особливості посадки за інструментом, педалізації, засоби досягнення синхронності при взятті та знятті звука, рівновага звучання в подвоєннях і акордах, узгодження прийомів

звуковидобування, передача голосу від партнера до партнера, звуковий баланс у співвідношенні кількох голосів.

З ускладненням художніх завдань розширюються і технічні завдання сумісної гри: подолання труднощів поліритмії, використання особливих тембральних можливостей фортепіанного дуету, педалізація.

При грі в чотири руки за одним інструментом відмінність від сольного виконання починається з самої посадки, тому що кожен має у своєму розпорядженні тільки половину клавіатури. Партнери повинні так її поділити, щоб не заважати один одному.

Педалізує виконавець другої партії, бо вона є фундаментом. Йому необхідно уважно слухати свого товариша. Корисно запропонувати студенту, який виконує другу партію, нічого не грати, а тільки педалізувати під час виконання іншим піаністом першої партії.

Педалізація в даній збірці здебільшого позначена у деяких тактах украй детально. Там, де педалізація не позначена, вона така проста, що визначається сама собою.

Часто безперервність виконання в чотири руки порушується за відсутністю в студентів простіших навичок перегортання сторінок і рахування довгих пауз. Виконавці повинні встановити кому з партнерів в залежності від зайнятості рук зручніше перегорнути сторінку. Цьому теж треба вчитися.

Спеціального тренування і взаєморозуміння потребує синхронність початку гри. Треба пояснити студентам можливість використання в цьому випадку диригентського ауфтакта. З цим жестом виконавцям слід водночас взяти дихання. Не менш важливе значення має і синхронне закінчення гри. Для рівноваги звучання окремих звуків, учасникам ансамблю потрібнодосягнути однакових прийомів звуковидобування, штрихів.

Інші приклади елементарної ансамблевої техніки- це передача партнерами один одному "з рук в руки" тематичного матеріалу або акомпанементу. П'єси «Я на горку шла», «Український народний танець», «Утушка луговая» є зручним музичним матеріалом для набуття таких навичок.

Найбільш розповсюджений недолік учнівського виконання –динамічна одноманітність. Динамічний діапазон виконання в чотири руки повинен бути ширшим, ніж при сольному, тому що наявність двох піаністів дозволяє повніше використовувати клавіатуру. Розглянувши загальний динамічний план твору, потрібно визначити його кульмінацію і всі нюанси, які підведуть до неї.

Більшість творів, які ввійшли до збірки, розраховано на виконання студентами першої партії. Але в тих випадках, коли складність другої партії незначна, викладач має давати можливість іншому студенту виконати її, або використовувати її як акомпанемент. Для цього підійдуть такі твори, як: Варіація з балету "Раймонда" О.Глазунова, Німецький танець Ф.Шуберта, чеський танець "Редовак", Гопак з опери "Сорочинський ярмарок" М.Мусоргського, Уривок з балету "Лебедине озеро" П.Чайковського, "Анна-полька" Й.Штрауса.

Збірка розрахова на студентів спеціалізації "Народна хореографія", але може з успіхом використовуватися студентами інших спеціалізацій училищ культури і мистецтв, а також учнями дитячих музичних шкіл і шкіл мистецтв.

ВАРІАЦІЯ
з балету "Раймонда"

Allegretto

Переклад авторів

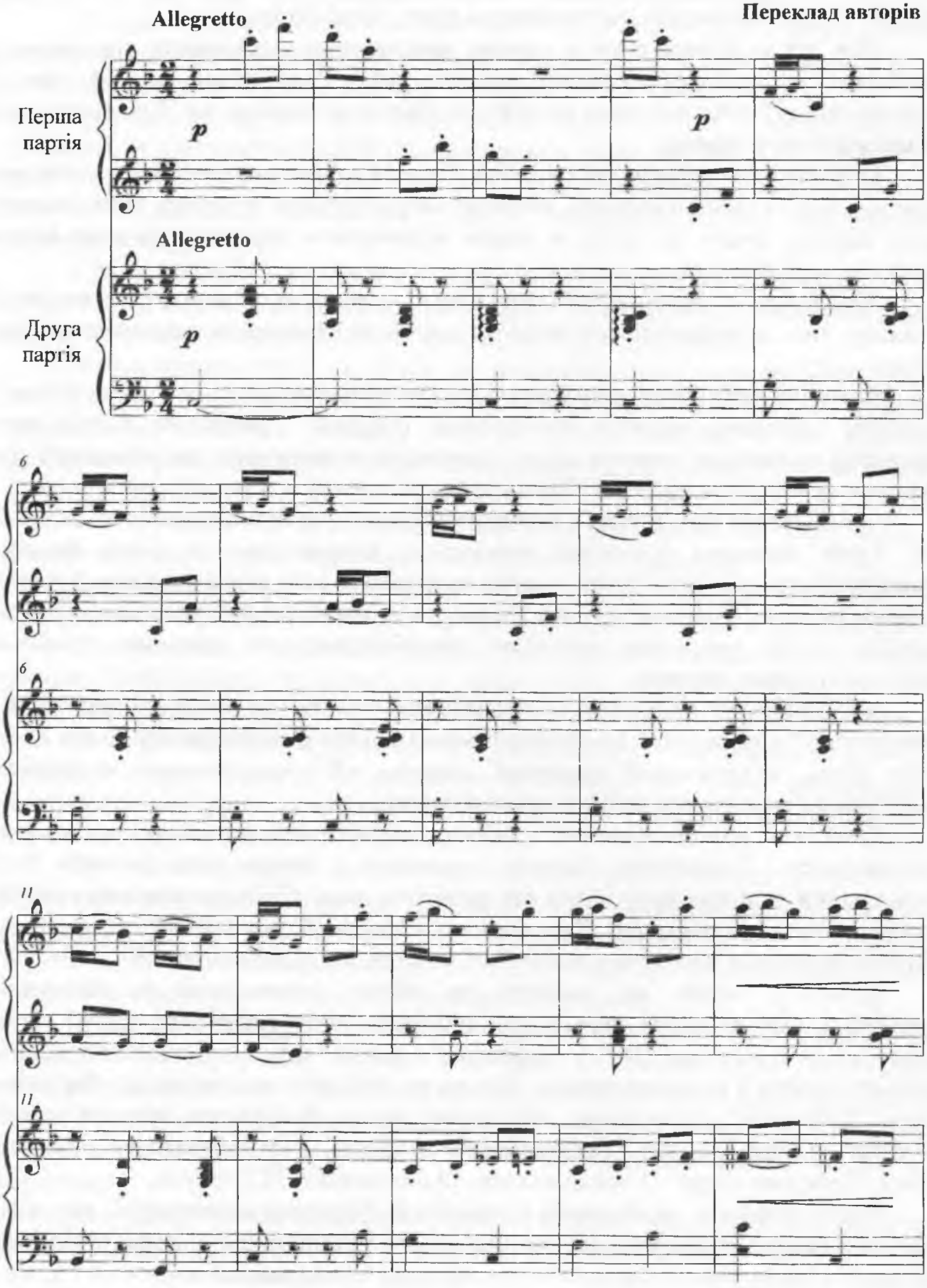

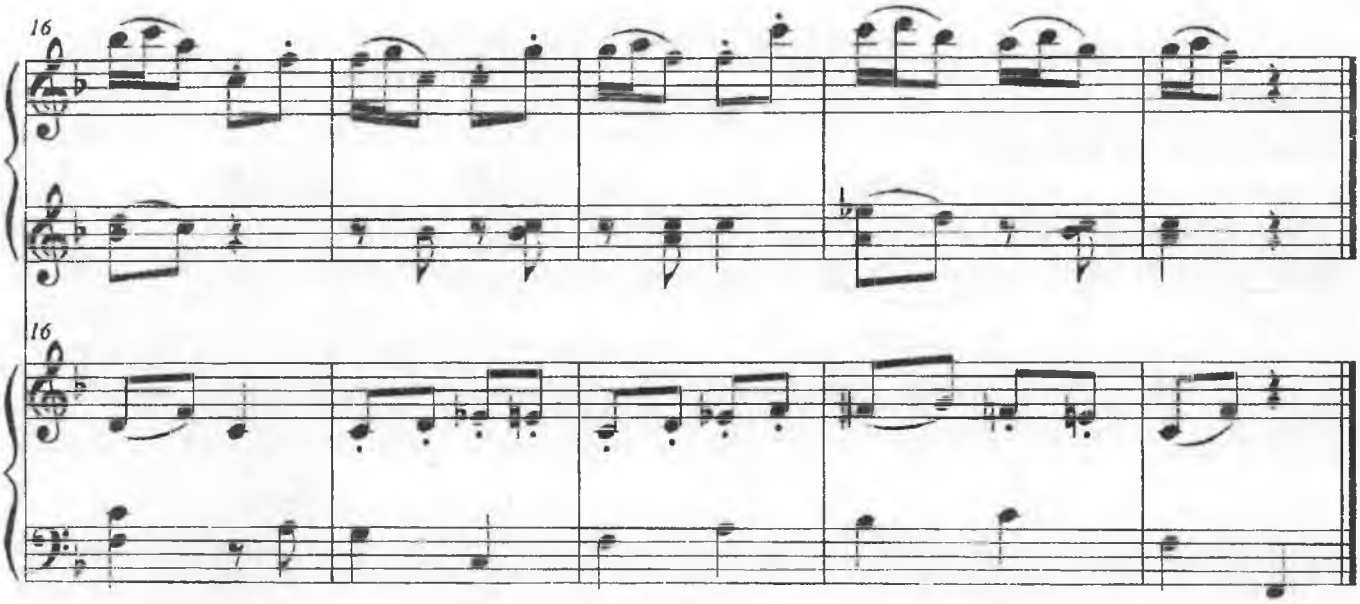

НІМЕЦЬКИЙ ТАНЕЦЬ

Ф. Шуберт

Переклад авторів

Досить швидко

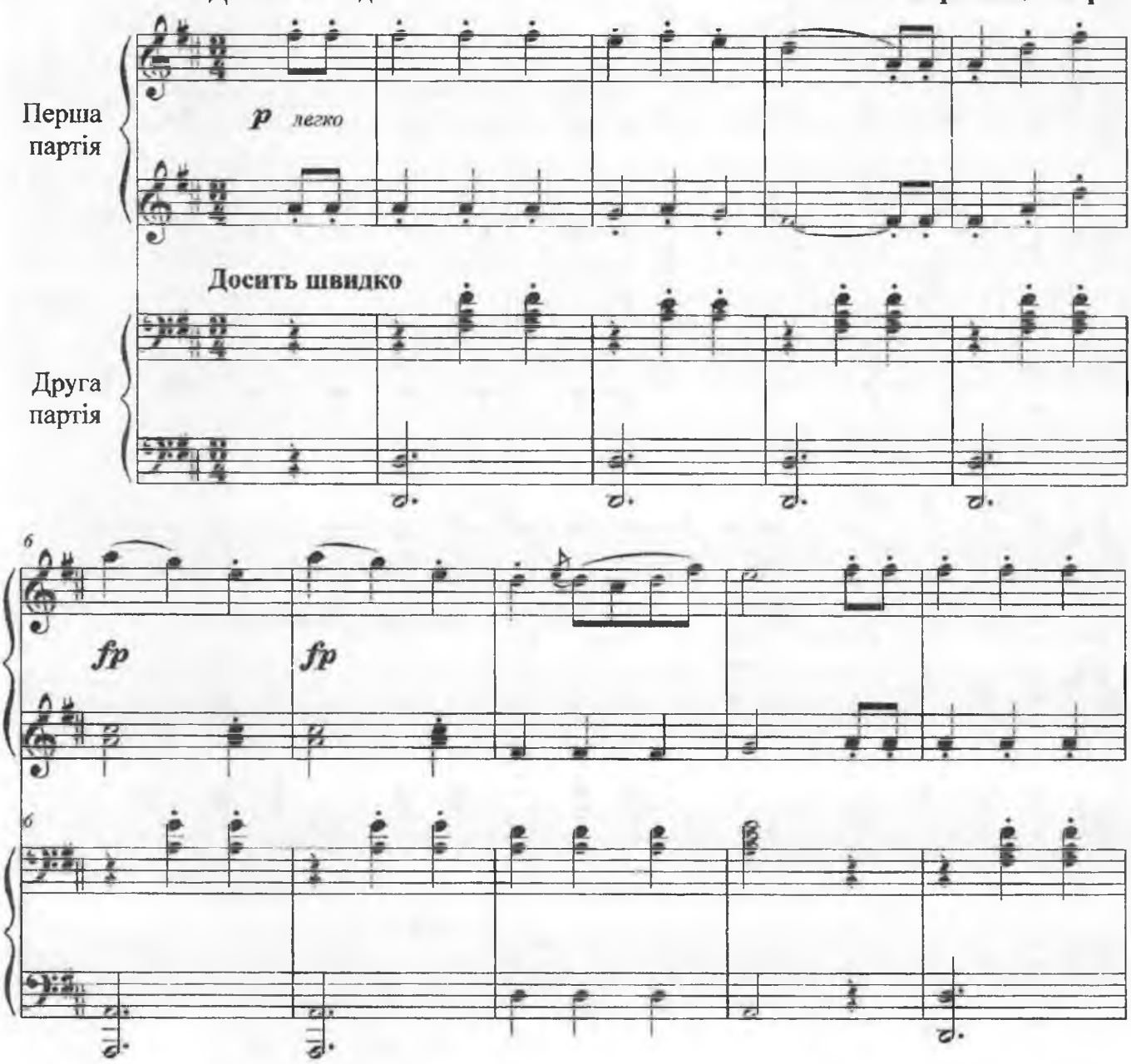

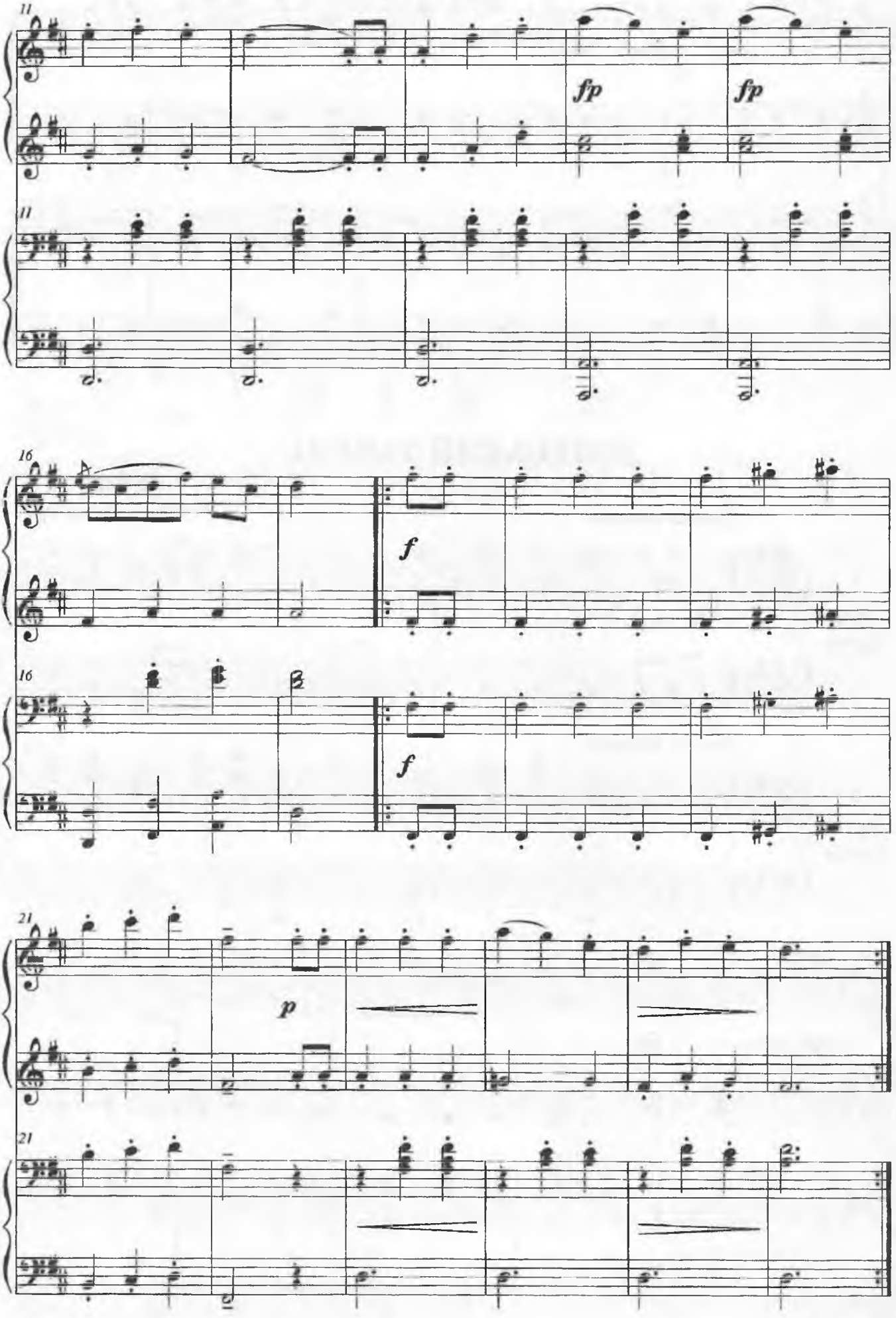
11
fp
fp
11
16
f
16
f
21
p
21

Я НА ГОРКУ ЙШЛА

Російська народна пісня

Обробка М. Голубовської

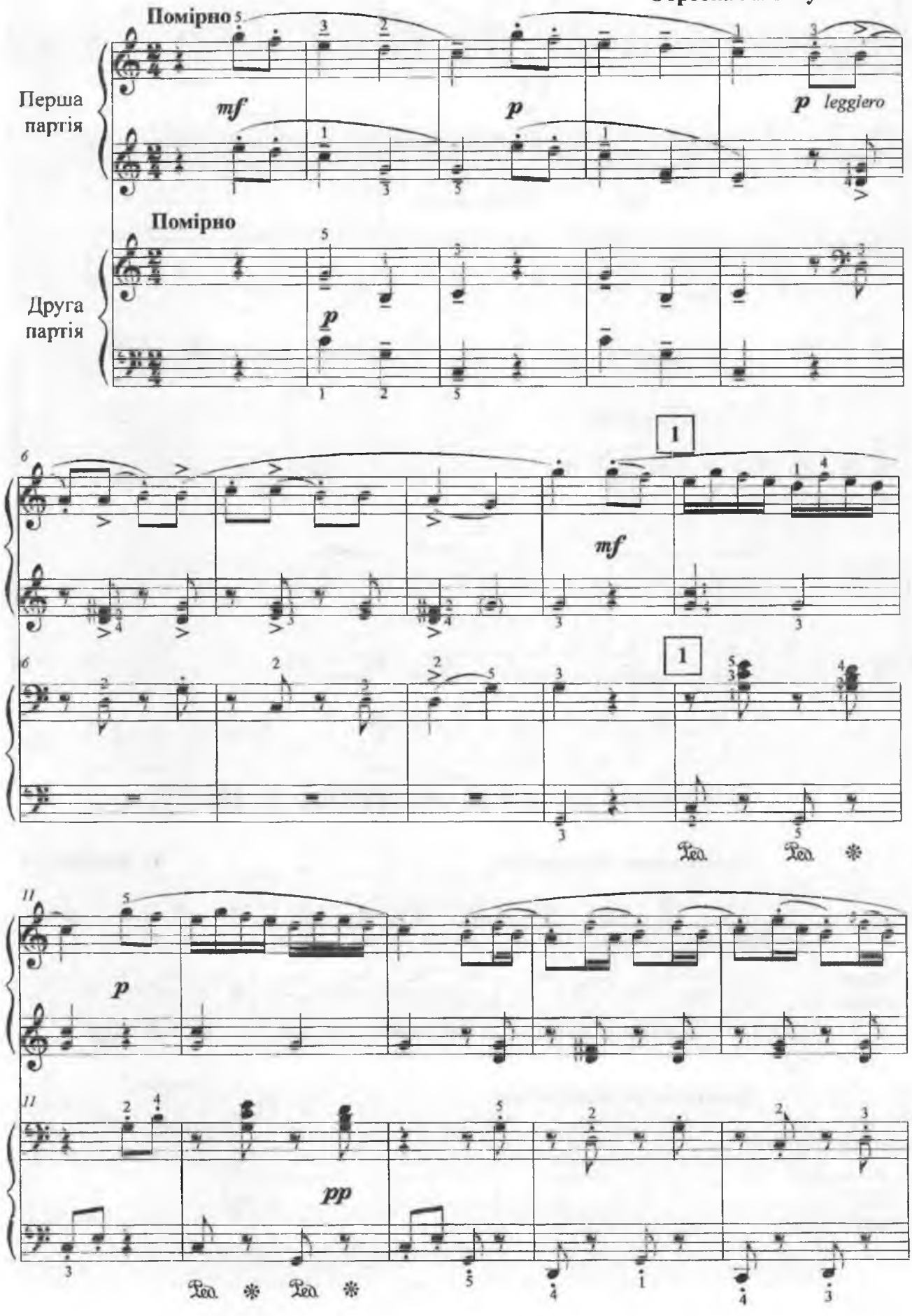

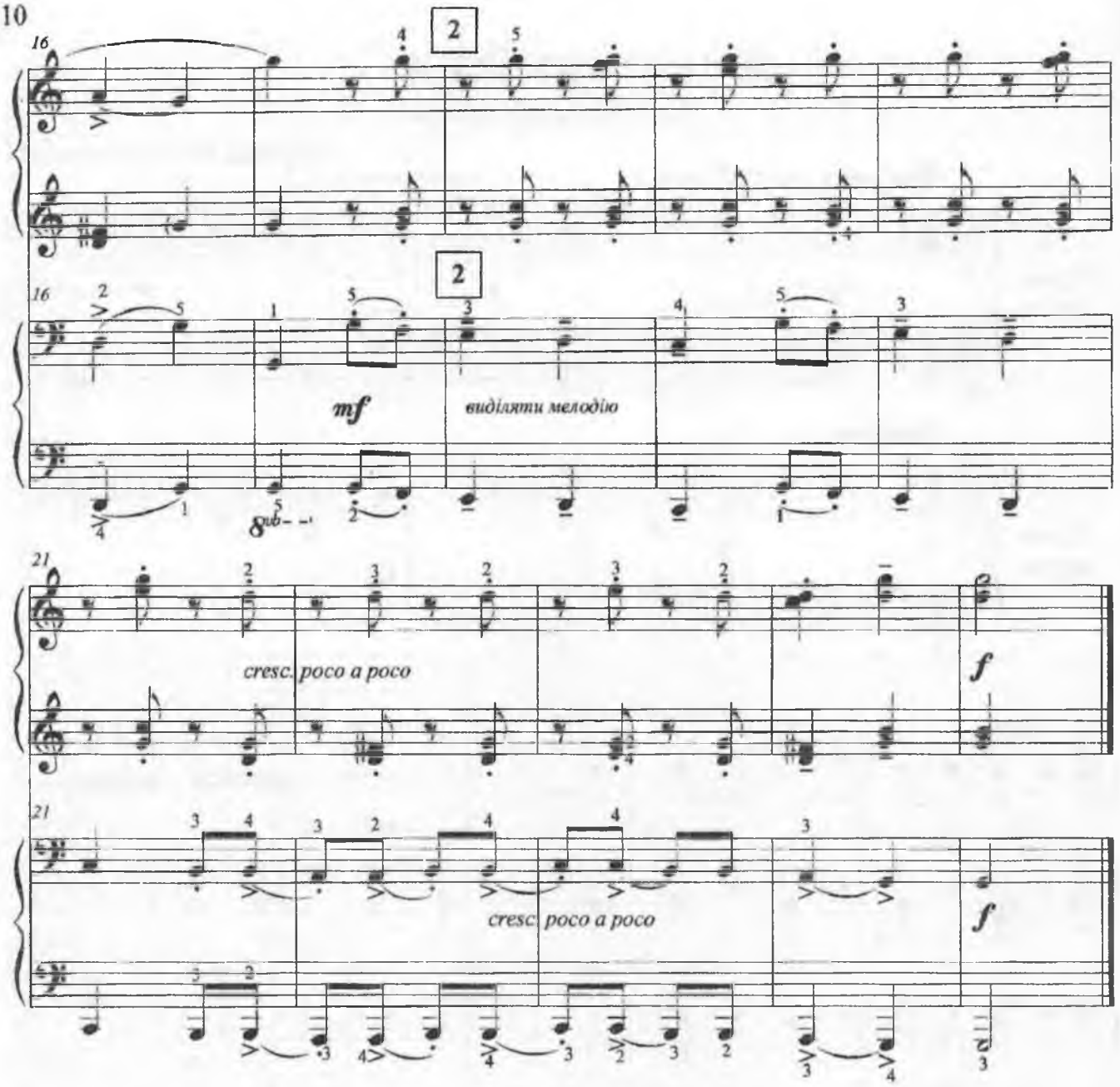

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ТАНЕЦЬ

Досить скоро, жартівливо **В. Золотарьов**

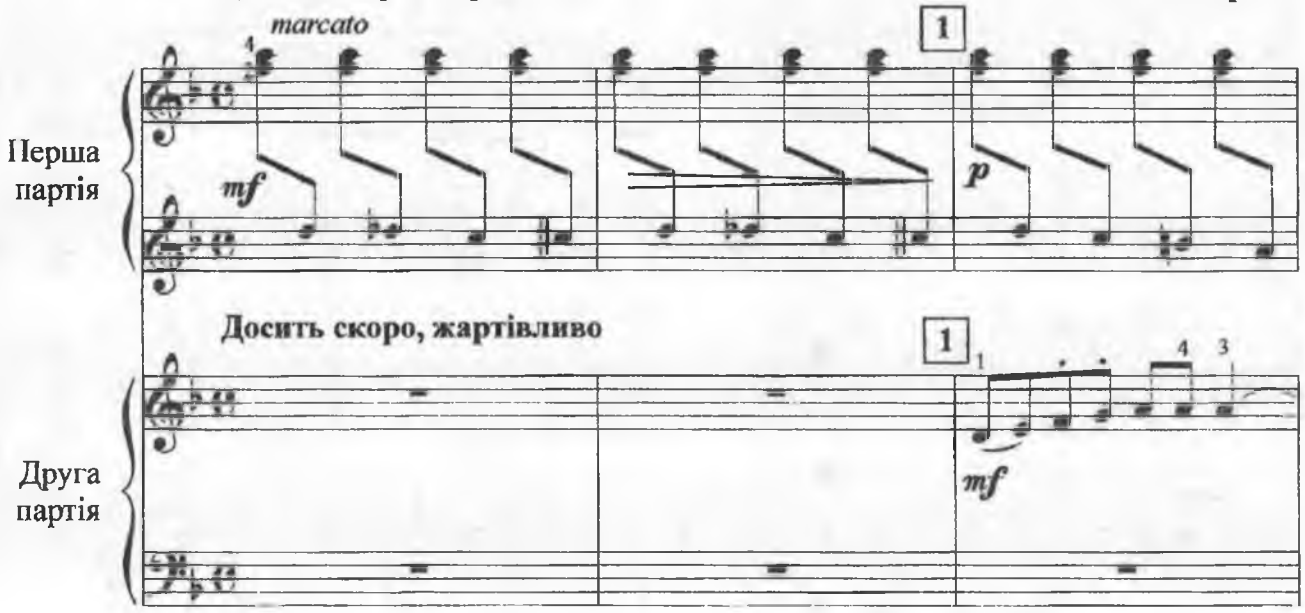

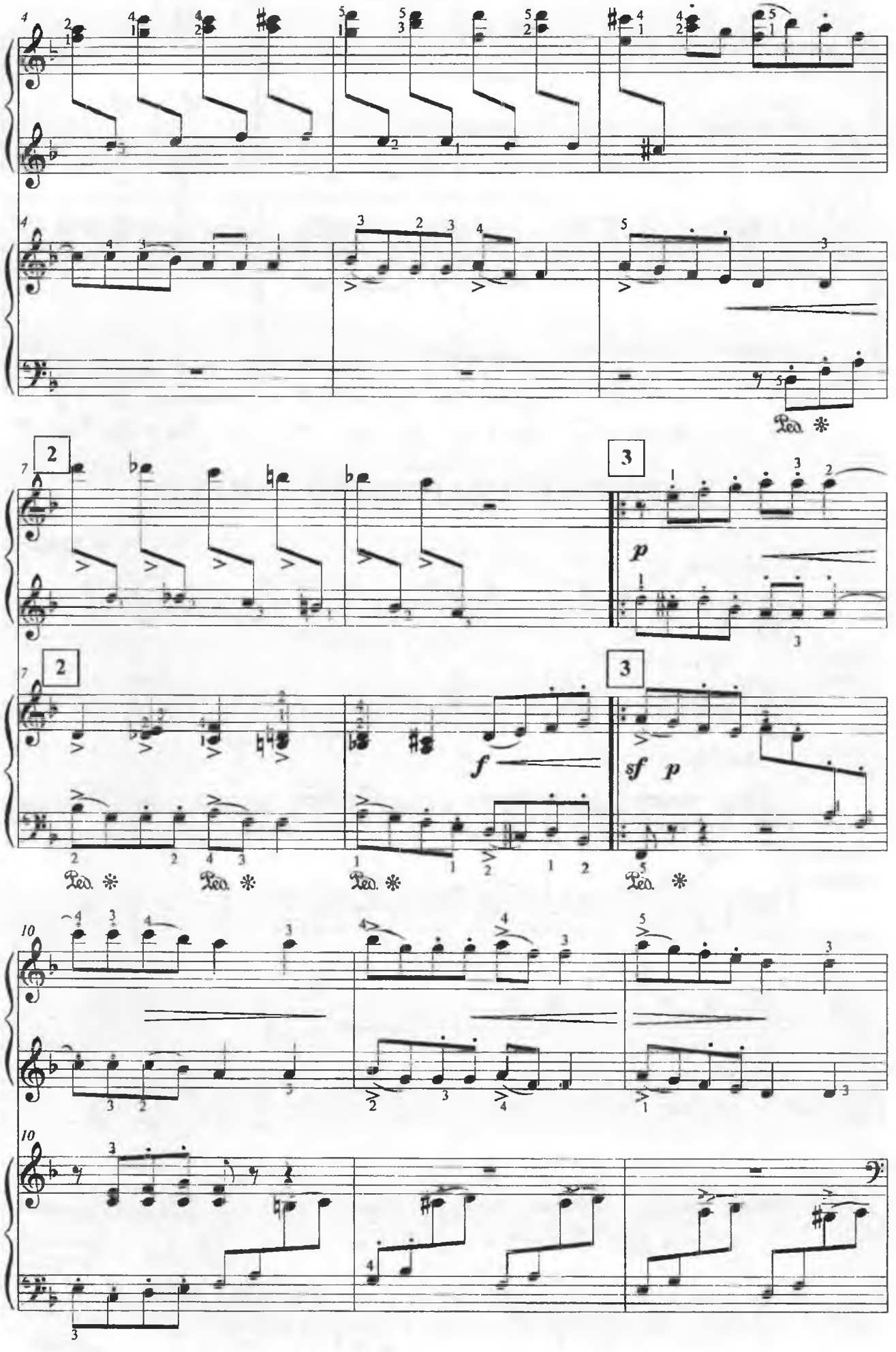
2
3
p
f
sf p
Ped. *

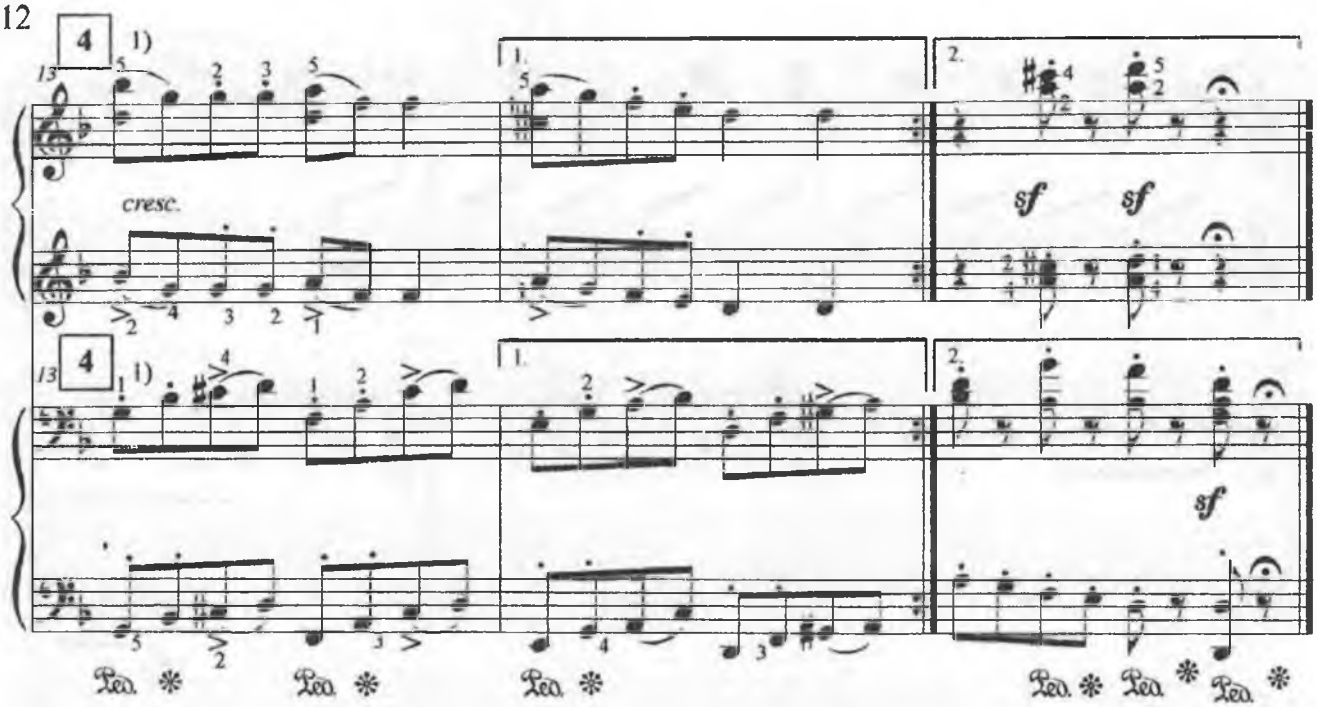

ЛАТИСЬКИЙ НАРОДНИЙ ТАНЕЦЬ

Я. Кепитис

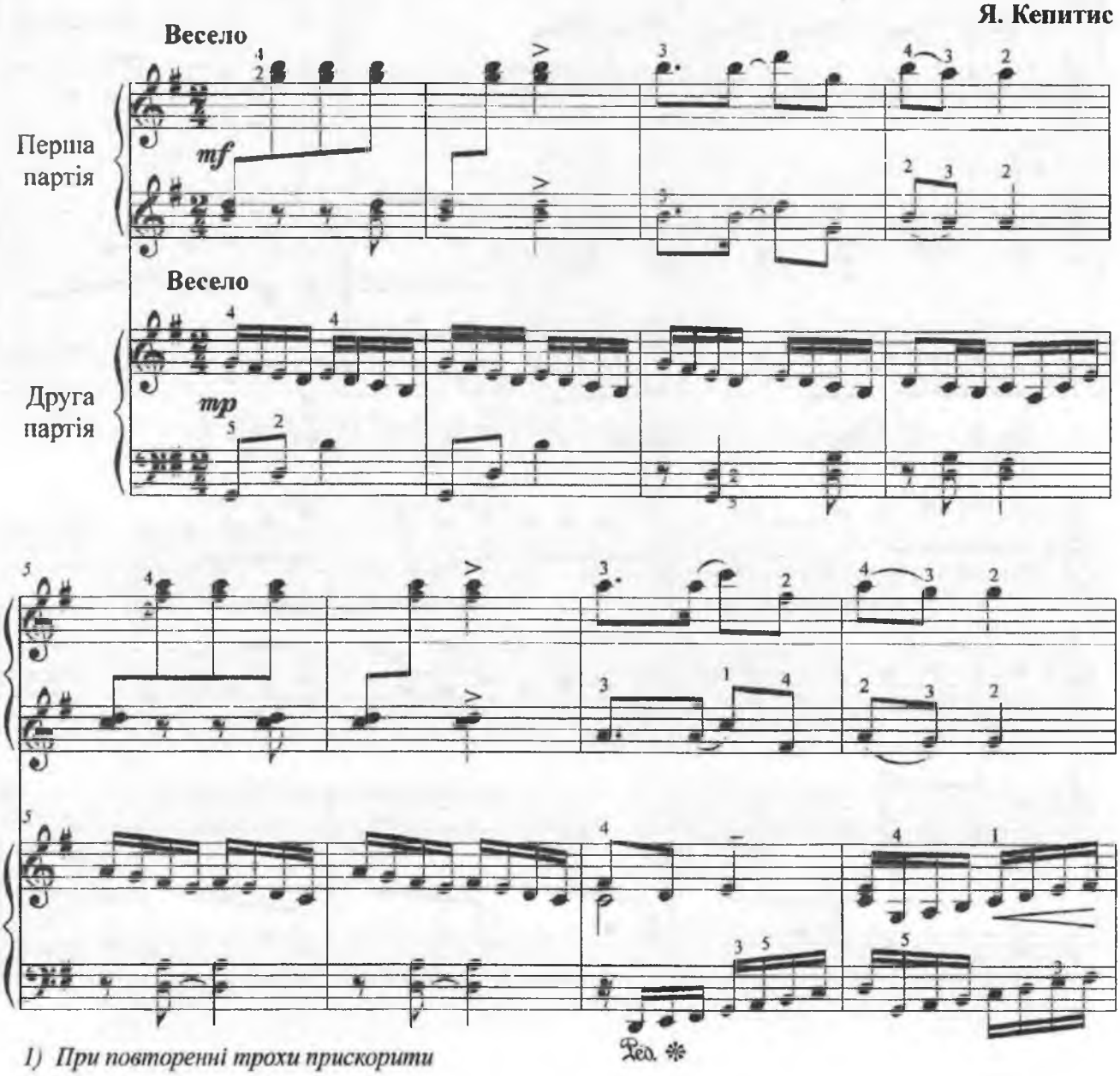

1) При повторенні трохи прискорити

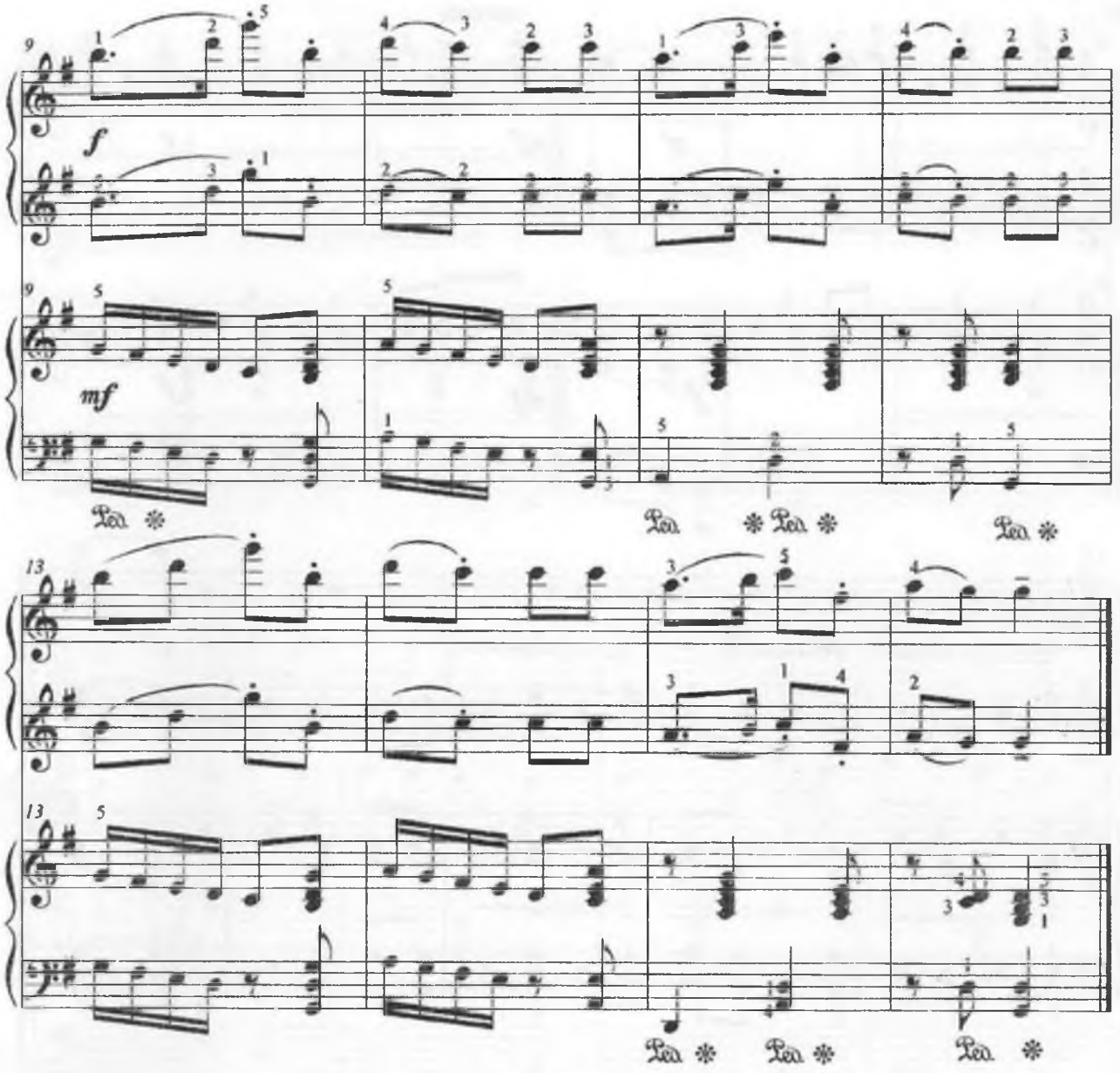

УГОРСЬКИЙ ТАНЕЦЬ

Обр. Е. Іршаї

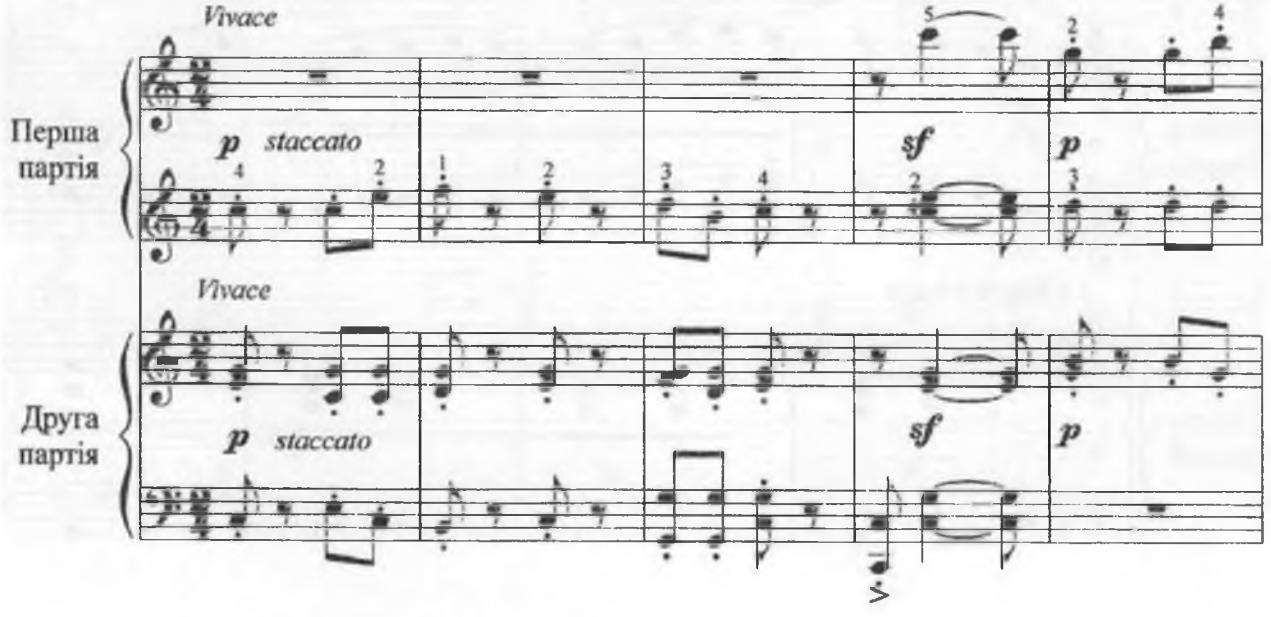

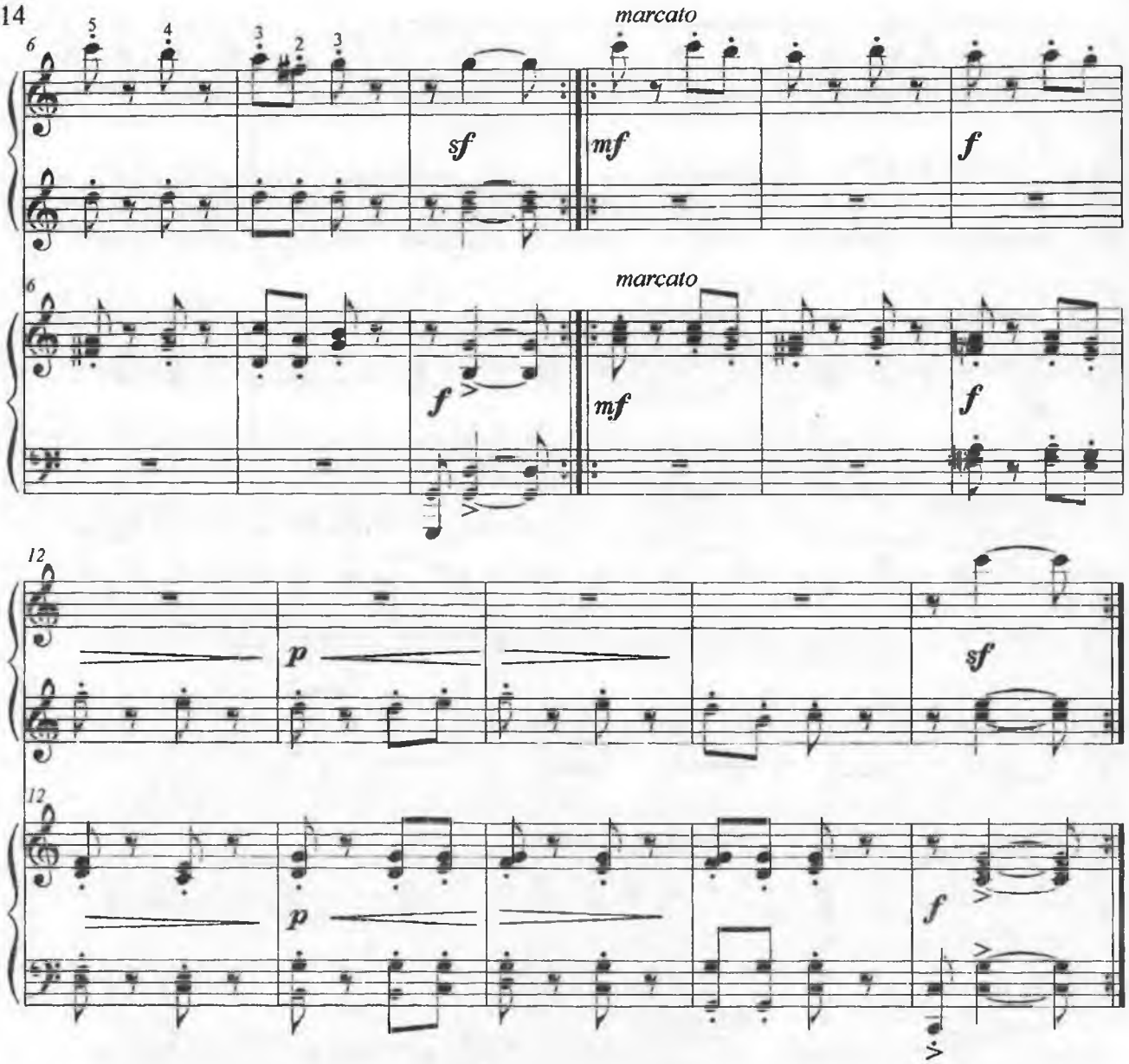

РЕДОВАК

Чеський танець

Allegro vivace **обр. Е. Іршаї**

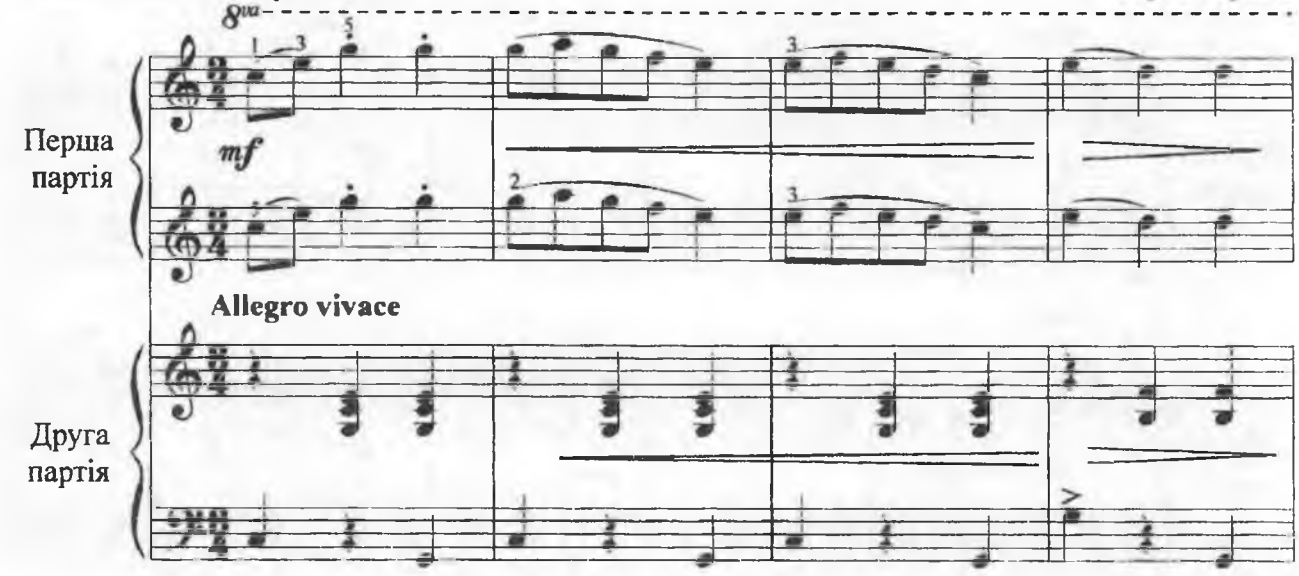

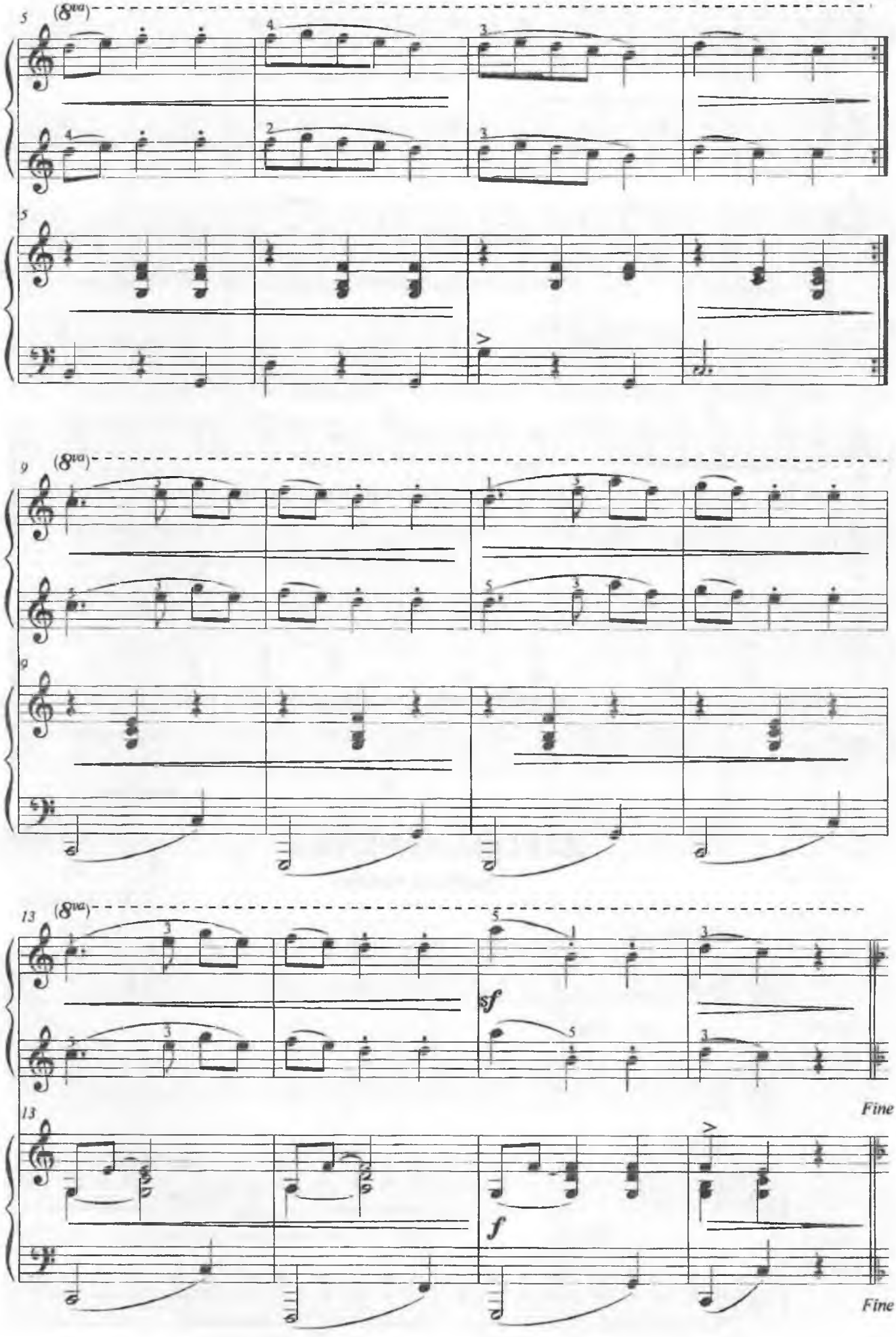
5
(8va)
9
(8va)
13
(8va)
sf
f
Fine
Fine

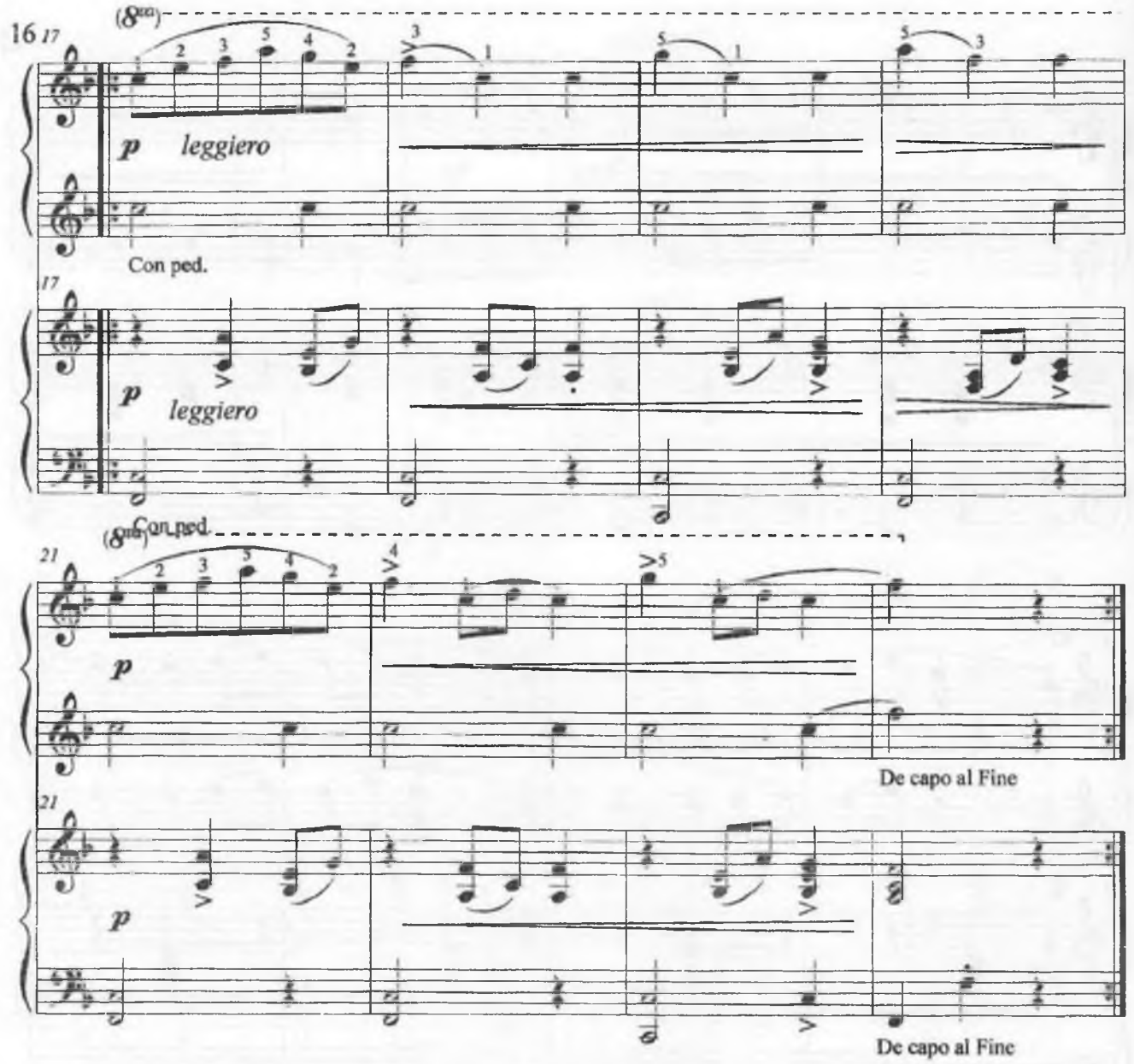

ЛУГОВА КАЧЕЧКА

Російська плясова

Г. Лобачьов

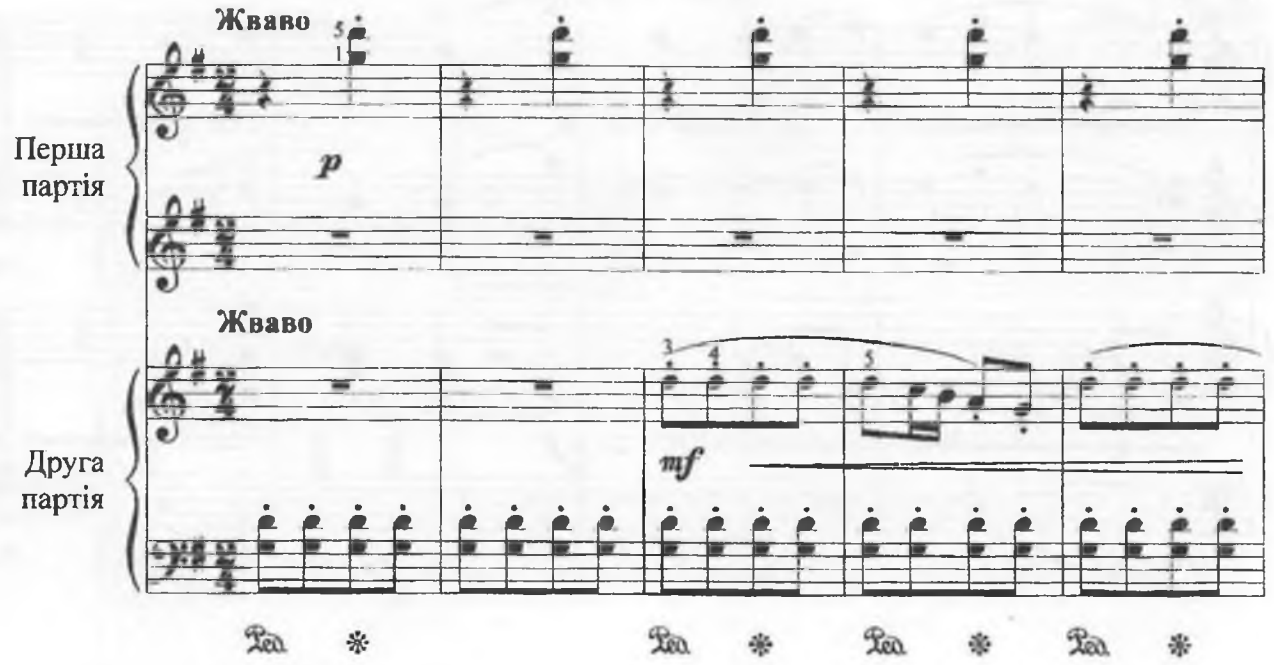

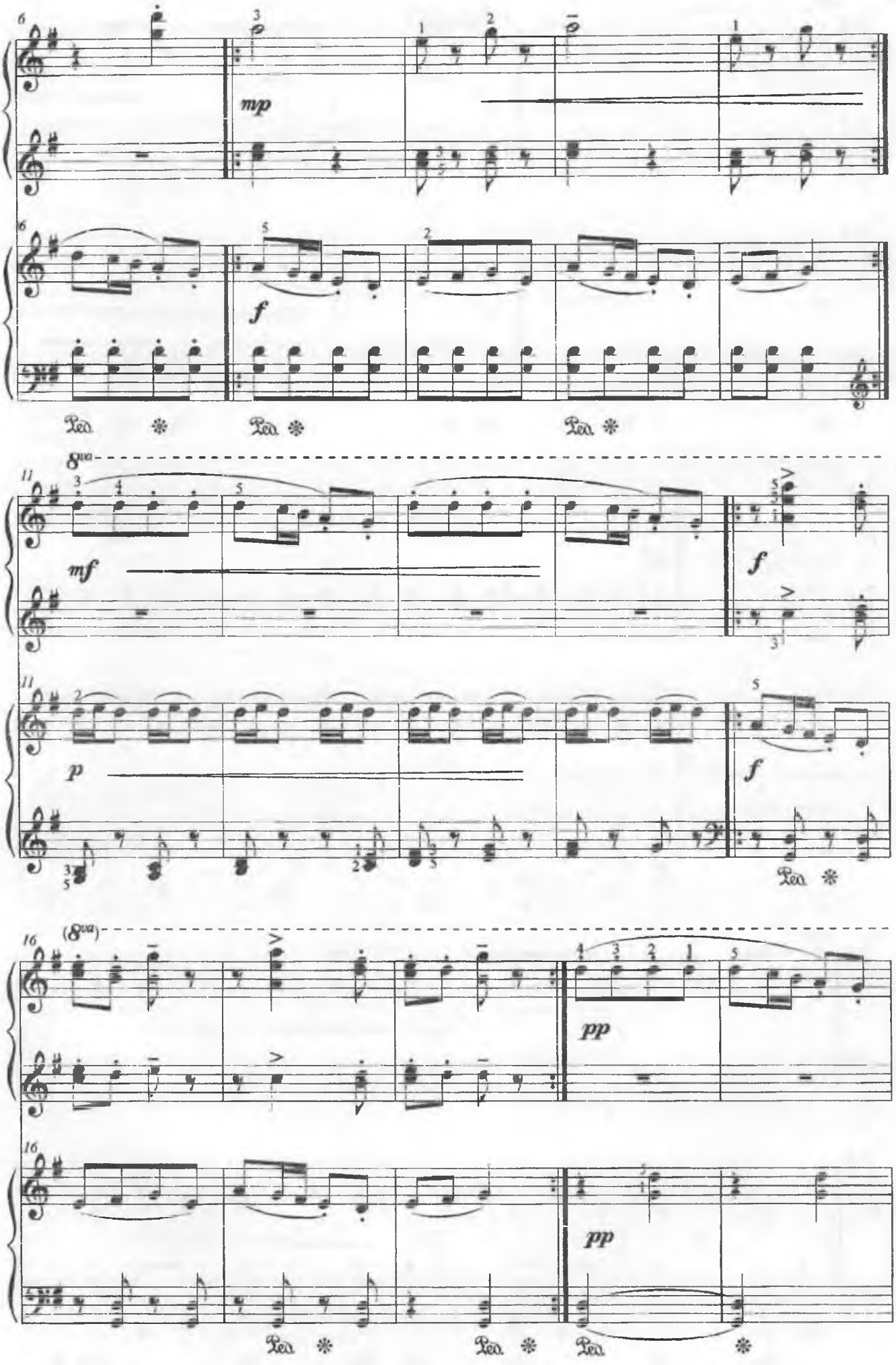
6
mp
f
Ped.
8va
11
mf
f
p
Ped.
(8va)
16
pp
Ped.

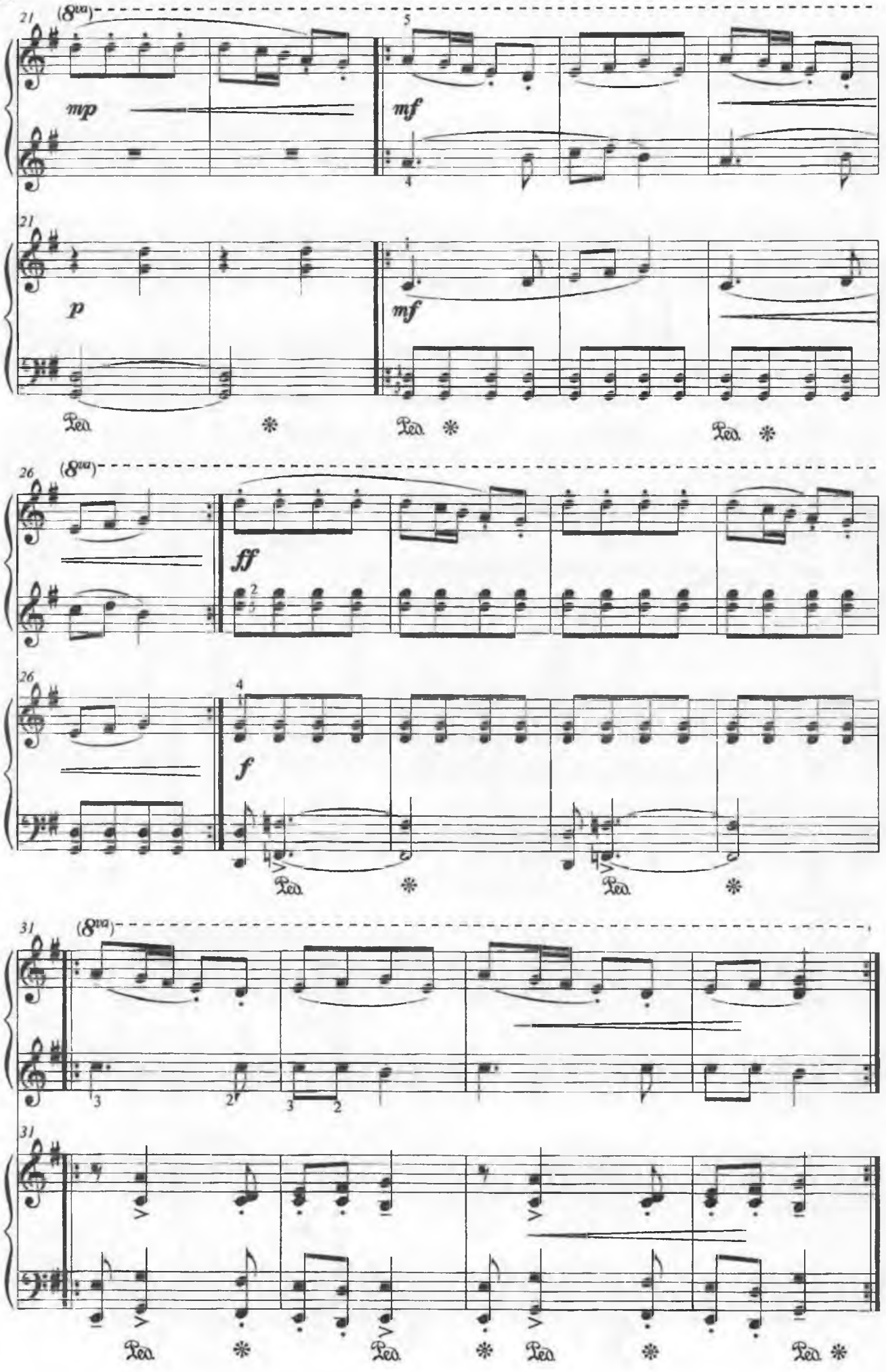
21
(8va)
mp
5
mf
4
21
p
mf
Ped. * Ped. * Ped. *
26
(8va)
ff
2
26
4
f
Ped. * Ped. *
31
(8va)
3
2
3
2
31
Ped. * Ped. * Ped. * Ped. *

ПІСНЯ

Ф.Мендельсон
Тв.34 №2

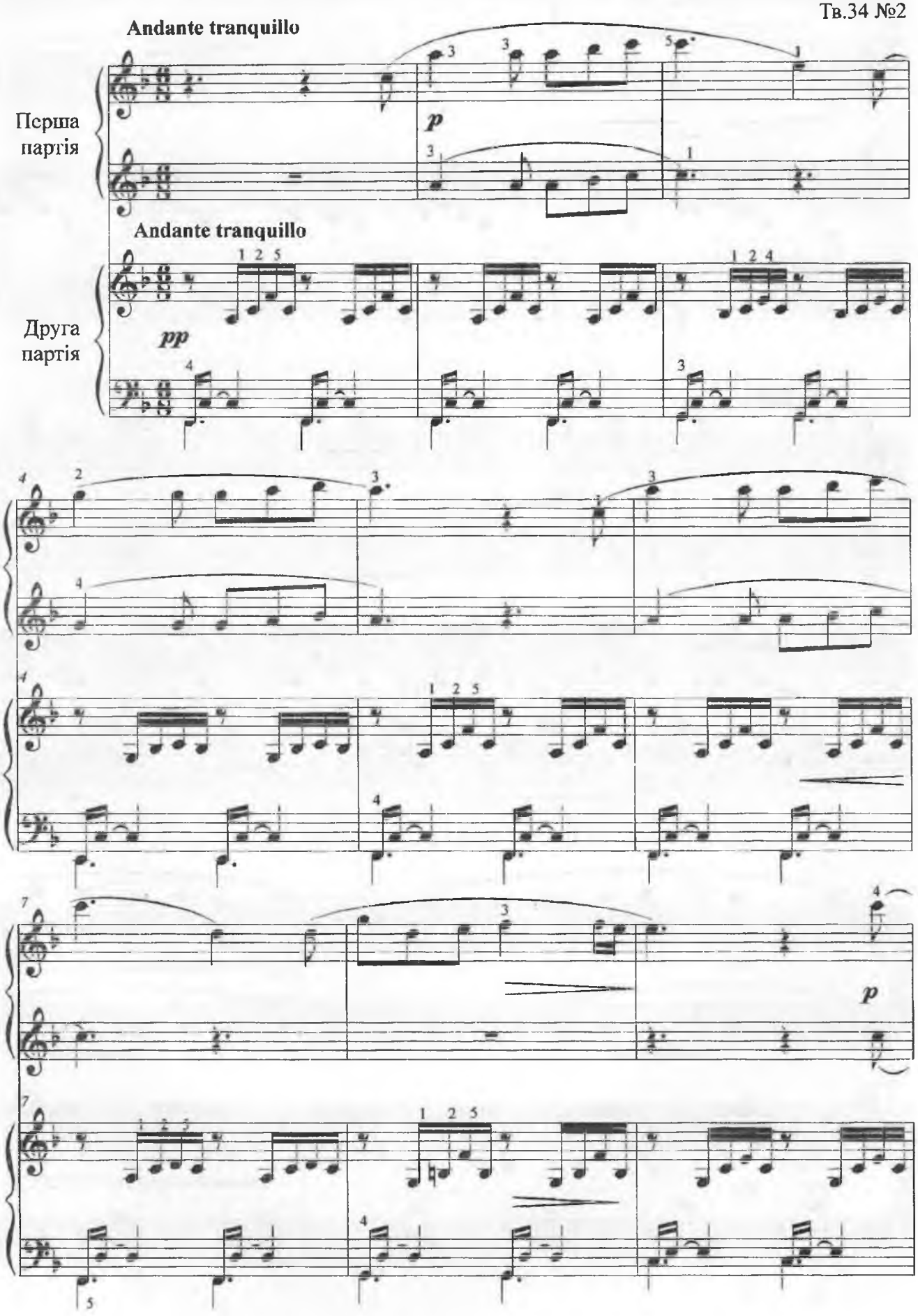

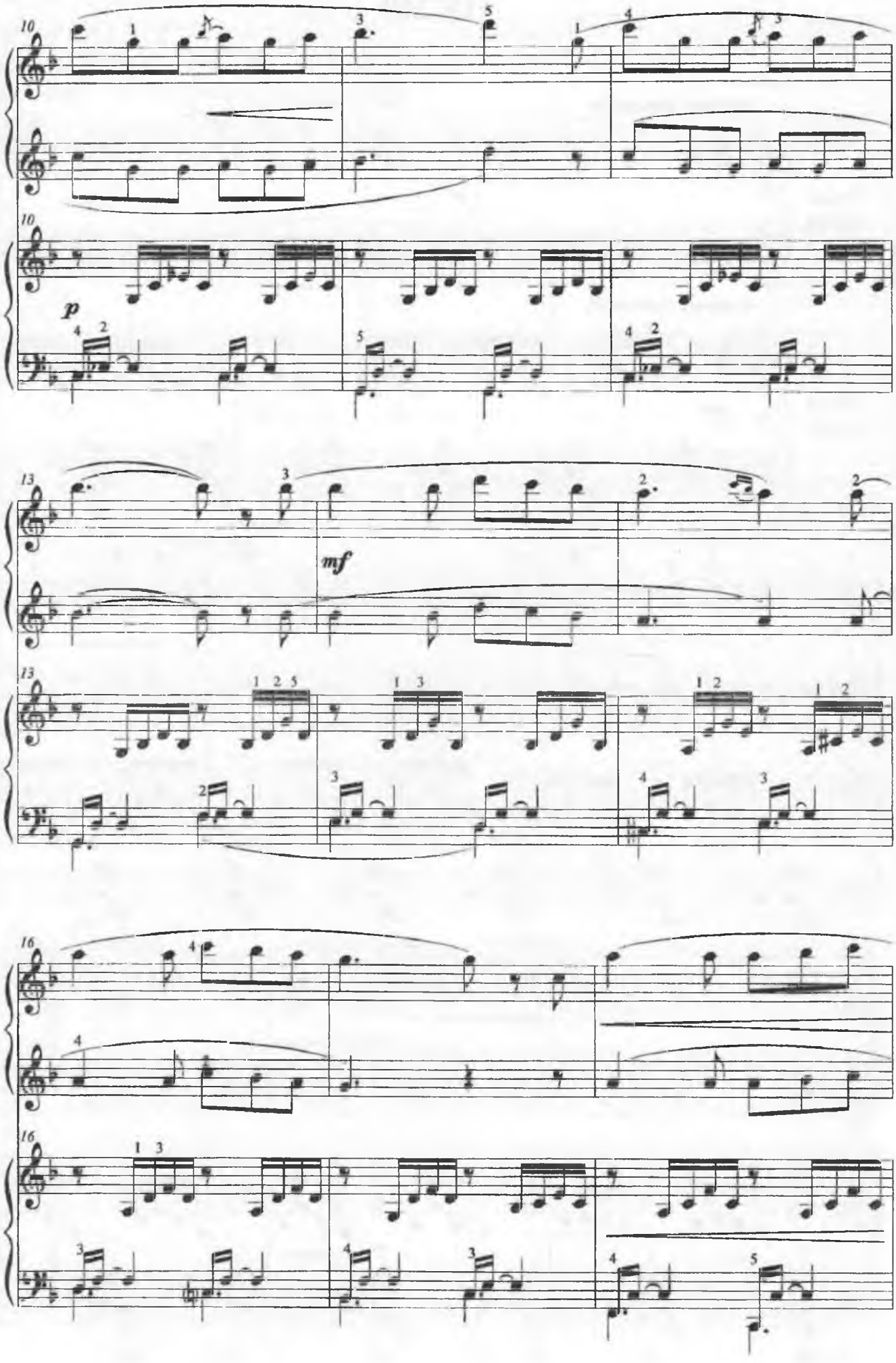
10
p
13
mf
16

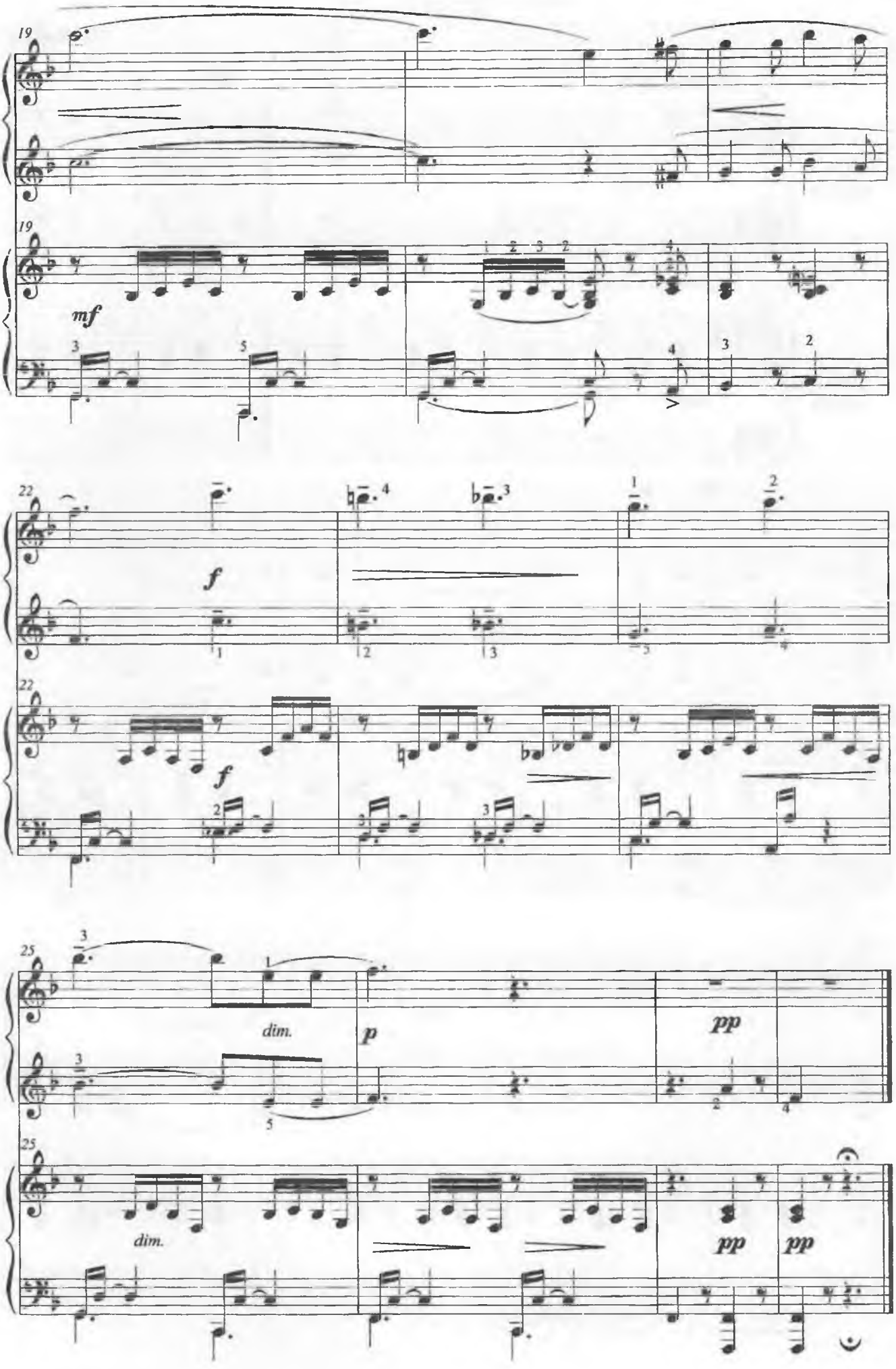
19
mf
22
f
f
25
dim.
p
pp
dim.
pp
pp

П'ЄСА

М. Шміц

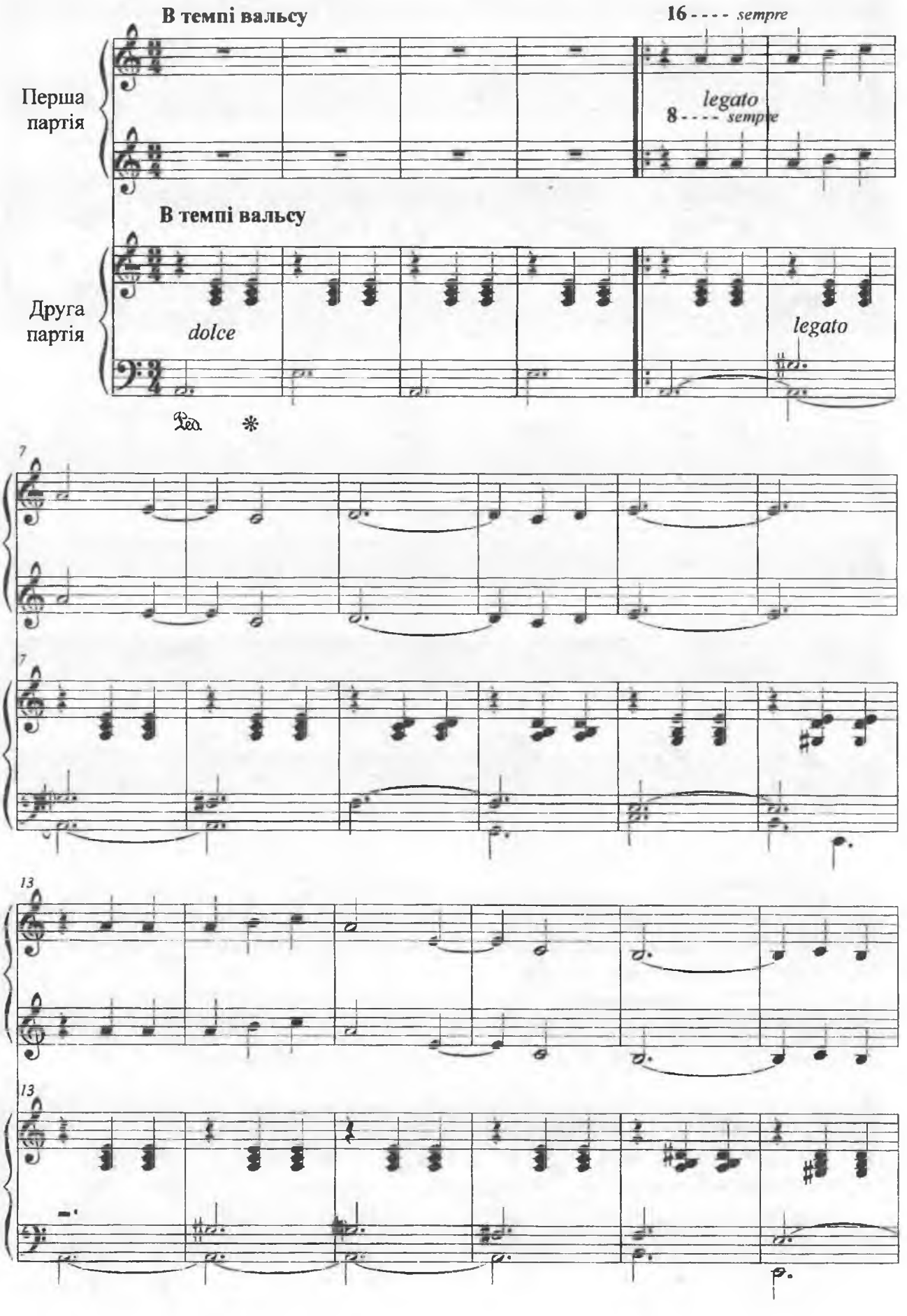
В темпі вальсу
16 - - - - sempre
Перша партія
legato
8 - - - - sempre
В темпі вальсу
Друга партія
dolce
legato
Ped.
*
7
7
13
13

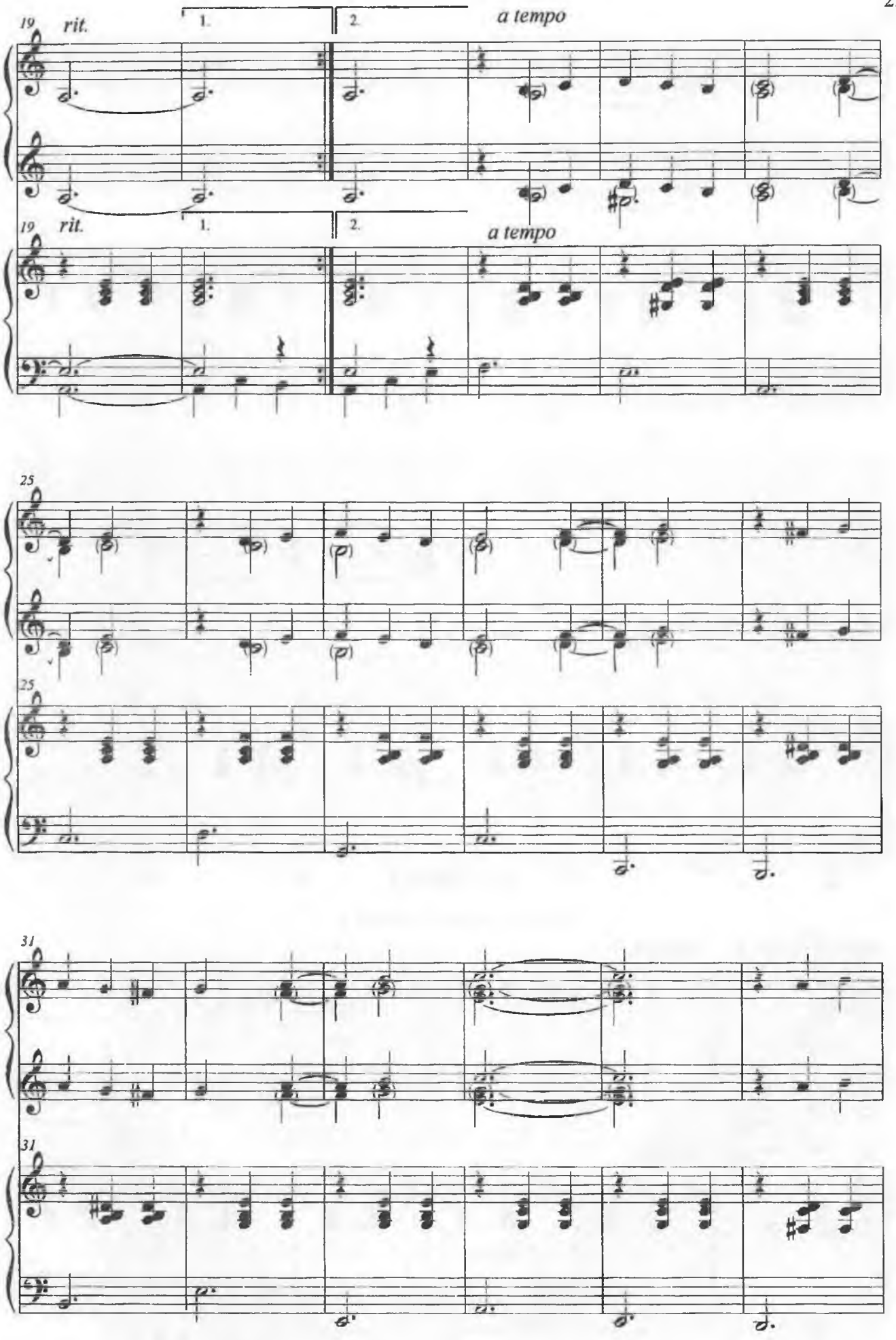
19
rit.
1.
2.
a tempo
19
rit.
1.
2.
a tempo
25
25
31
31

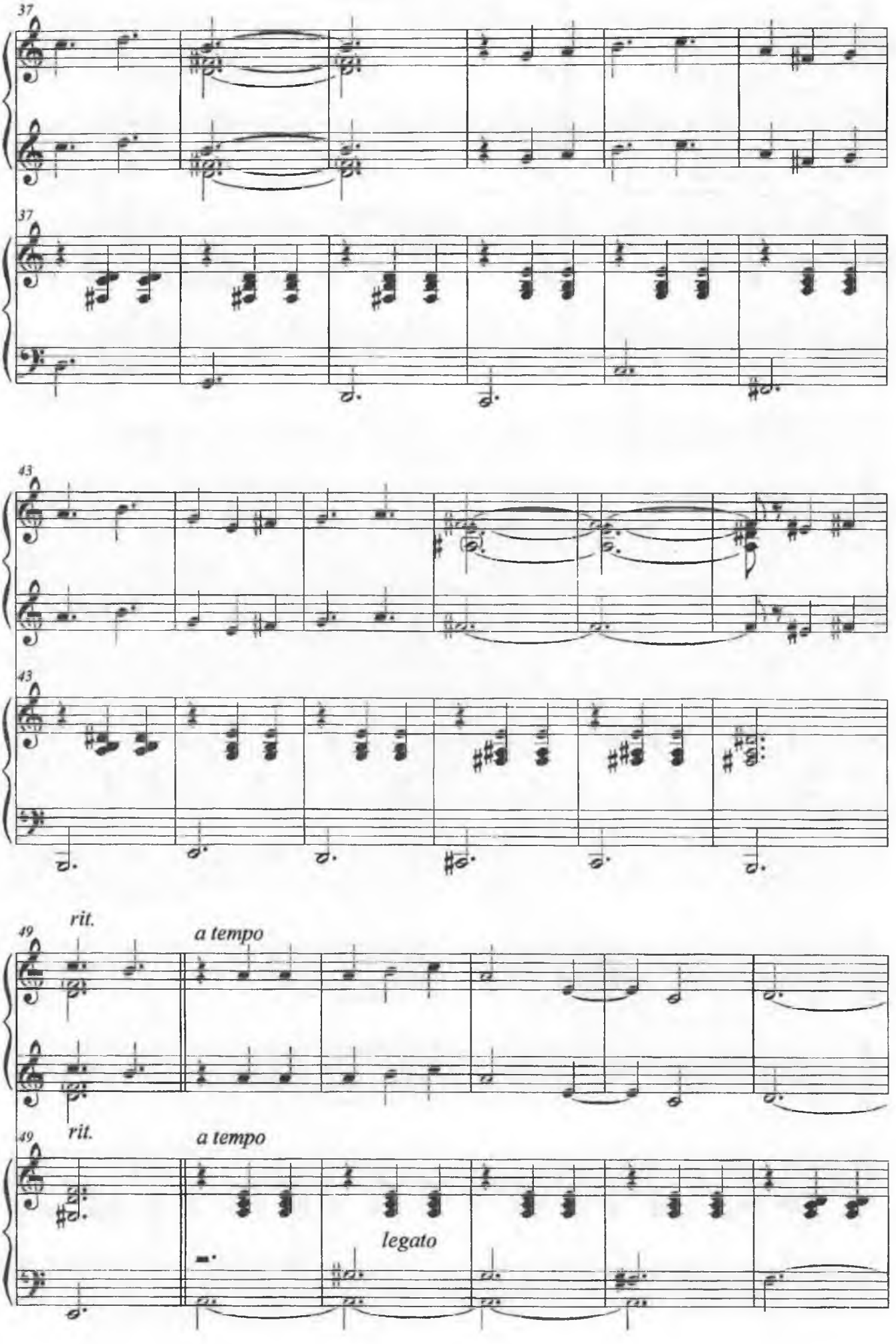
37
37
43
43
49
rit.
a tempo
49
rit.
a tempo
legato

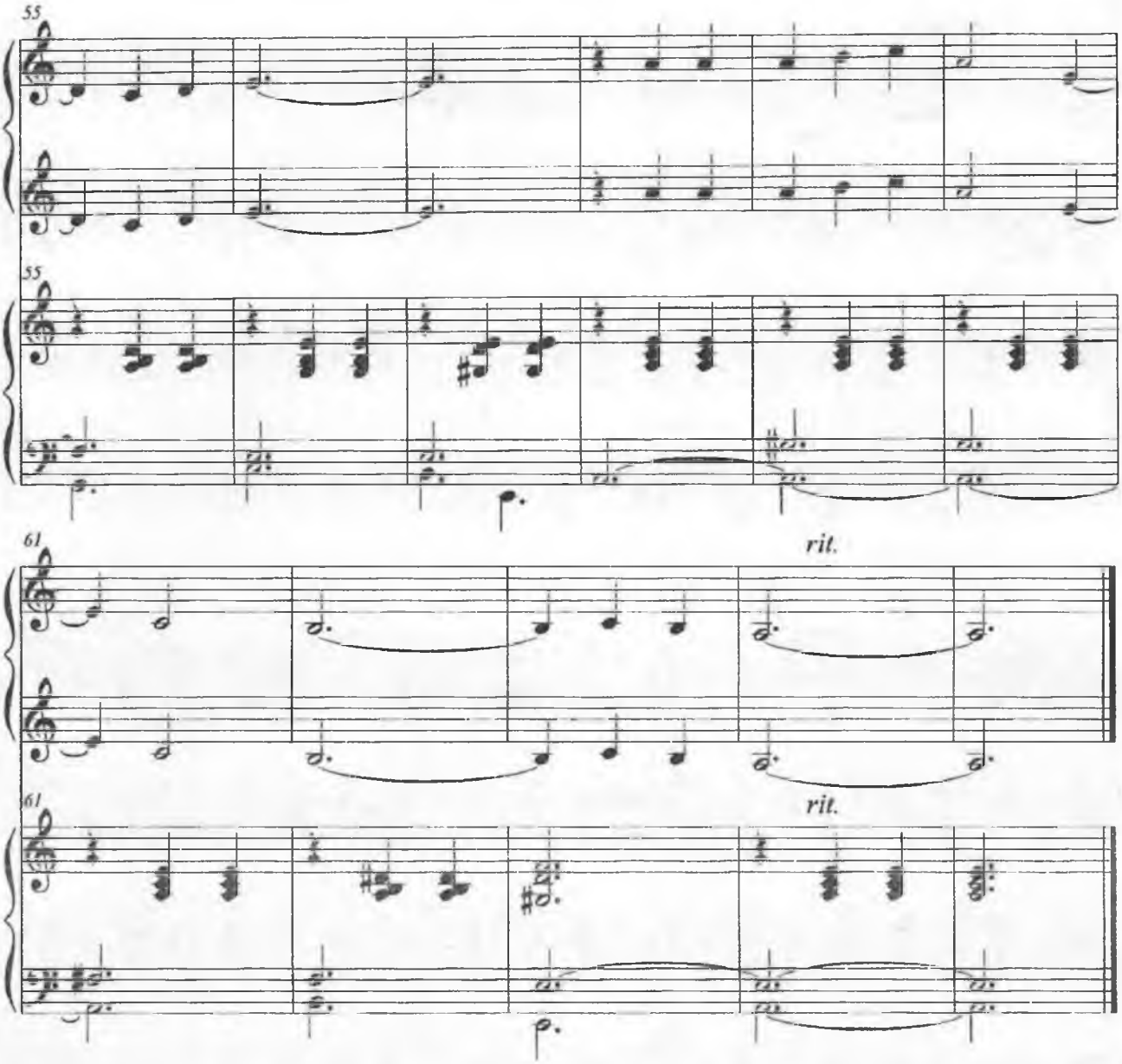

ТАНЕЦЬ

з Сюїти "Балетна музика"

Д. Шостакович

Переклад авторів

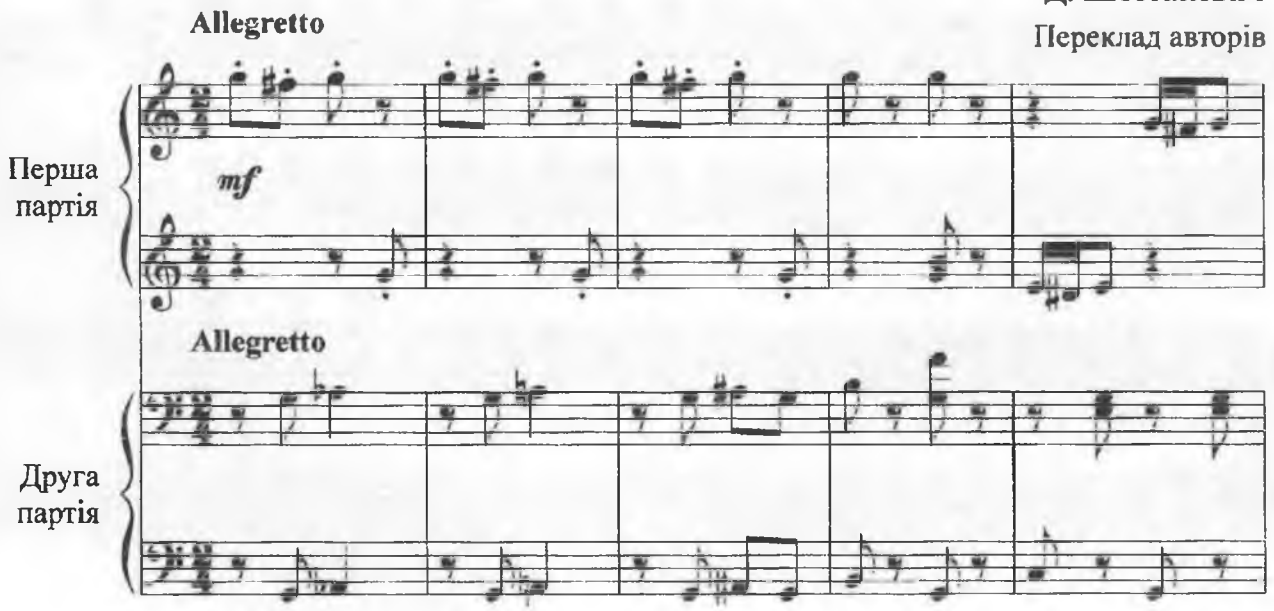

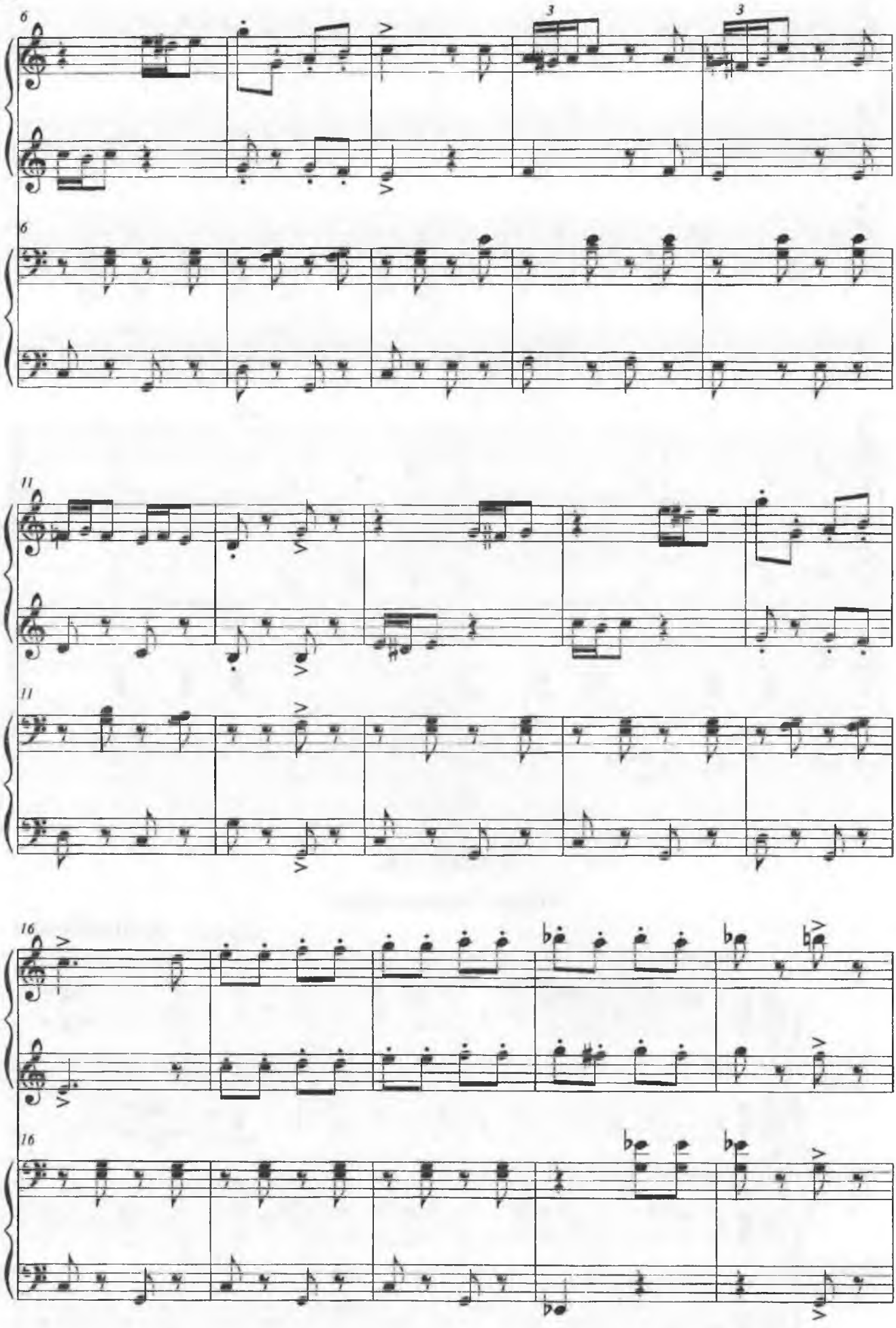
6
3
3
6
11
11
16
16

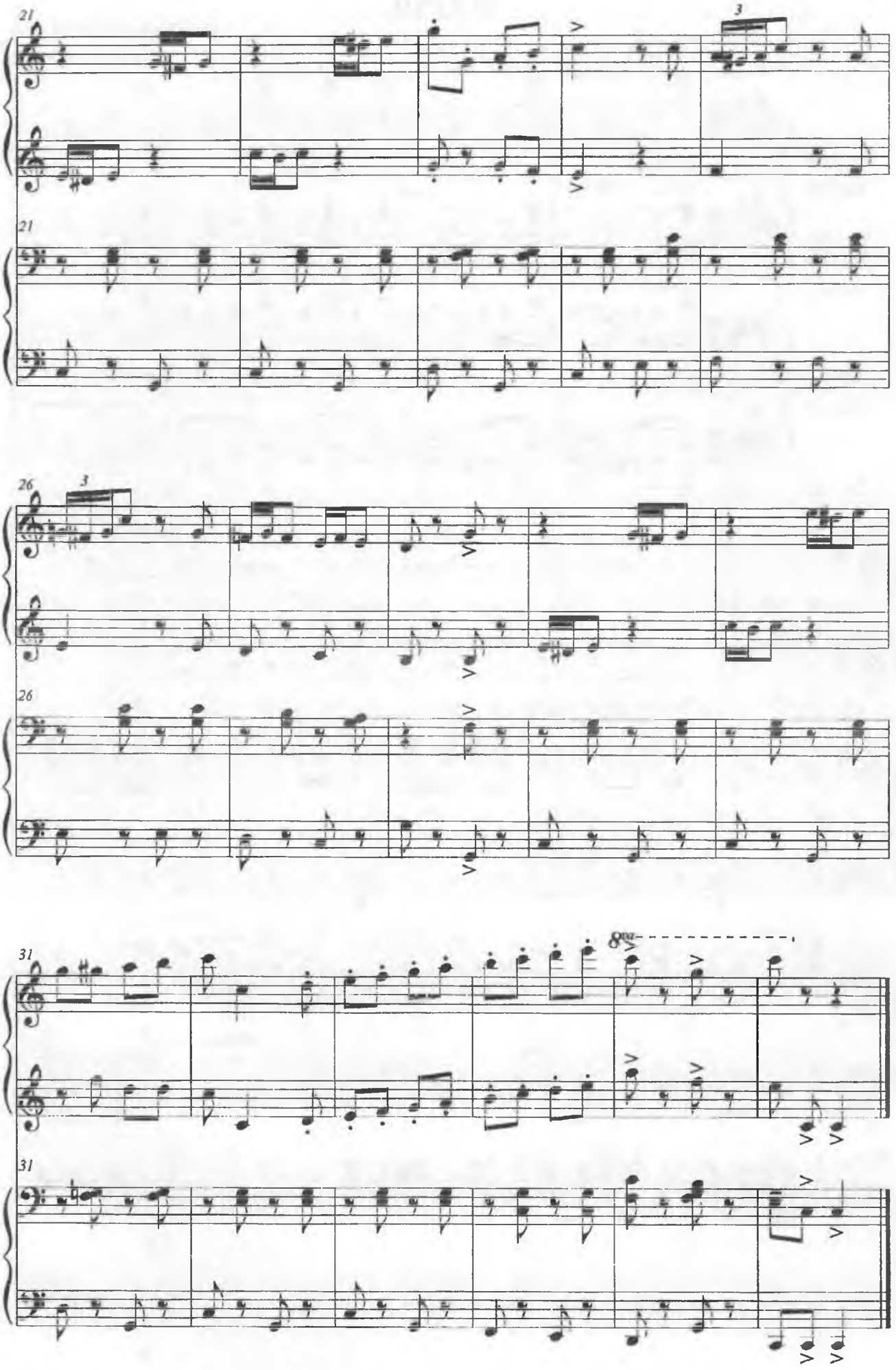
21
3
21
26
3
26
31
8va
31

МАРШ

Ф. Шуберт *(Тв.51 №1)*
Переклад авторів

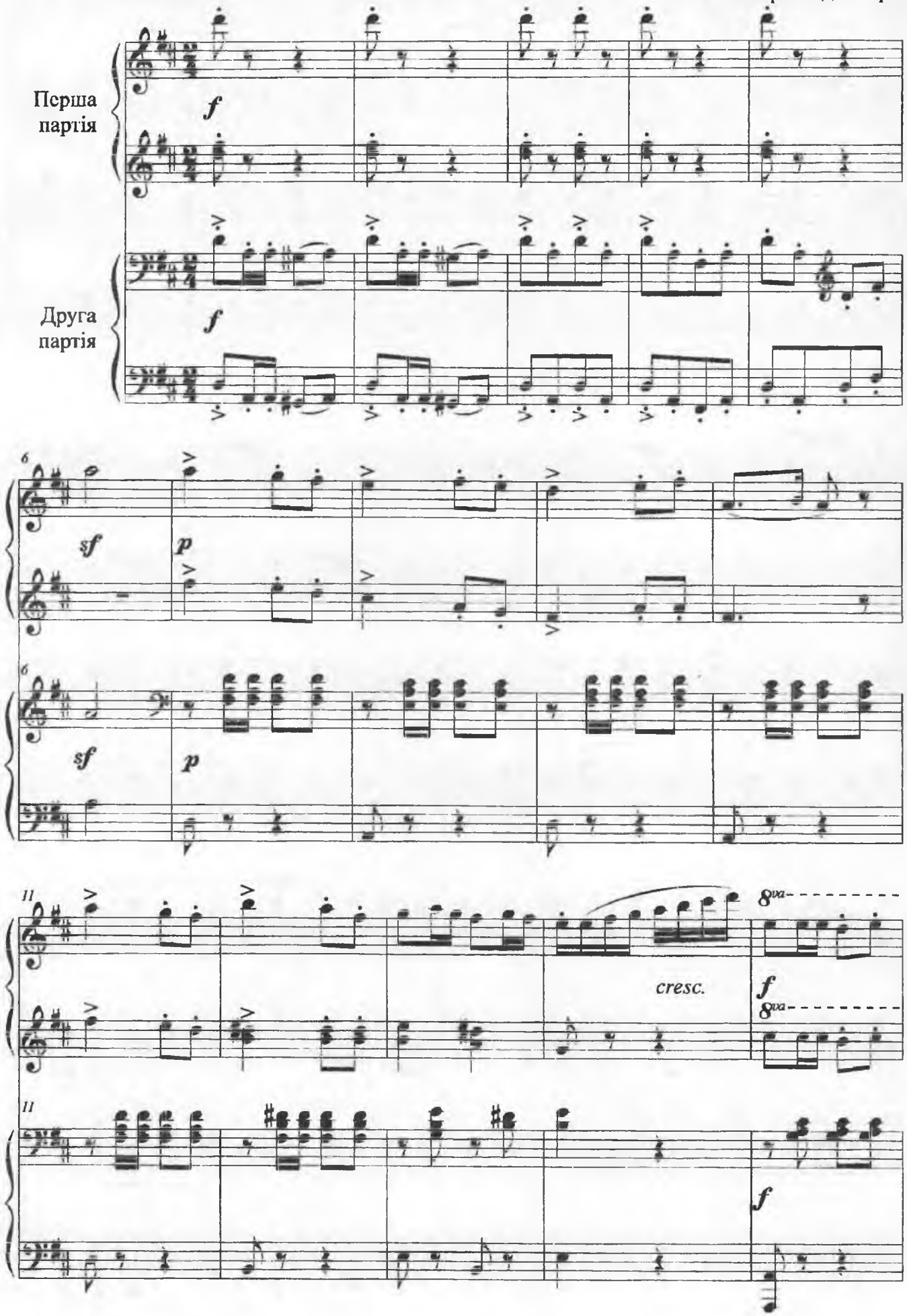

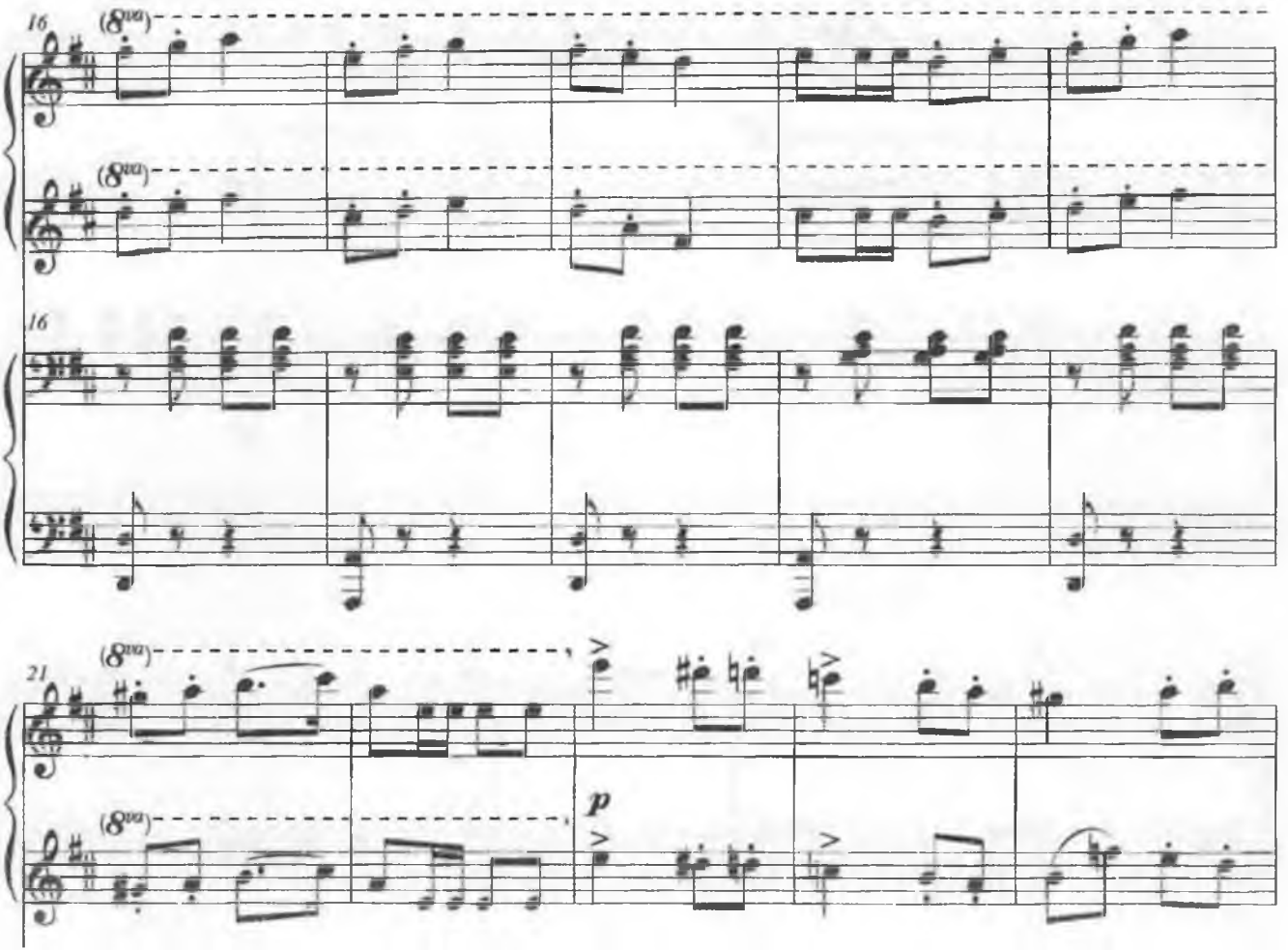
16
(8va)
(8va)
16
21
(8va)
(8va)
p

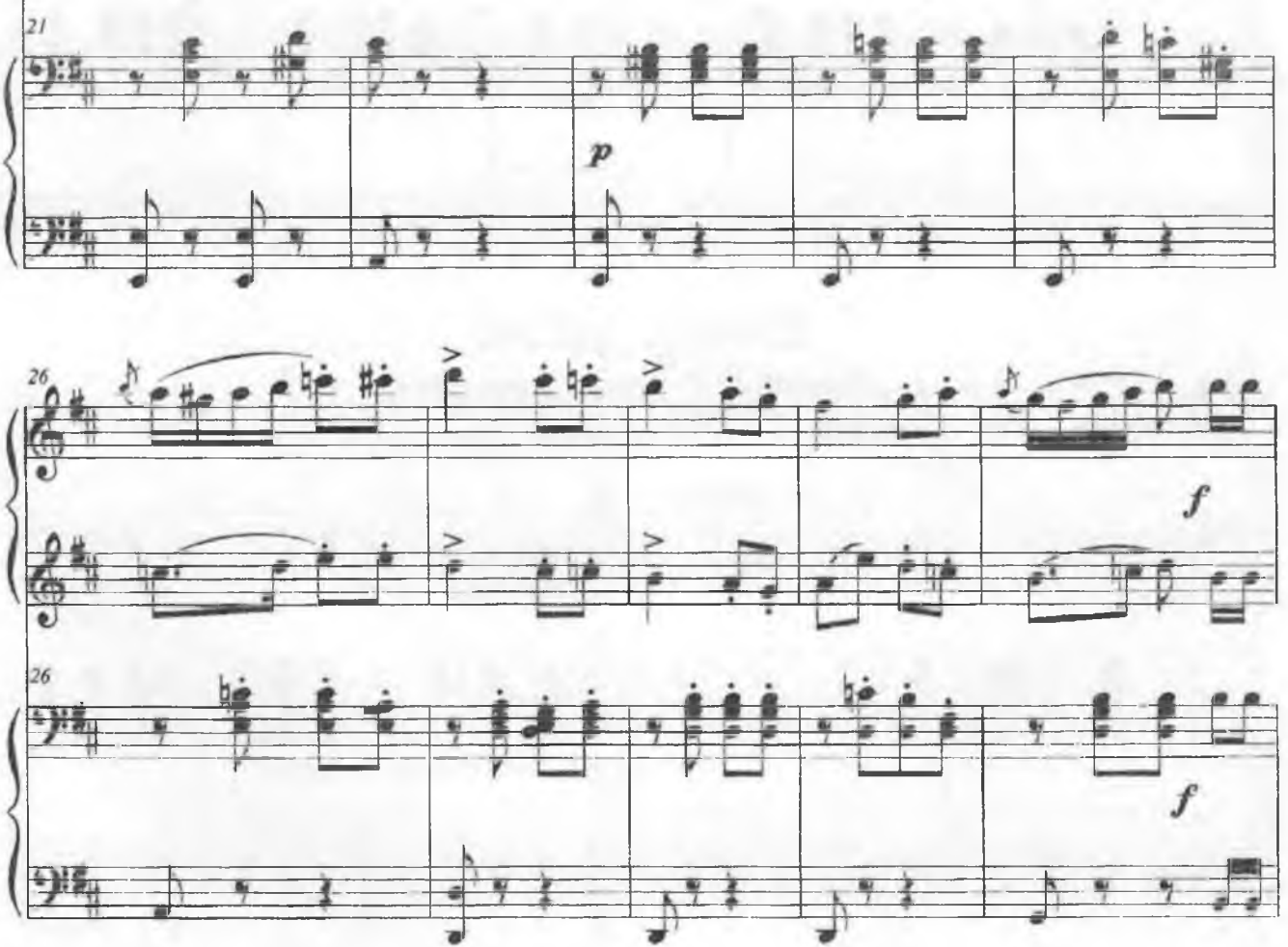
21
p
26
f
26
f

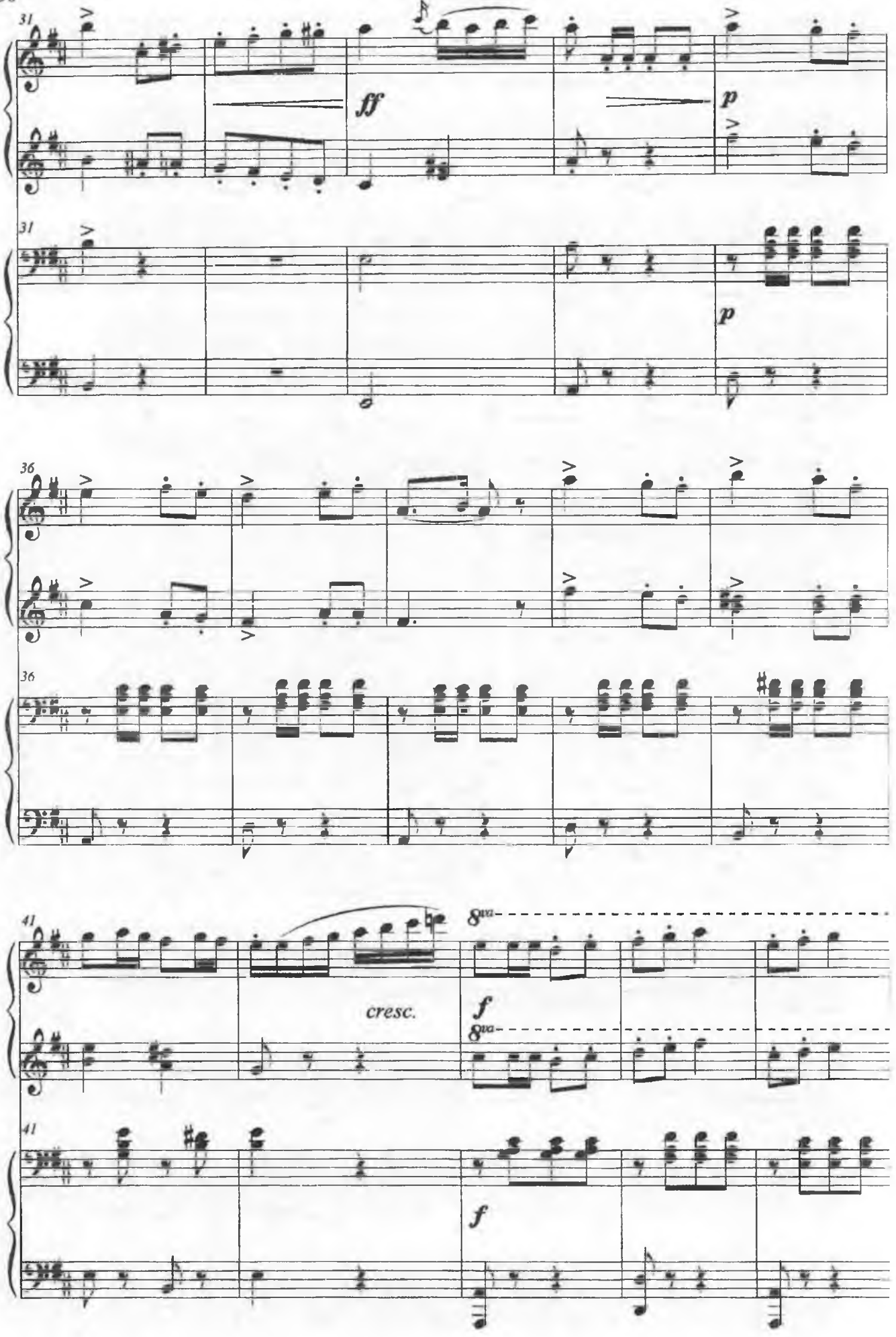
31
ff
p
31
p
36
36
41
8va
cresc.
f
8va
41
f

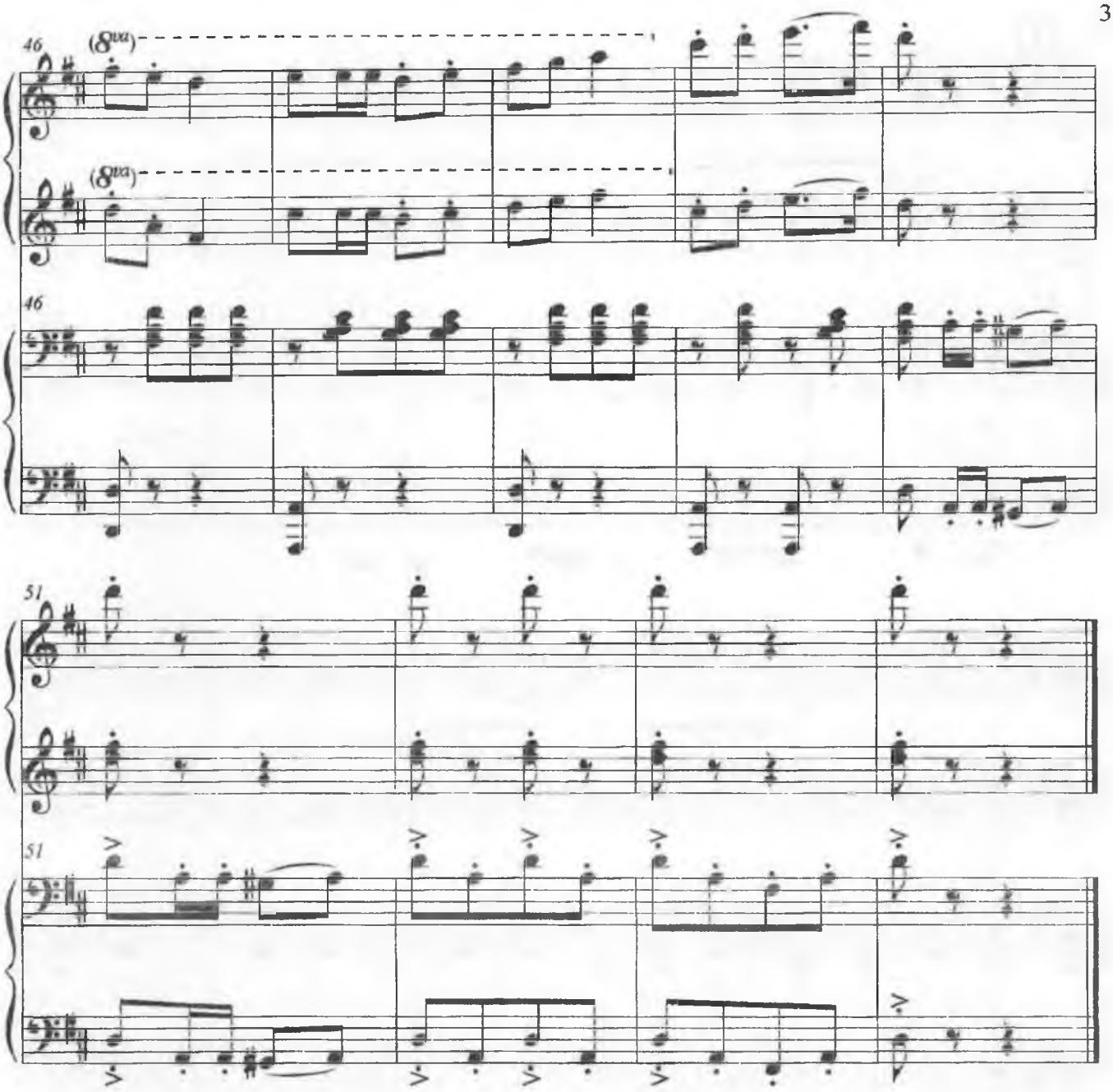

ВАЛЬС КВІТІВ

Фрагмент з балету "Чіполліно"

К. Хачатурян

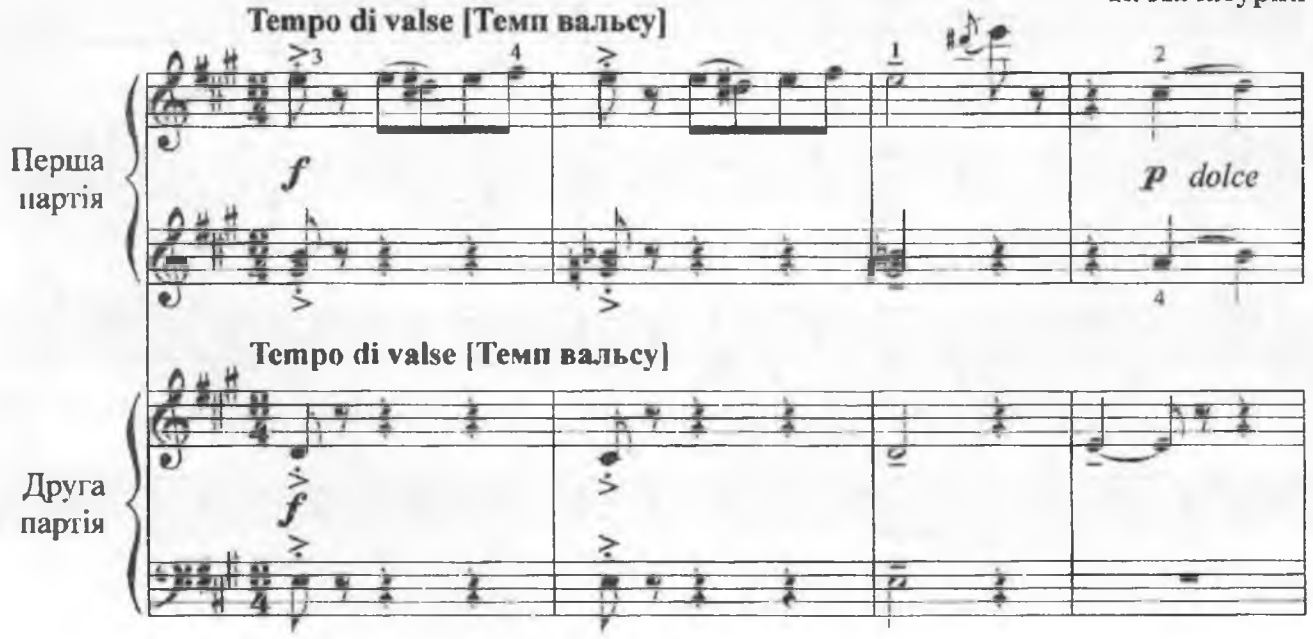

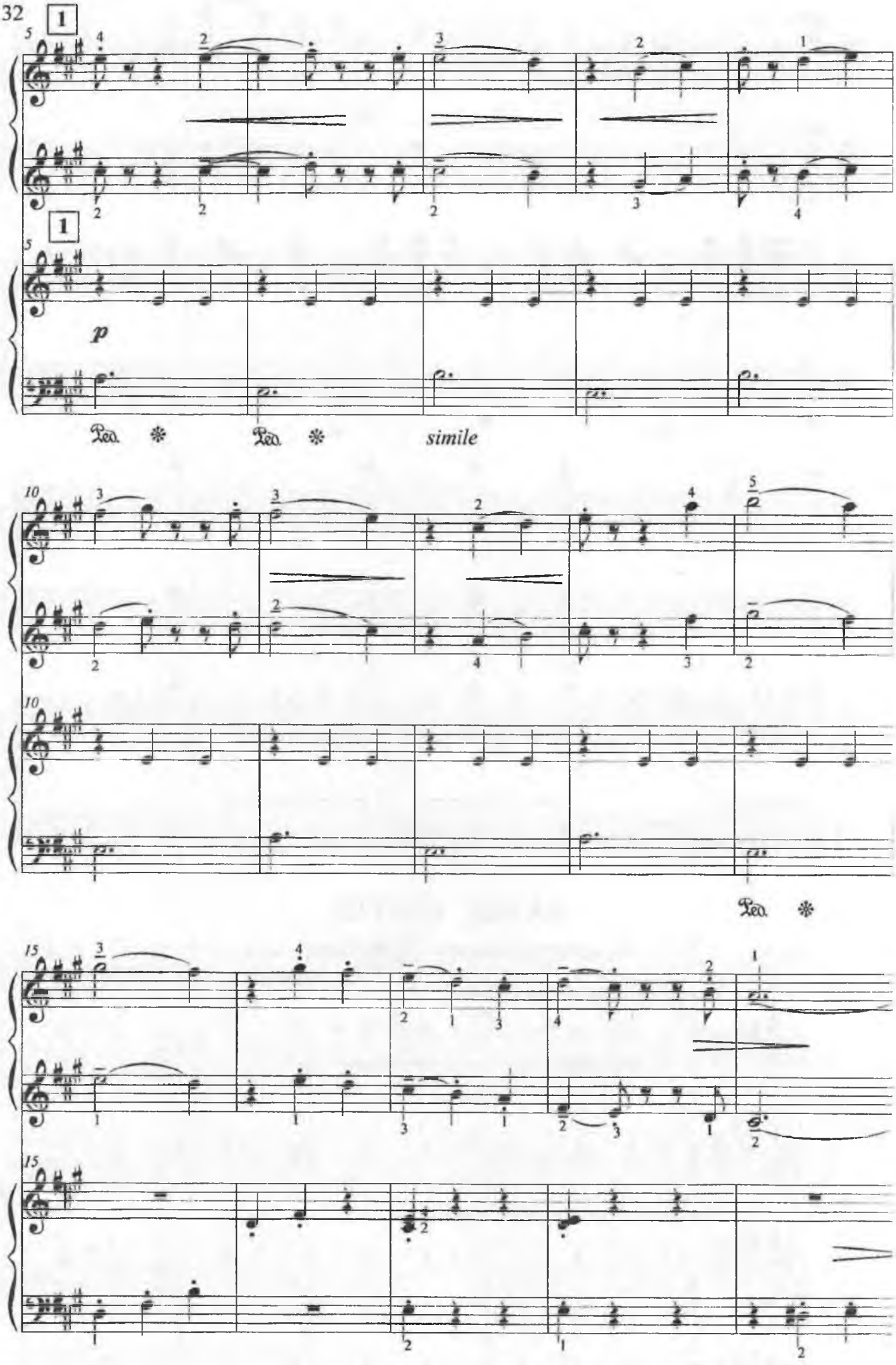
1
5
1
5
p
Ped. * Ped. * simile
10
10
Ped. *
15
15

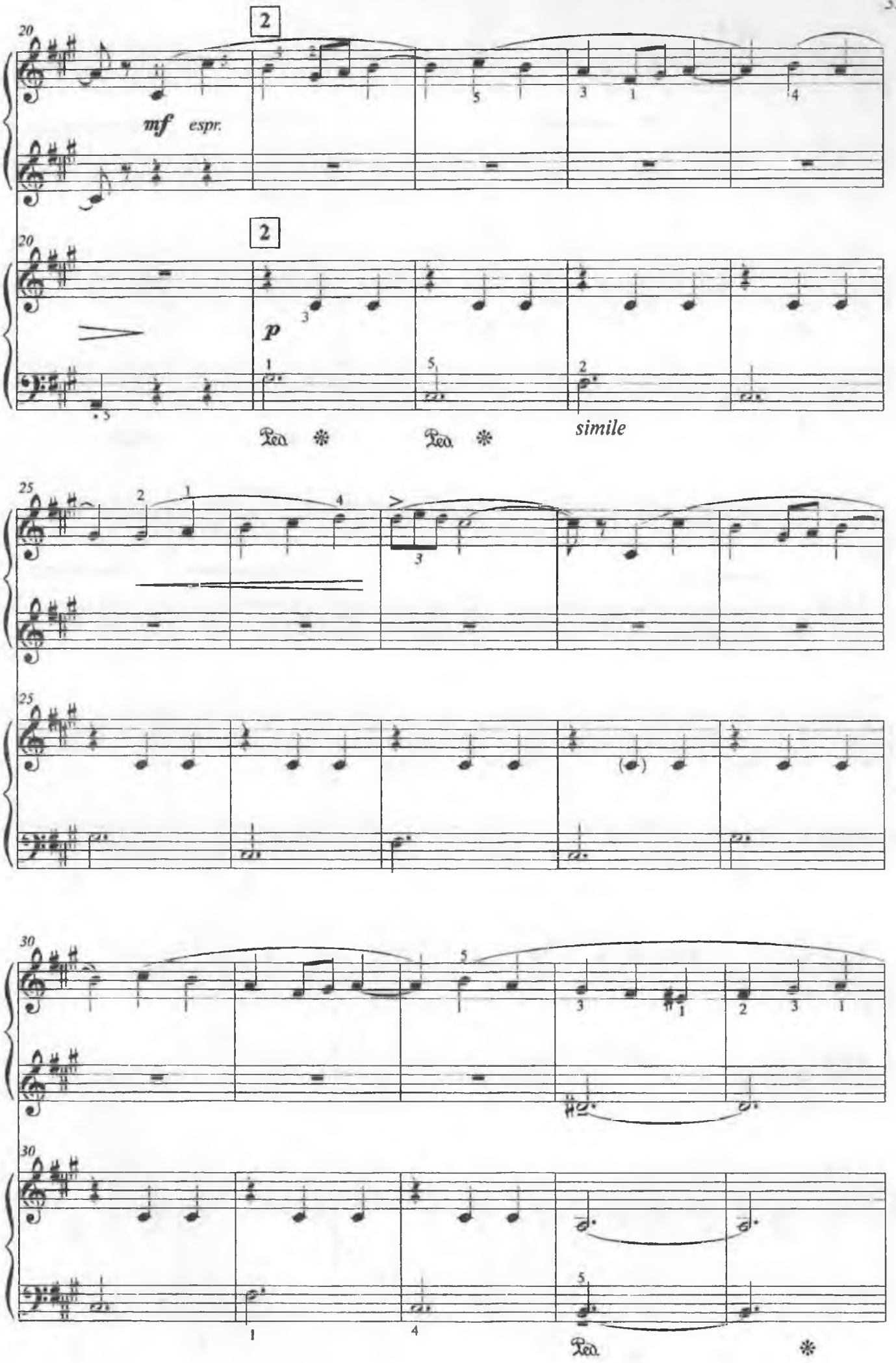
20
2
mf espr.
20
2
p
simile
25
25
30
30

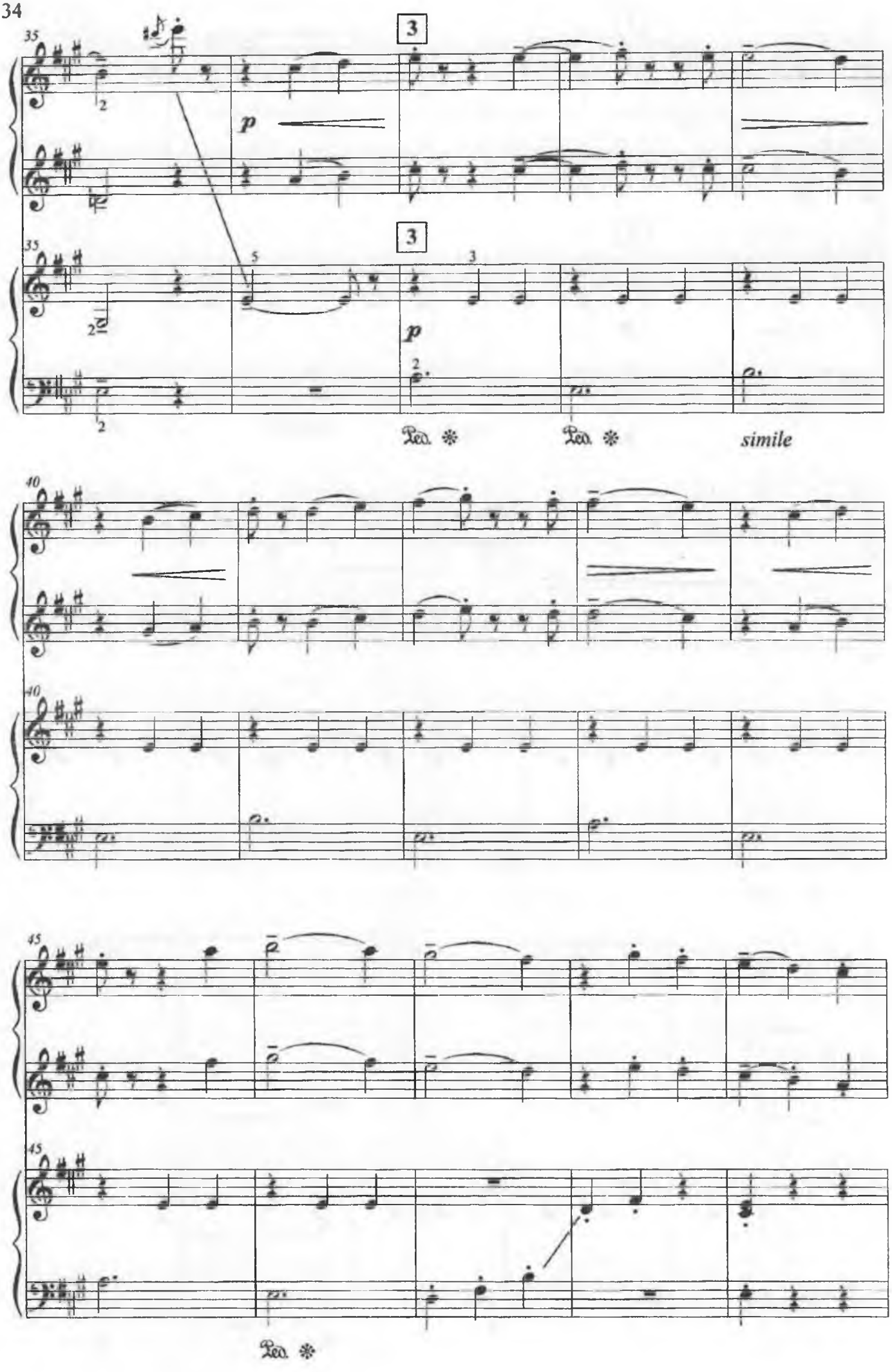
35
3
p
35
3
5
3
p
Ped. ✻
Ped. ✻
simile
40
40
45
45
Ped. ✻

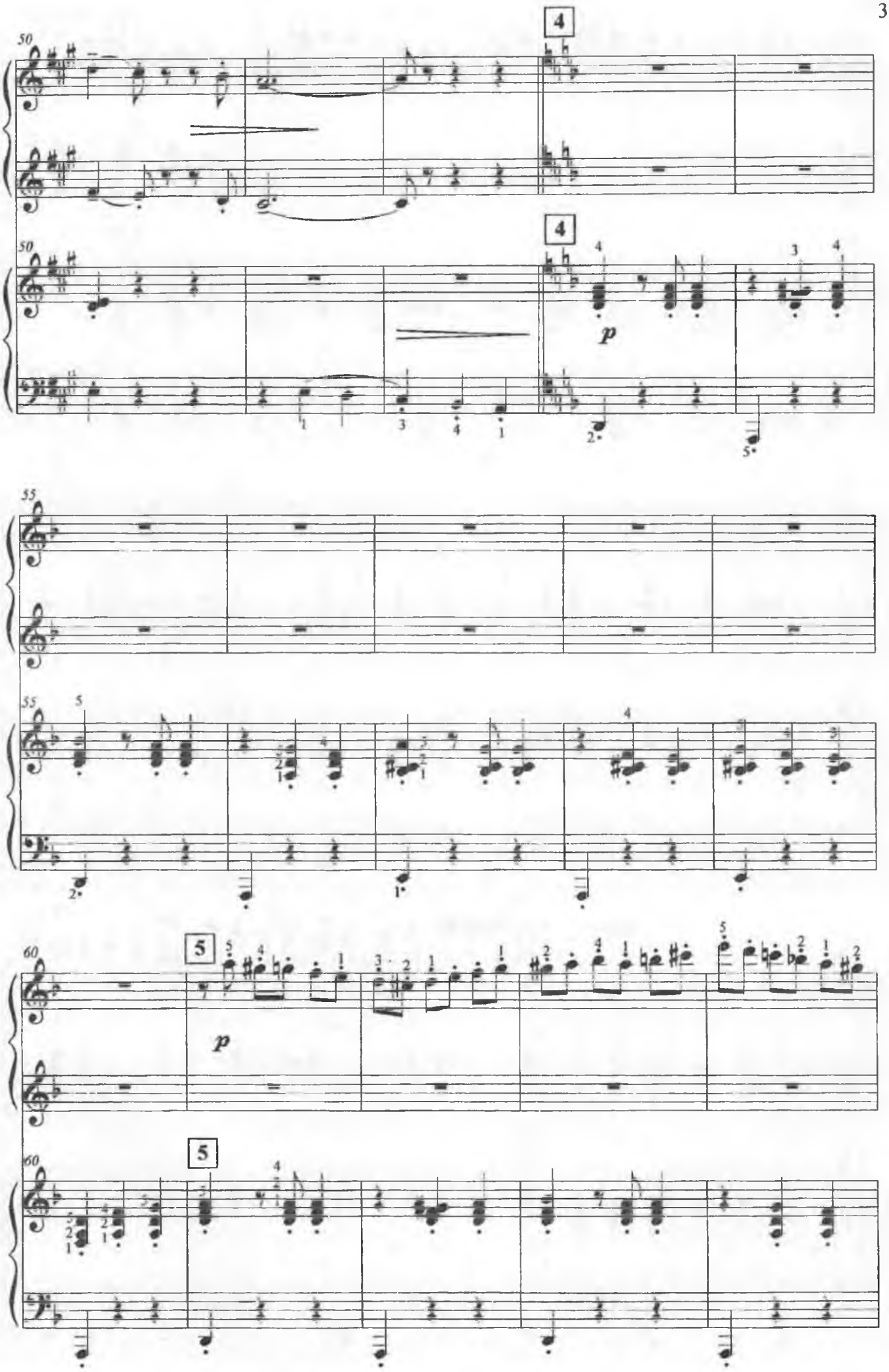
50
4
50
4
p
55
55
60
5
p
60
5

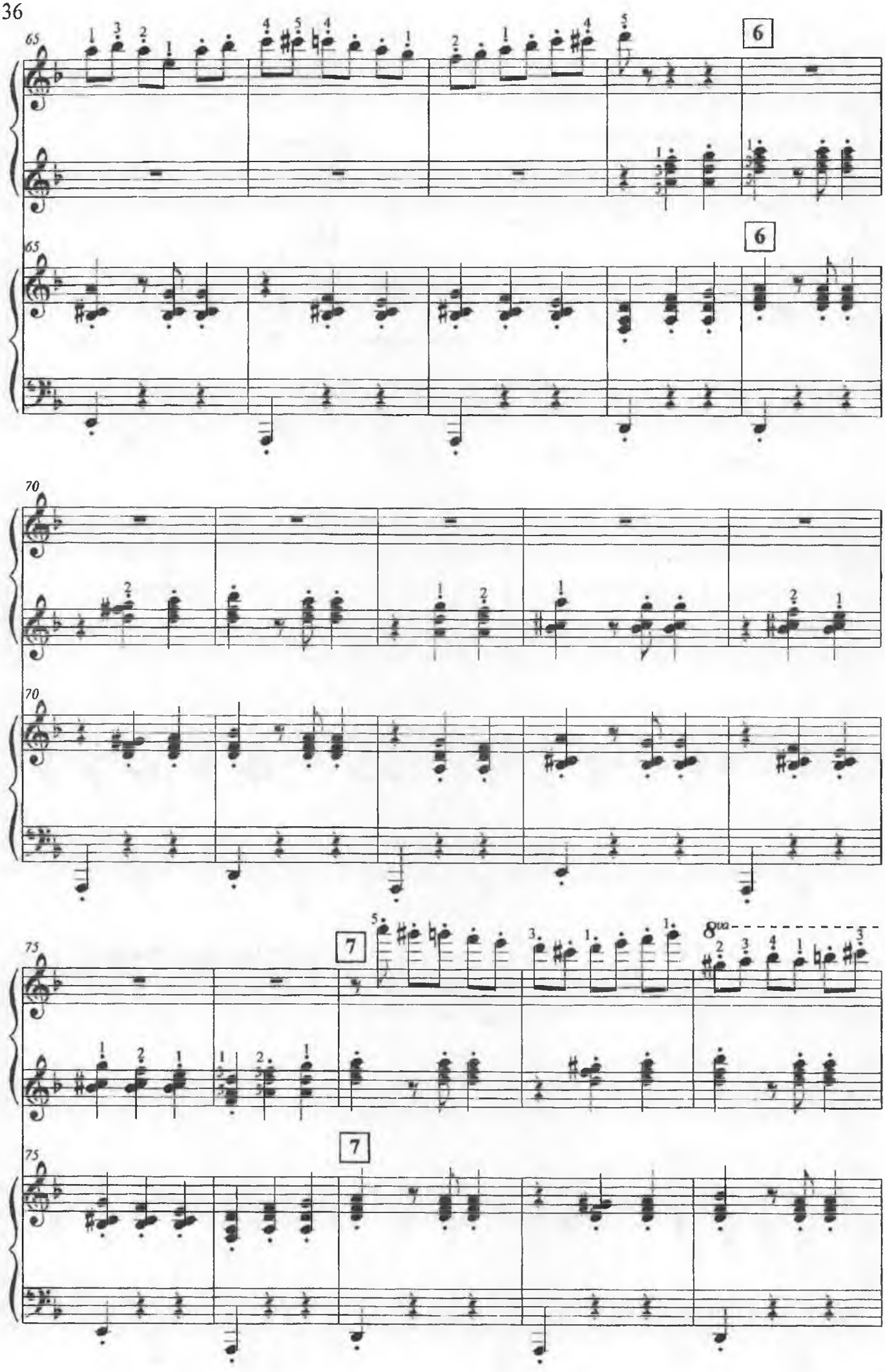
65
6
65
6
70
70
75
7
8va
75
7

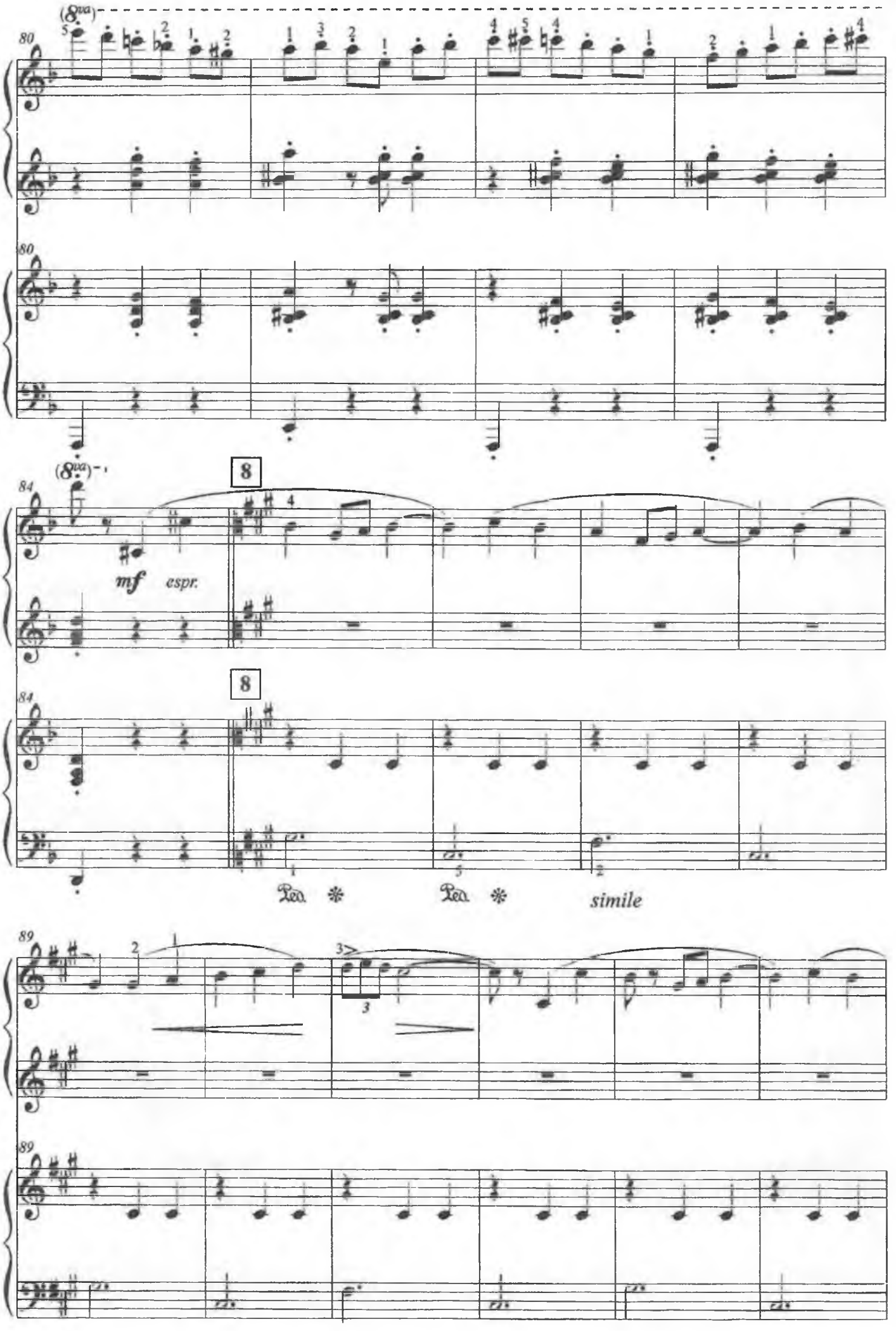
(8va)
80
80
(8va)
84
8
mf espr.
84
8
Ped. * Ped. * simile
89
89

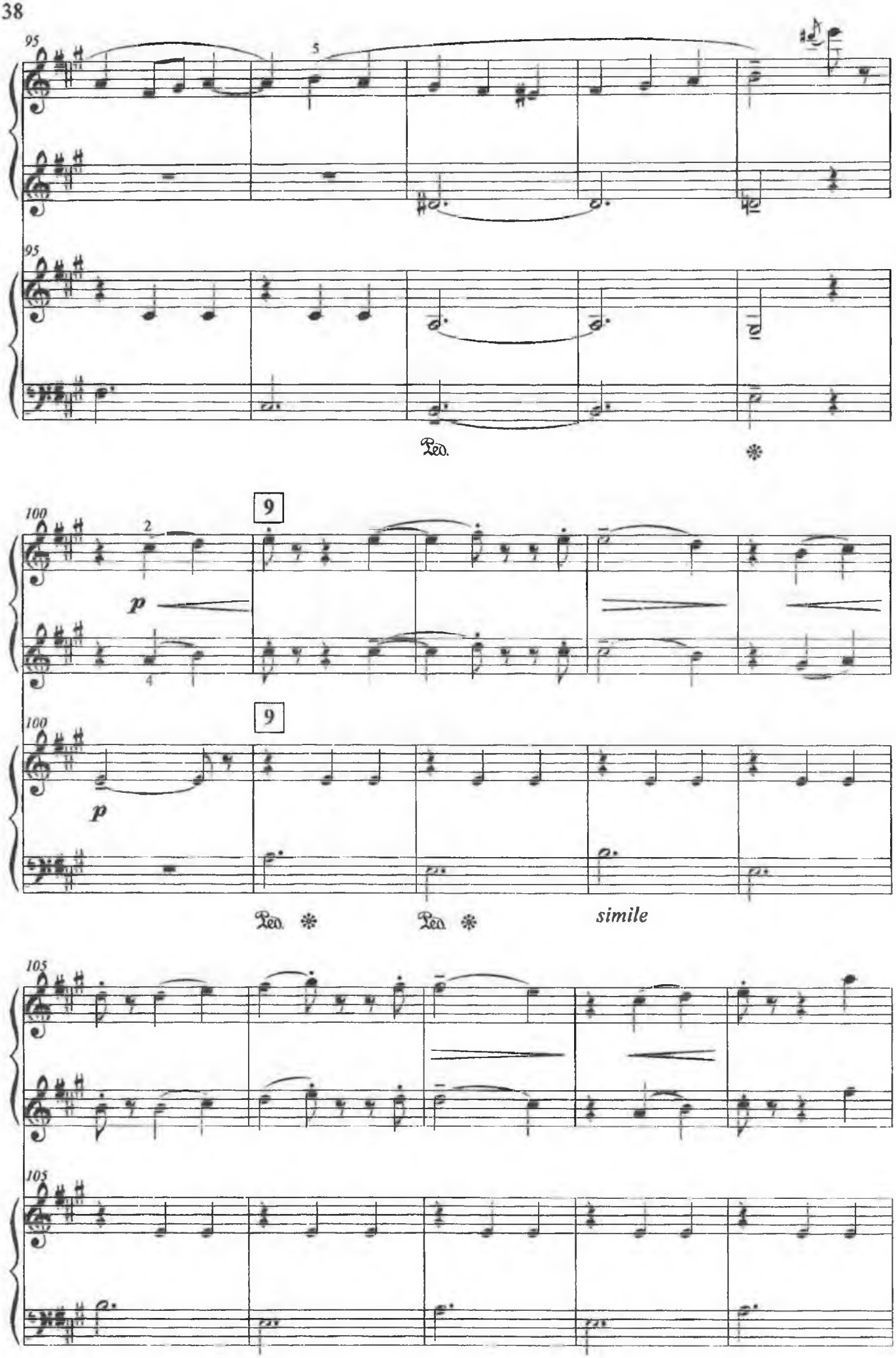
95
5
95
Ped.
100
2
p
4
9
100
p
9
Ped.
Ped.
simile
105
105

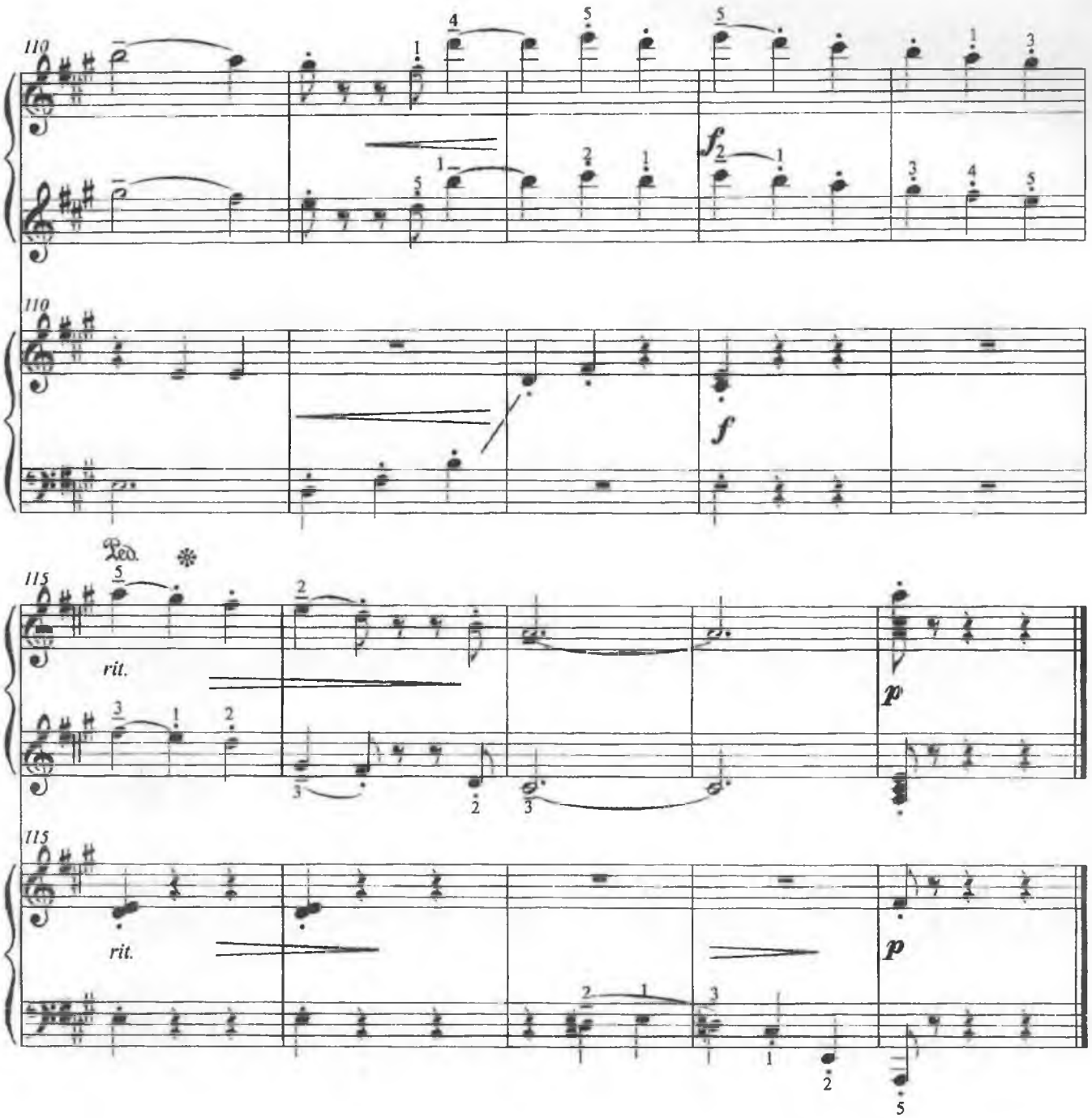

ВАЛЬС-БОСТОН

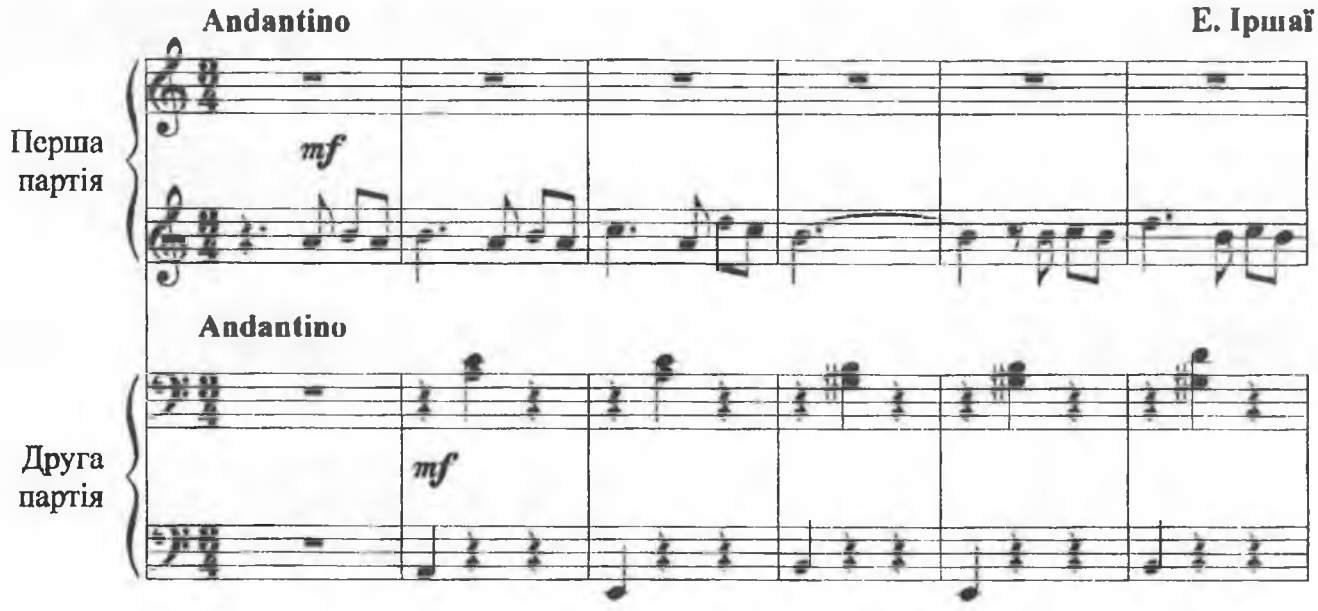

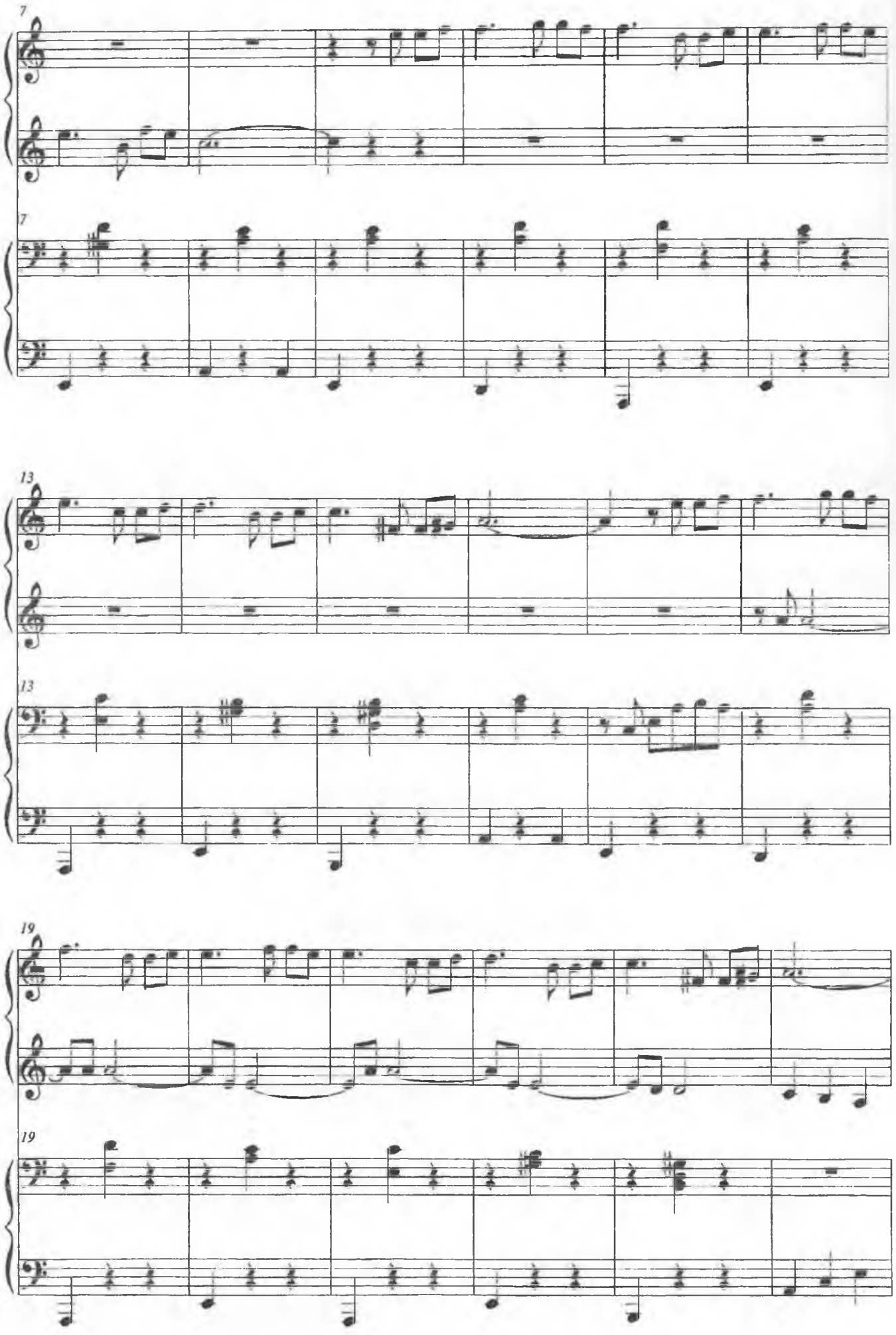
7
7
13
13
19
19

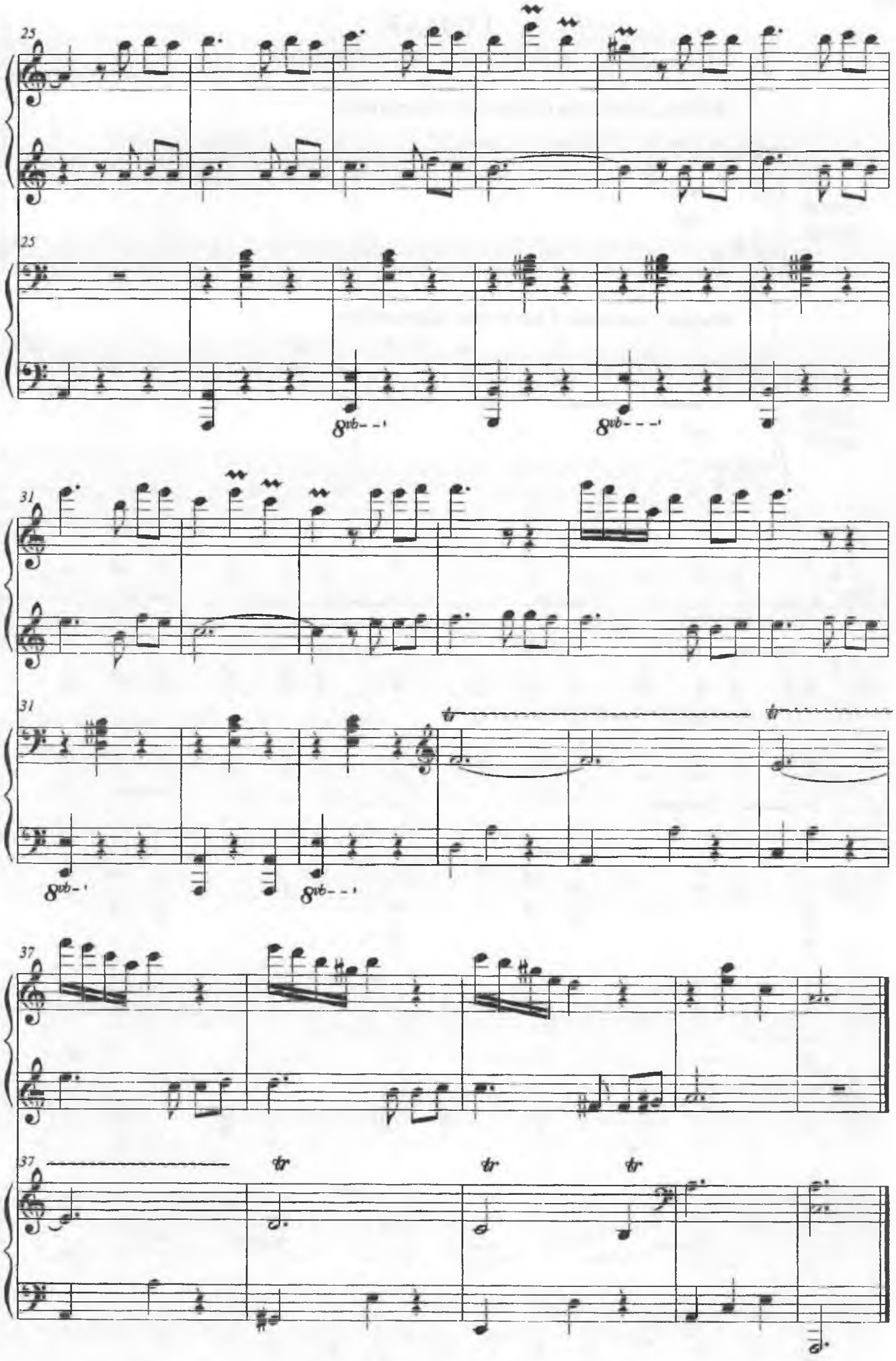
25
25
8vb
8vb
31
31
8vb
8vb
37
37
tr
tr
tr

ГОПАК

з опери "Сорочинський ярмарок"

М. Мусоргський

Жваво, грайливо (Allegretto scherzando)

Перша партія

Друга партія

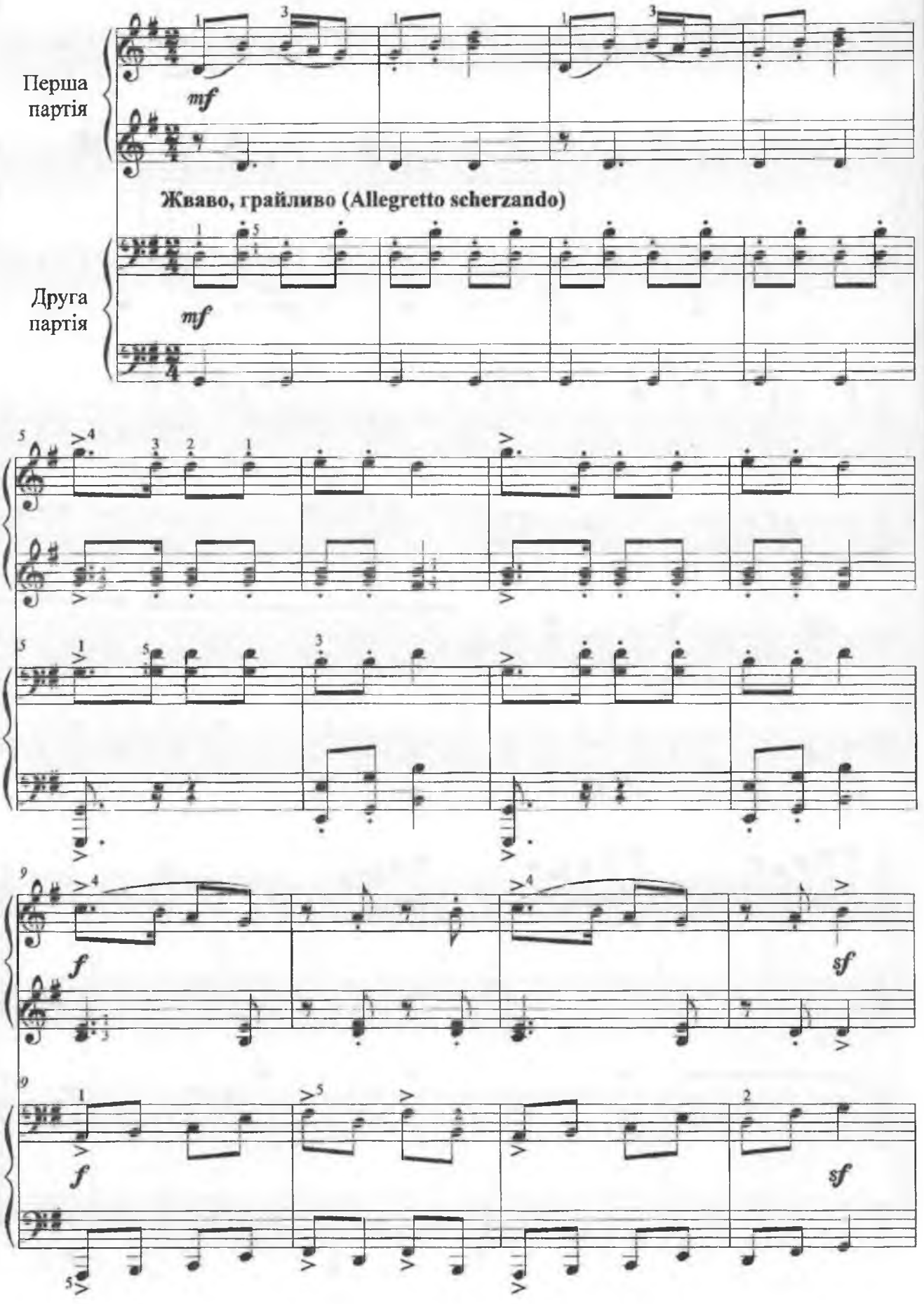

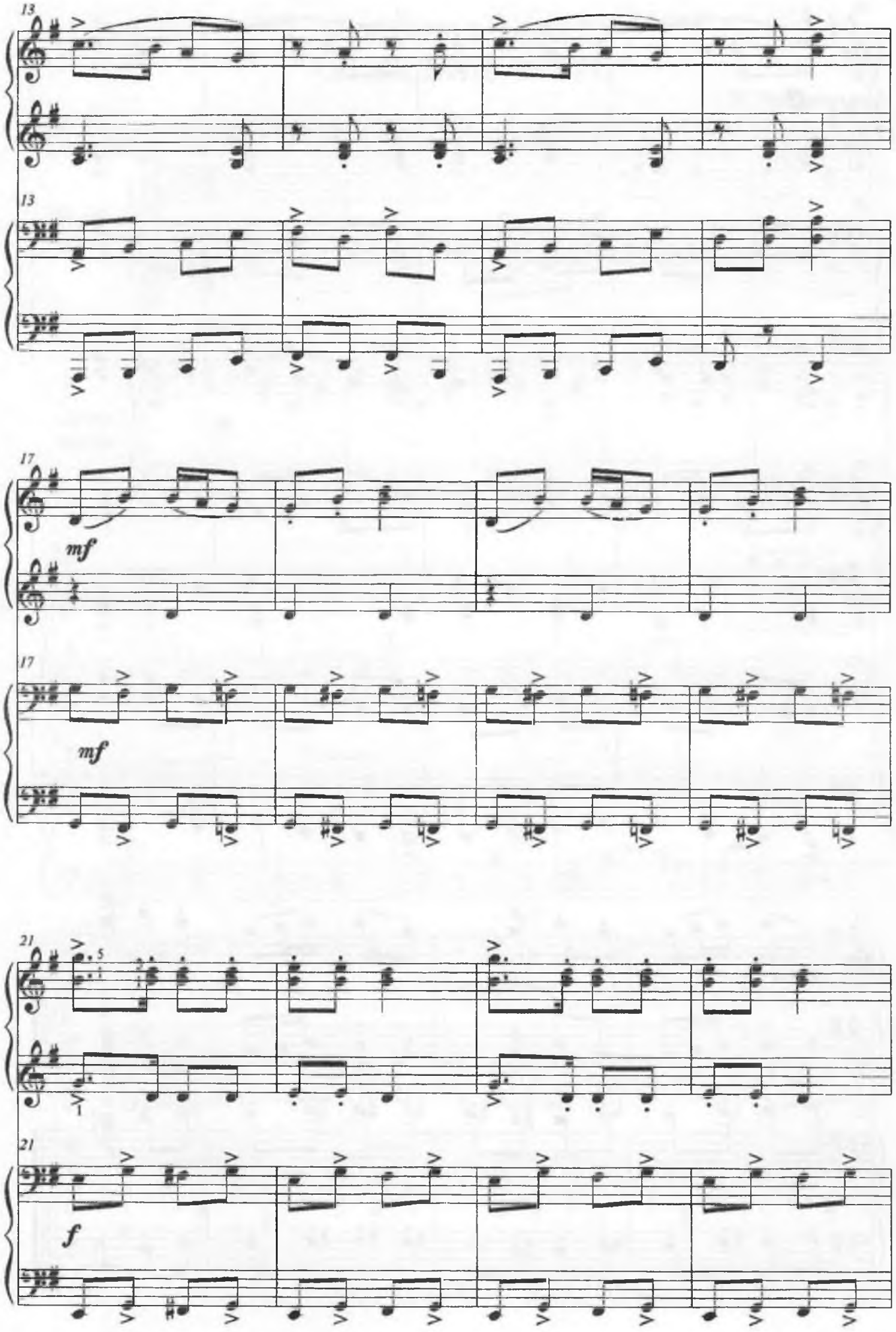
13
13
17
mf
17
mf
21
5
21
f

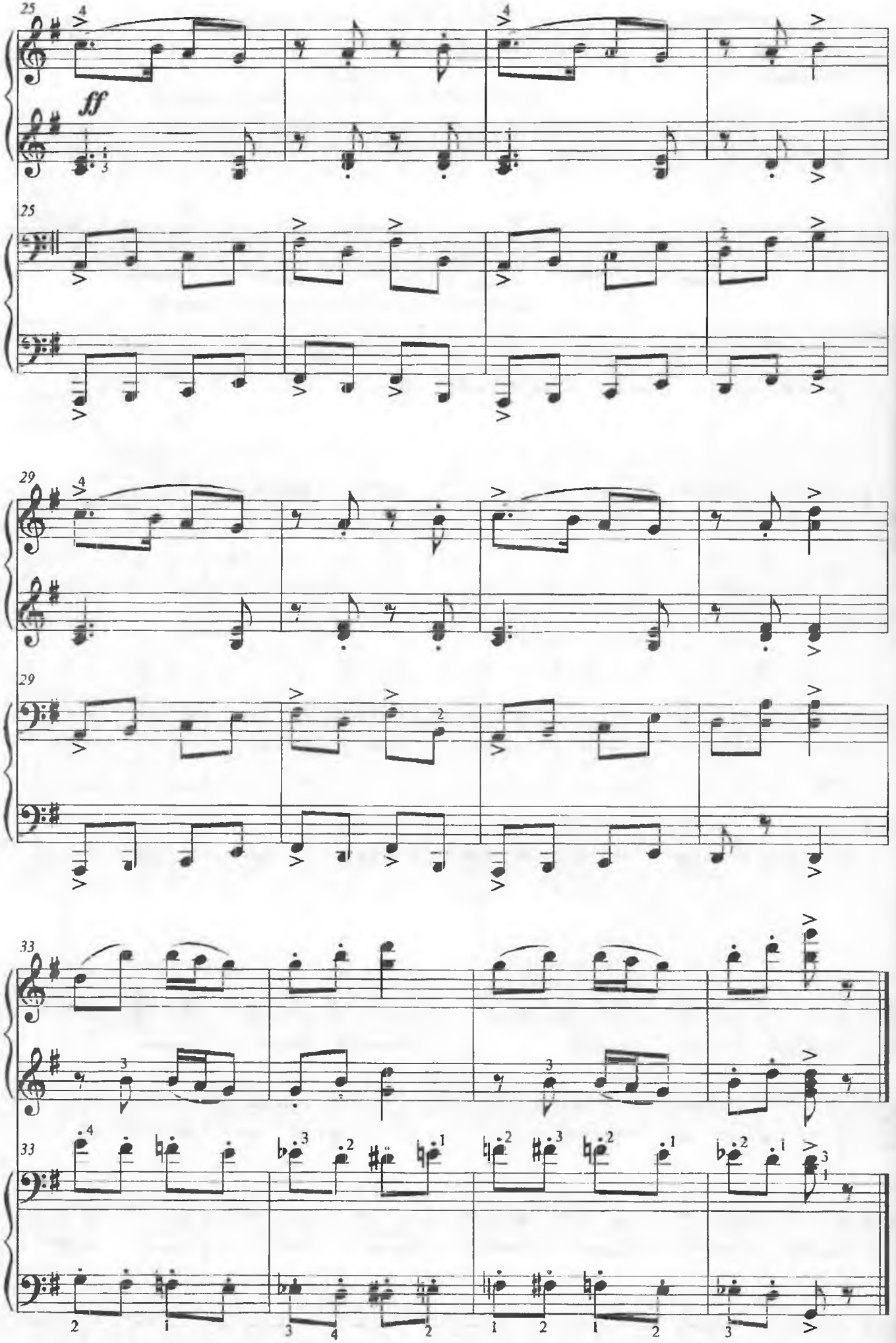
25
ff
25
29
29
33
33

УРИВОК З БАЛЕТУ "ЛЕБЕДИНЕ ОЗЕРО"

П. Чайковський

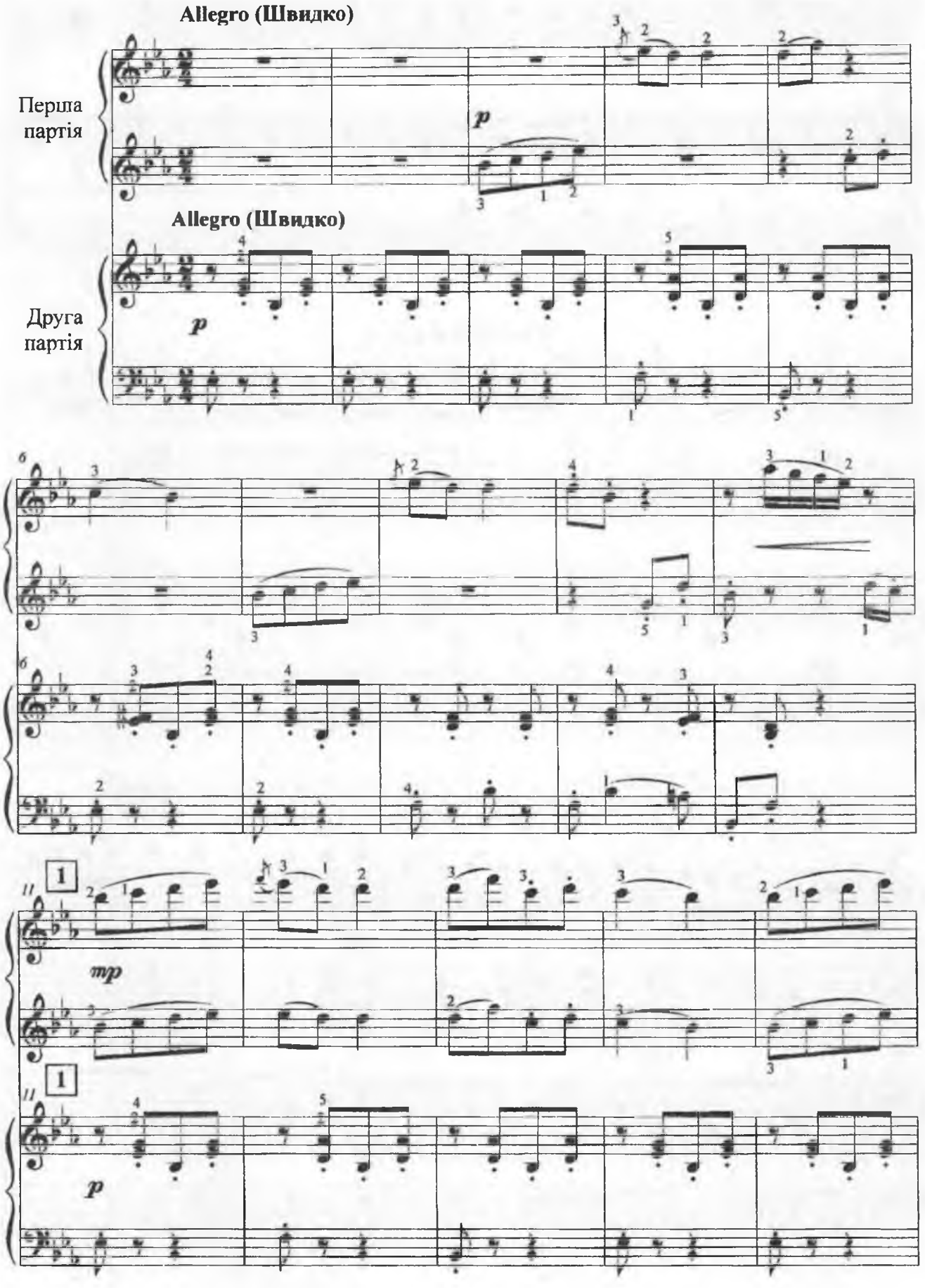

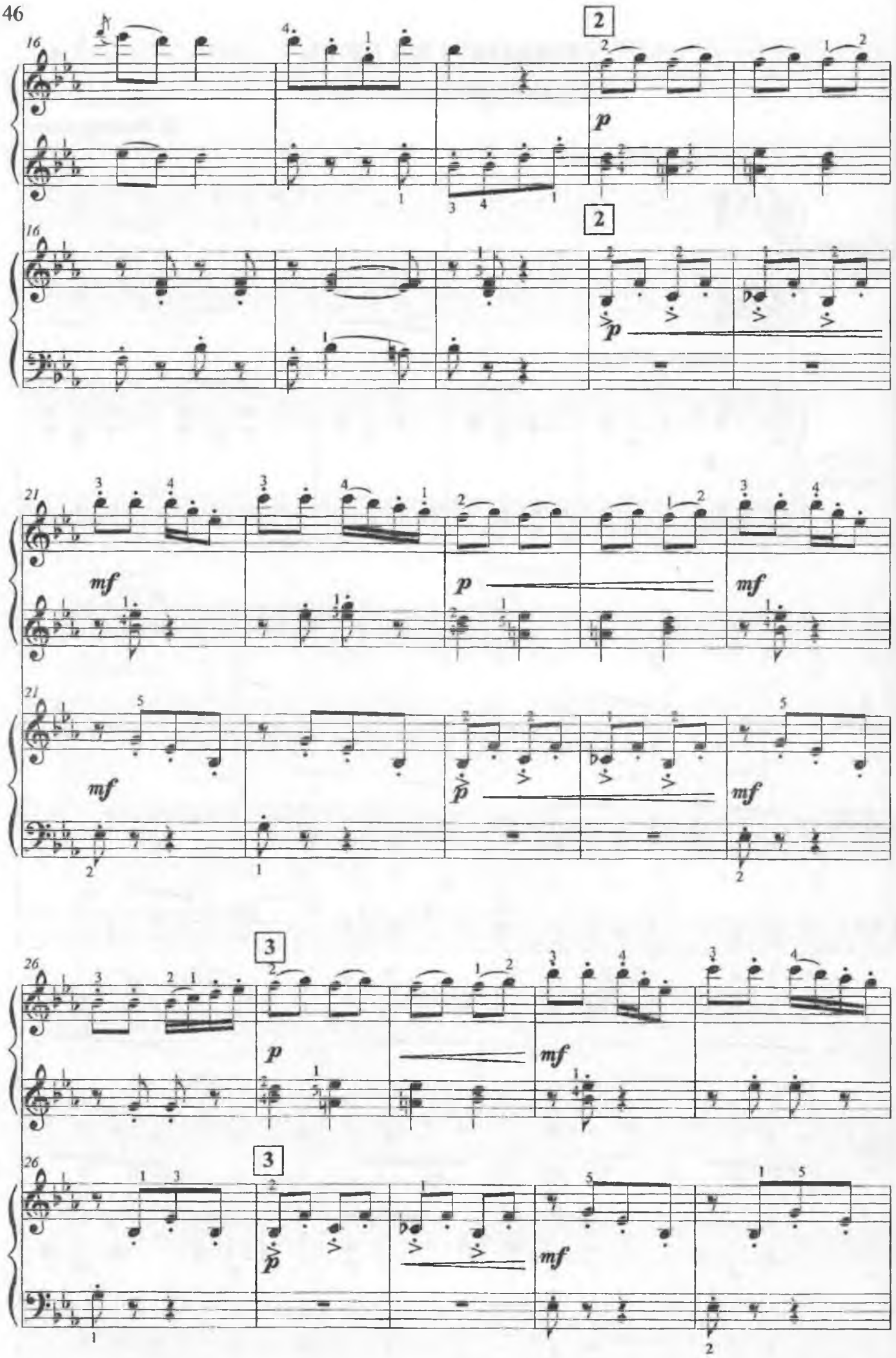
16
2
p
16
2
p
21
mf
p
mf
21
mf
p
mf
26
3
p
mf
26
3
p
mf

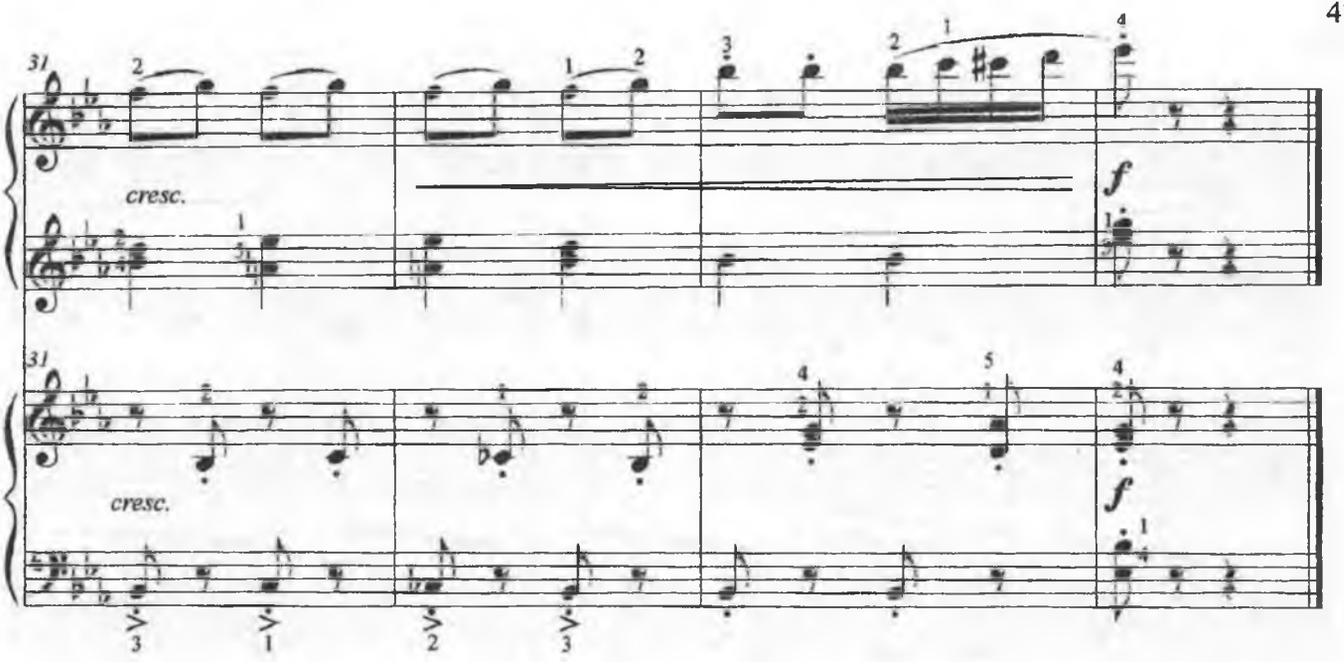

КРАКОВ'ЯК

з опери "Іван Сусанін"

М. Глінка

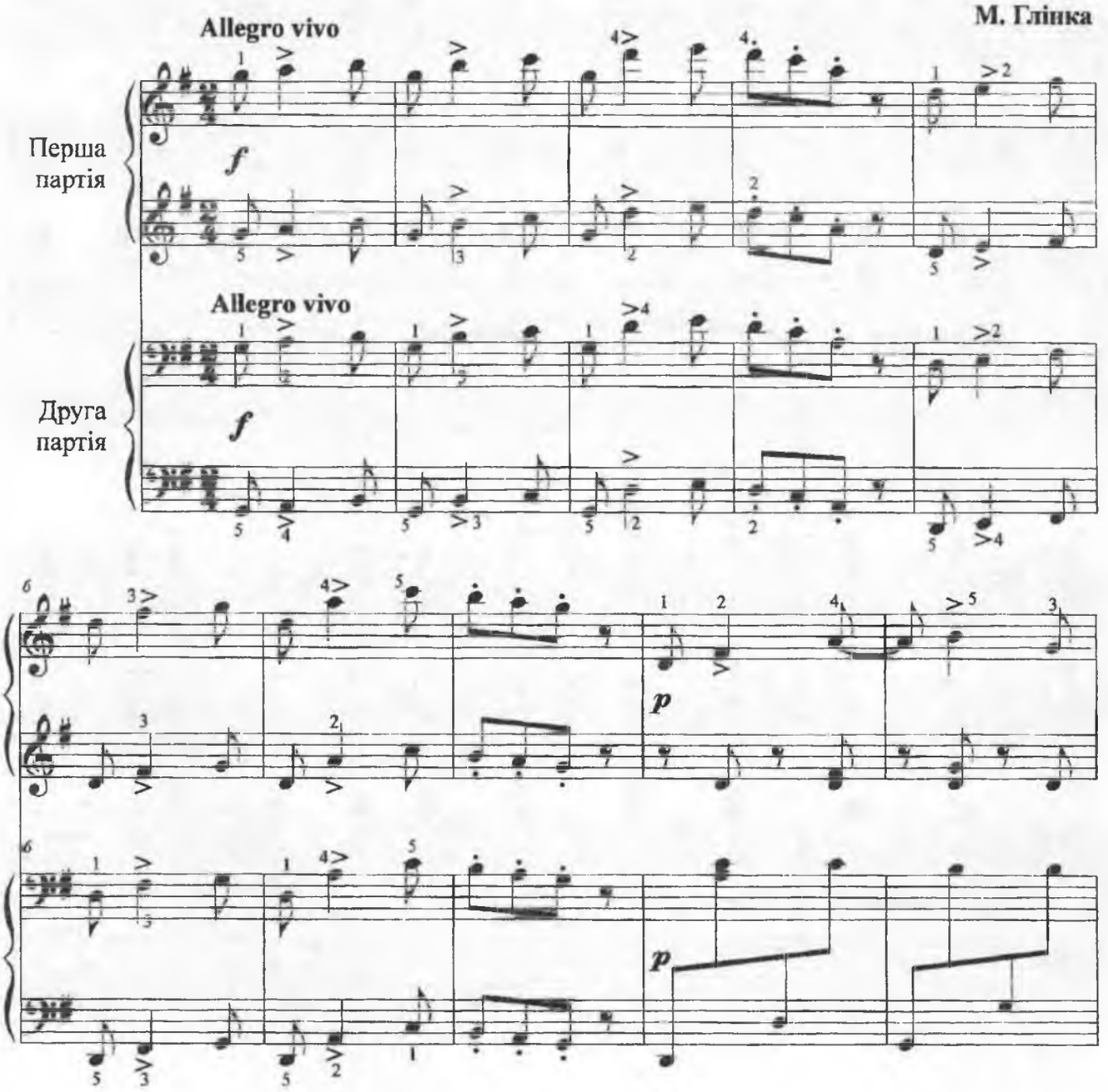

16
21
21
ff
ff

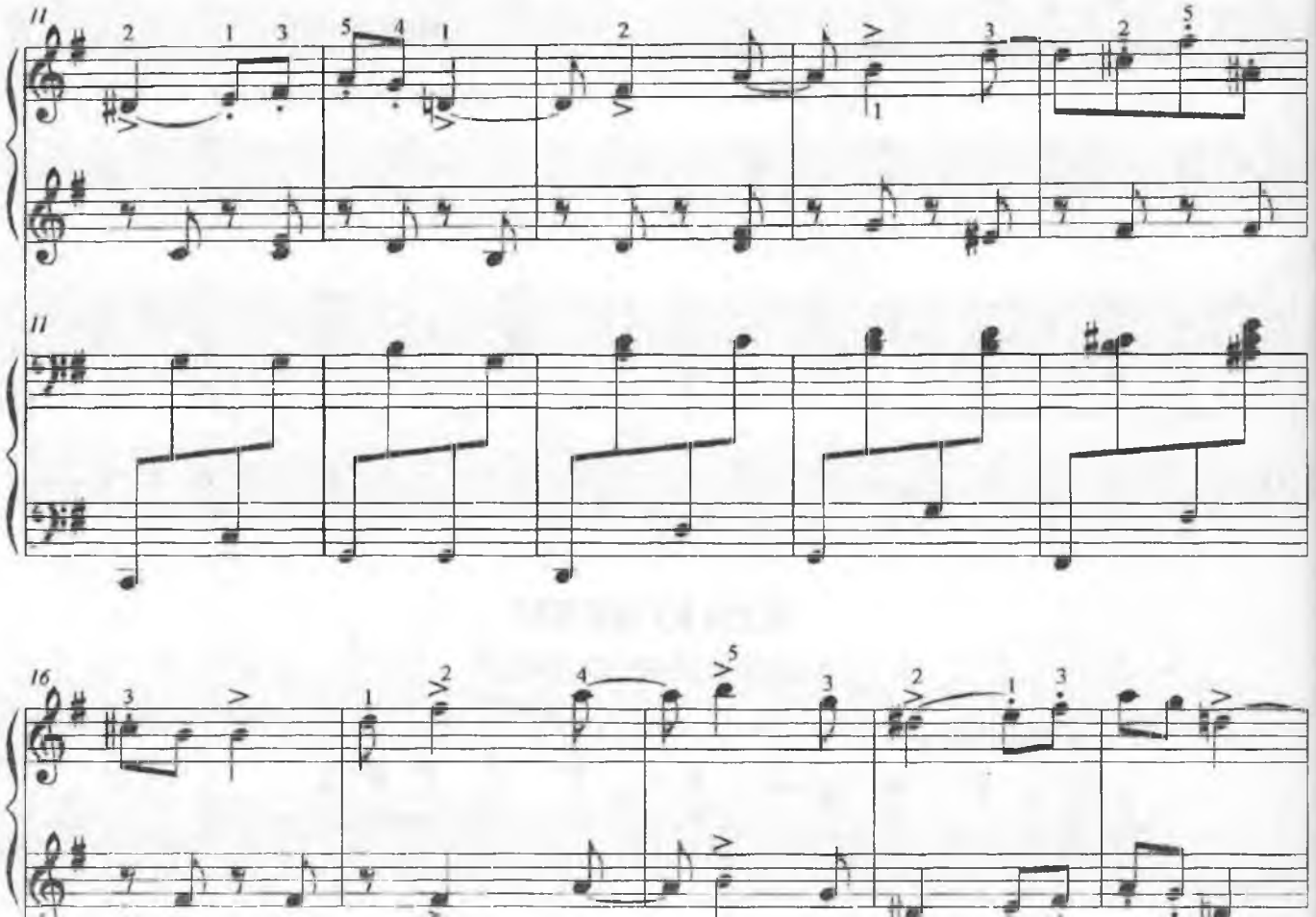

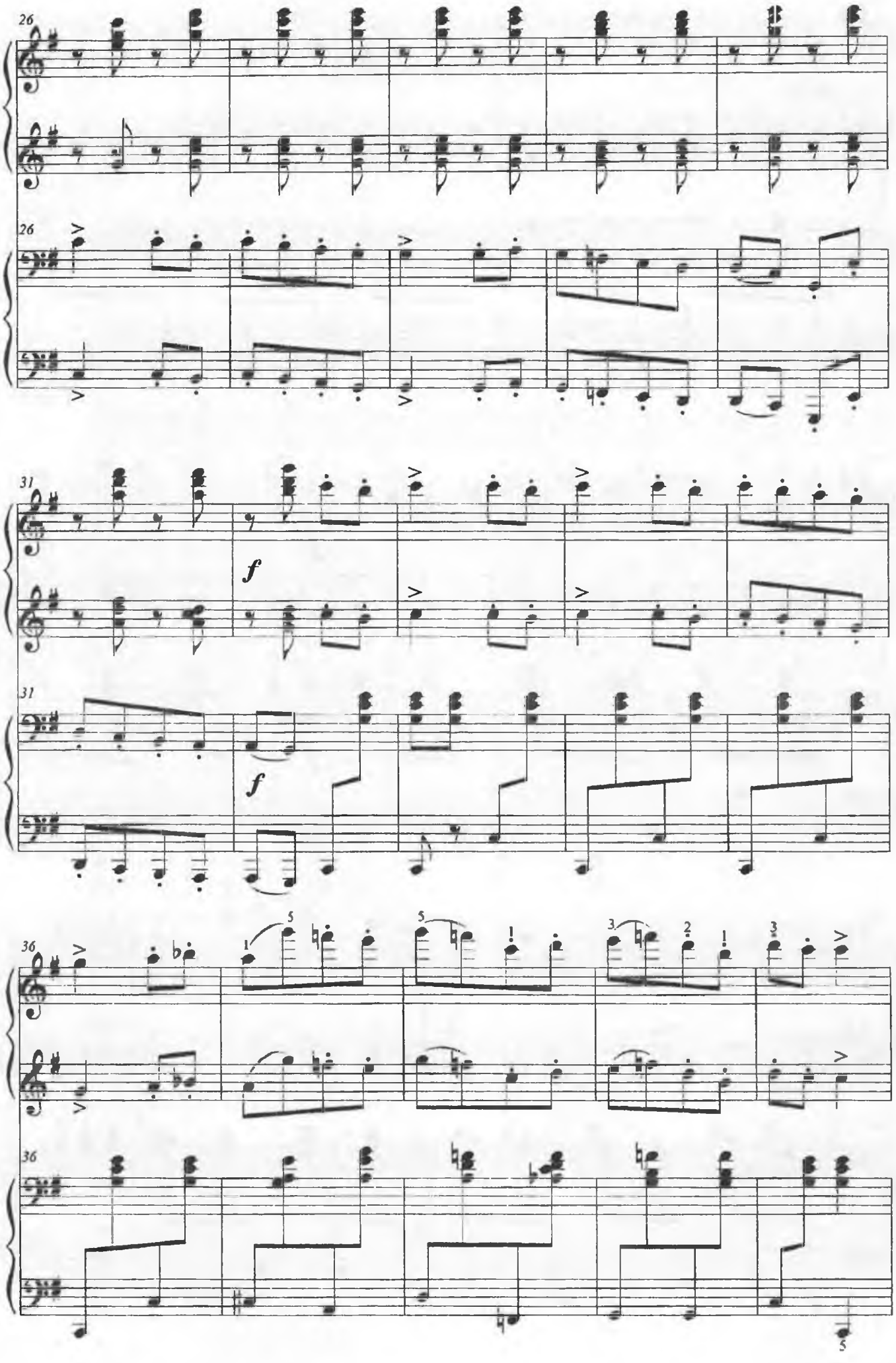
26
26
31
f
31
f
36
36

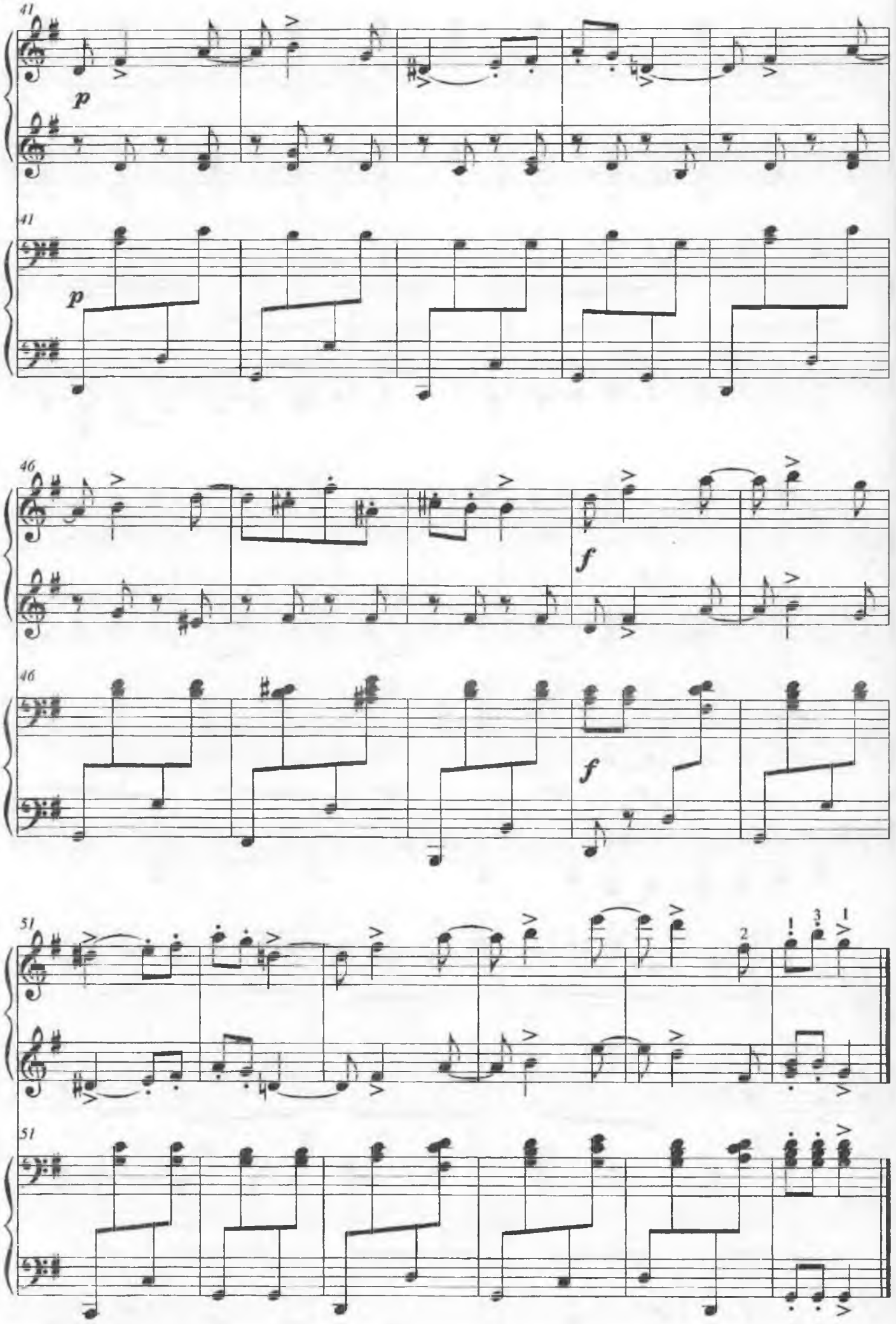
41
p
41
p
46
f
46
f
51
2
1
3
1
51

АННА-ПОЛЬКА

Й.Штраус

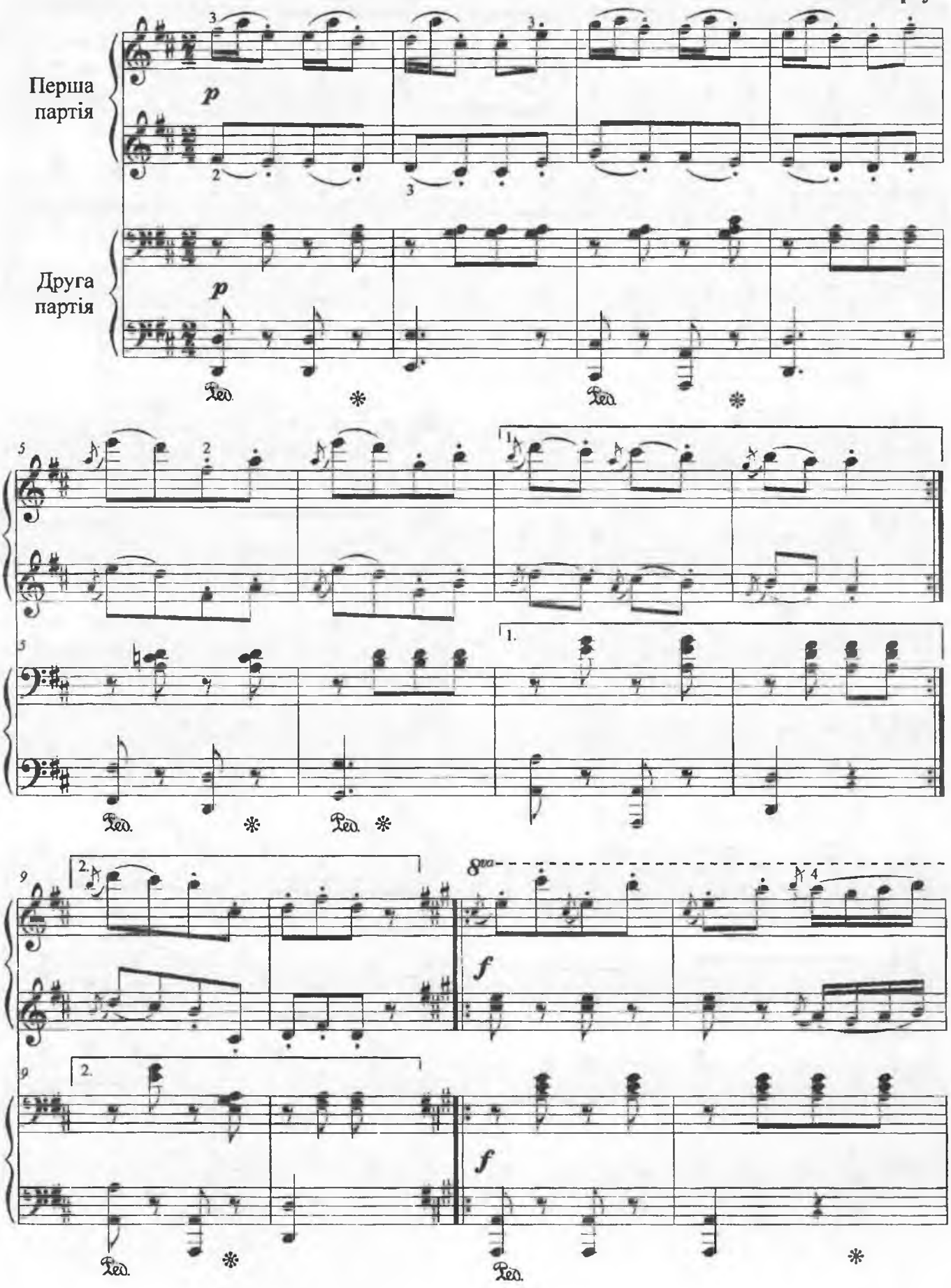

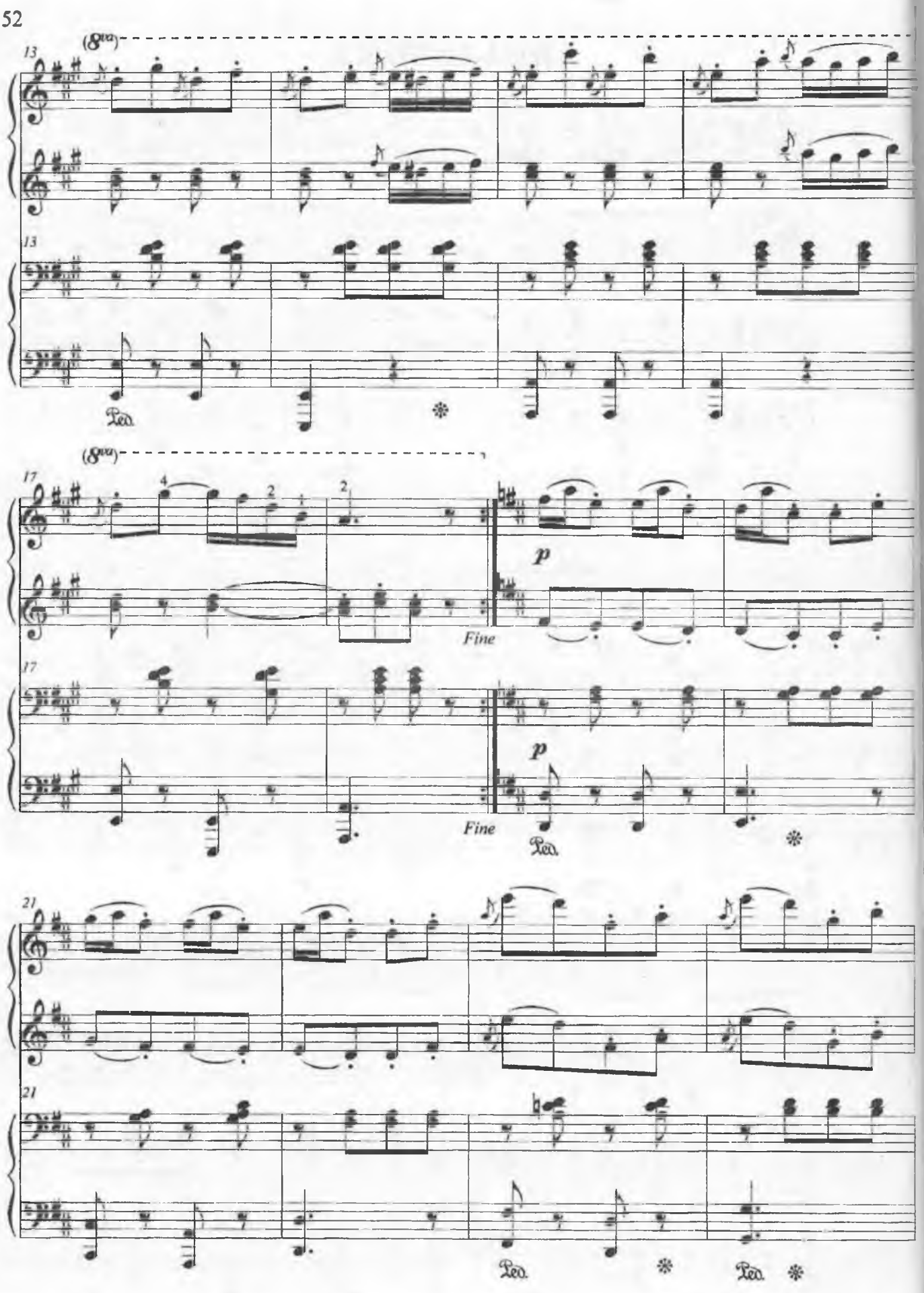
(8va)
13
13
Ped.
(8va)
17
4
2
2
p
Fine
17
p
Fine
Ped.
21
21
Ped.
Ped.

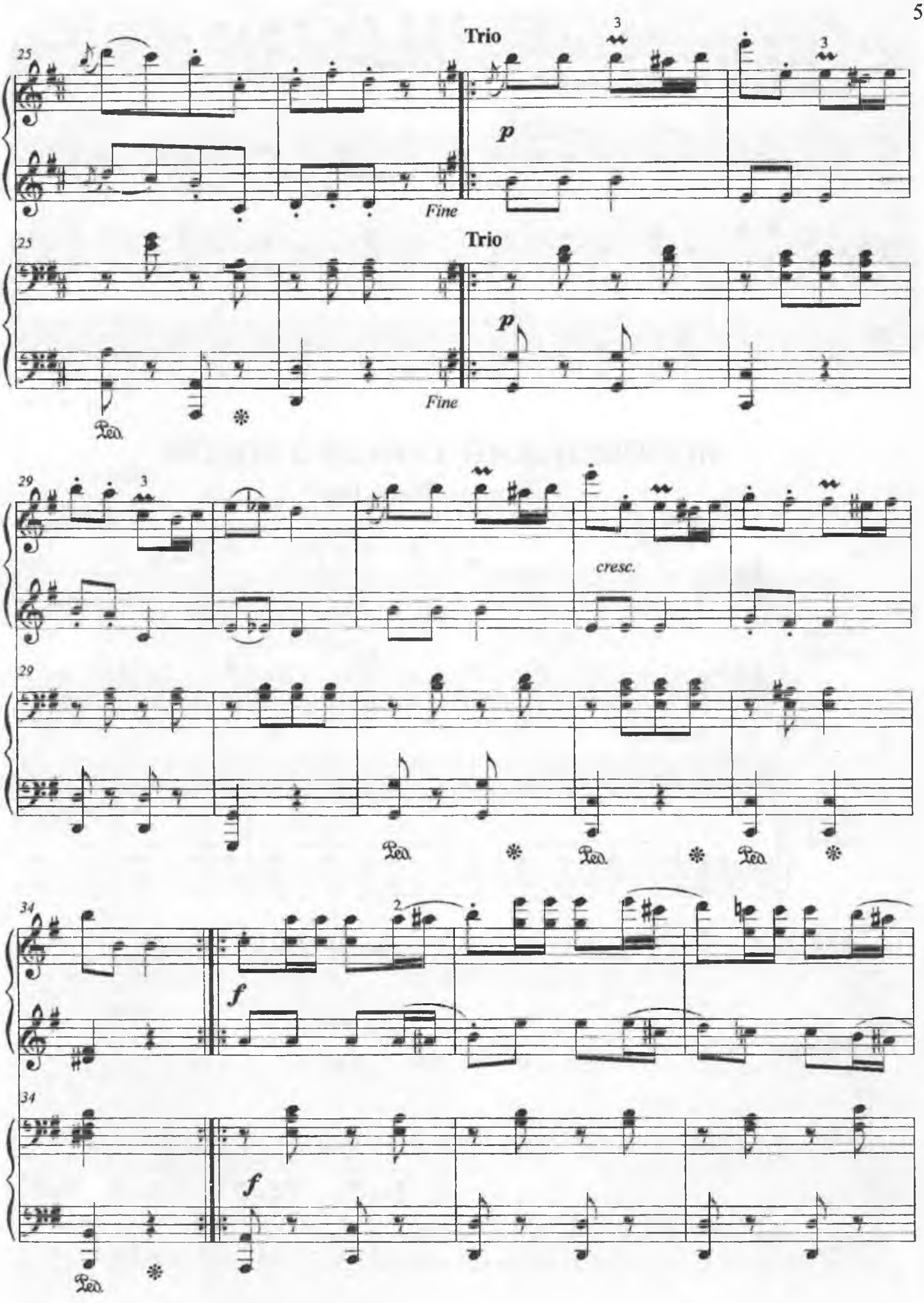
Trio
25
3
3
p
Fine
Trio
25
p
Fine
Ped.
29
3
cresc.
29
Ped.
Ped.
Ped.
34
2
f
34
f
Ped.

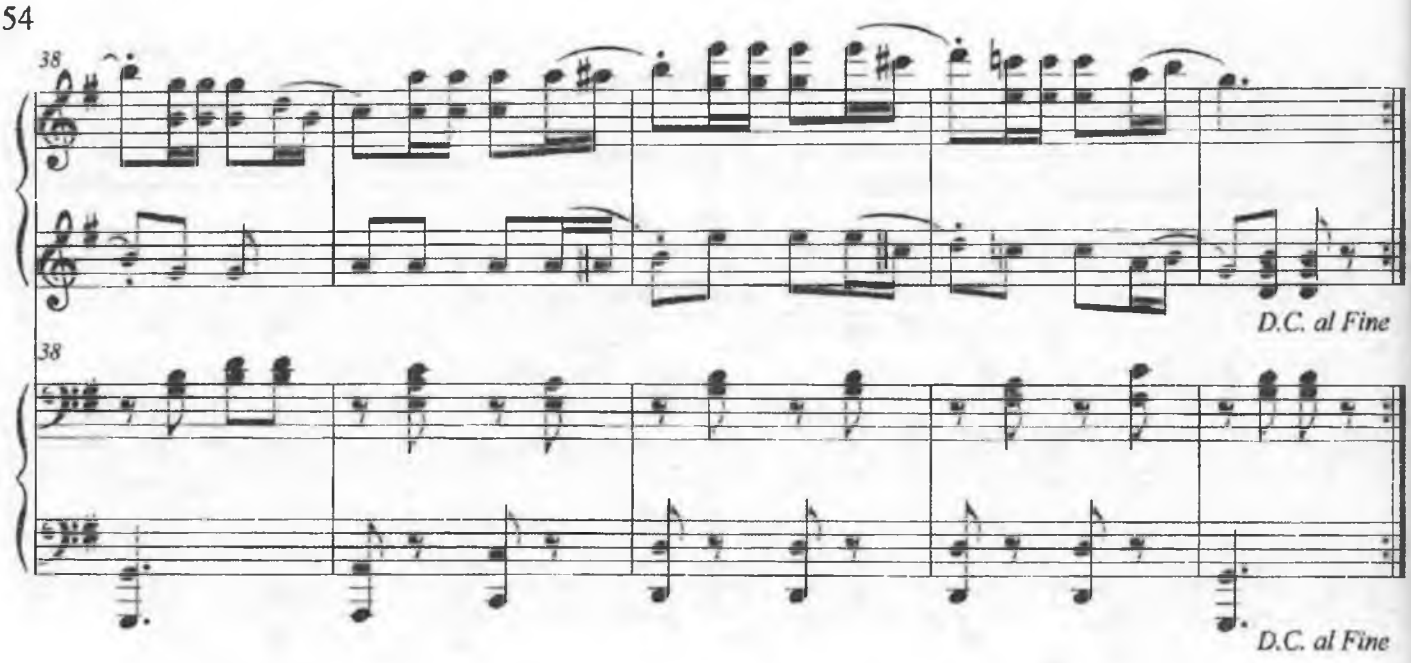

ПОЛОВЕЦЬКИЙ ТАНЕЦЬ З ХОРОМ

з опери "Князь Ігор"

О. Бородін

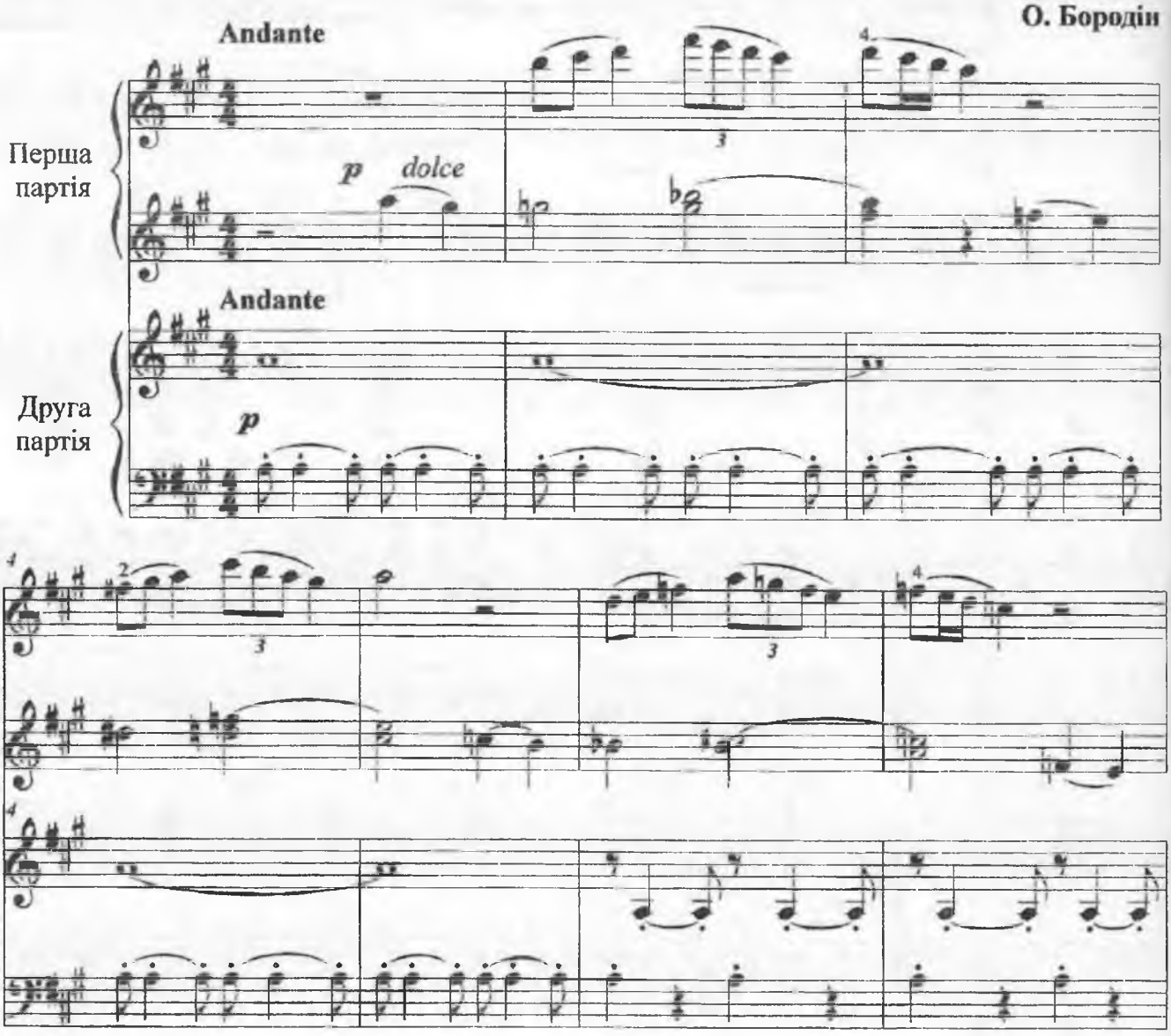

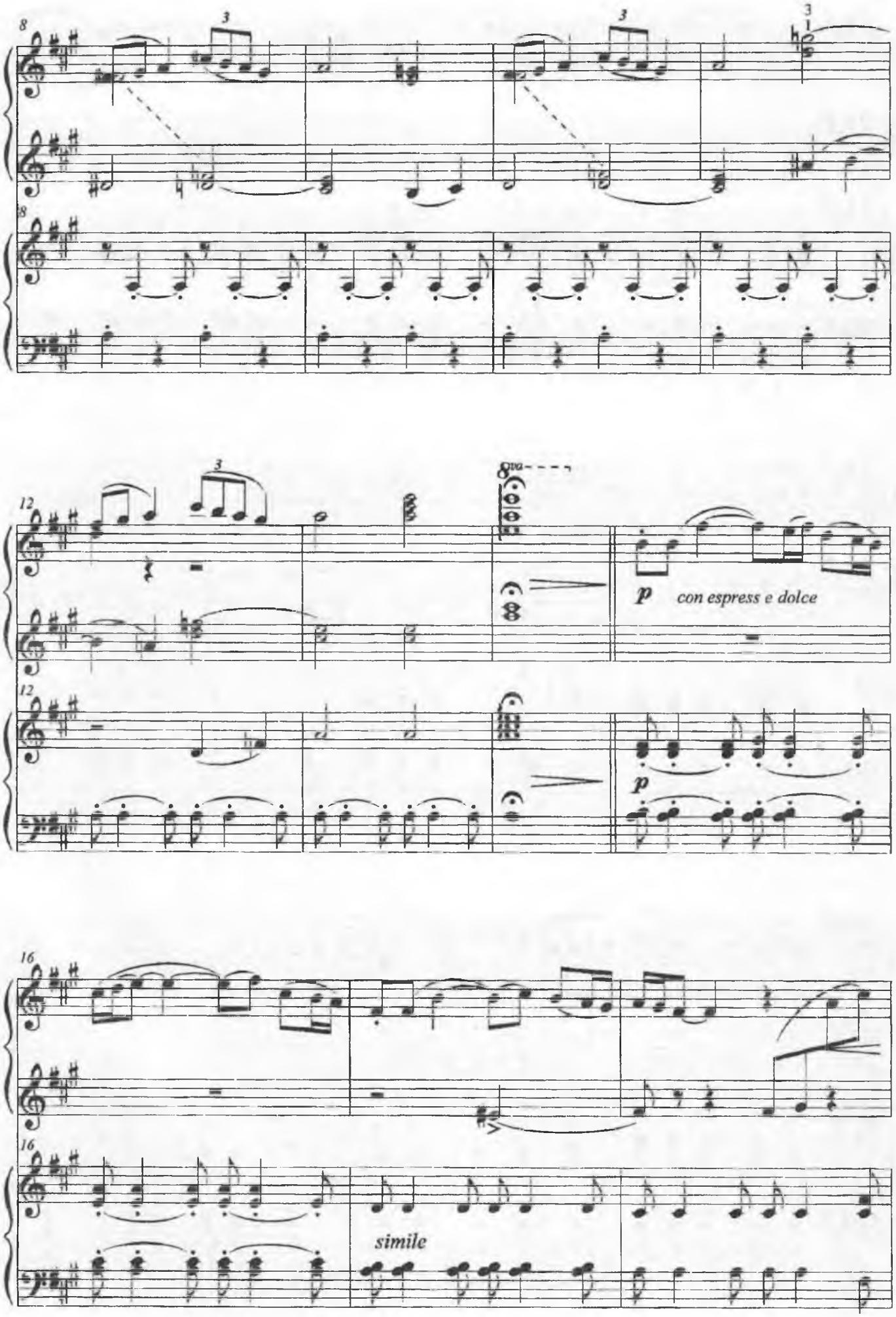
8
3
3
3
8
12
3
8va
p
con espress e dolce
12
p
16
16
simile

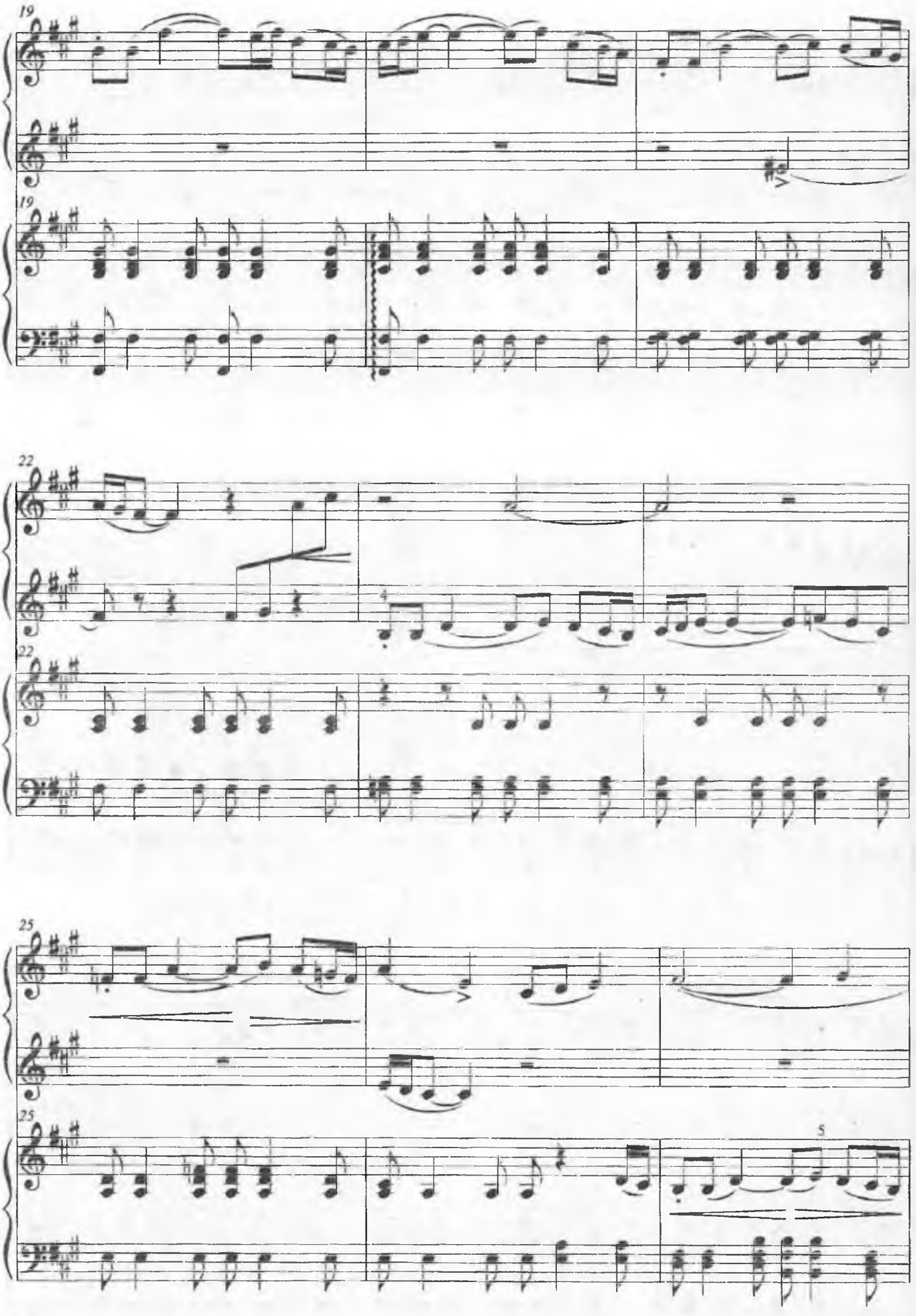
19
19
22
22
25
25
5

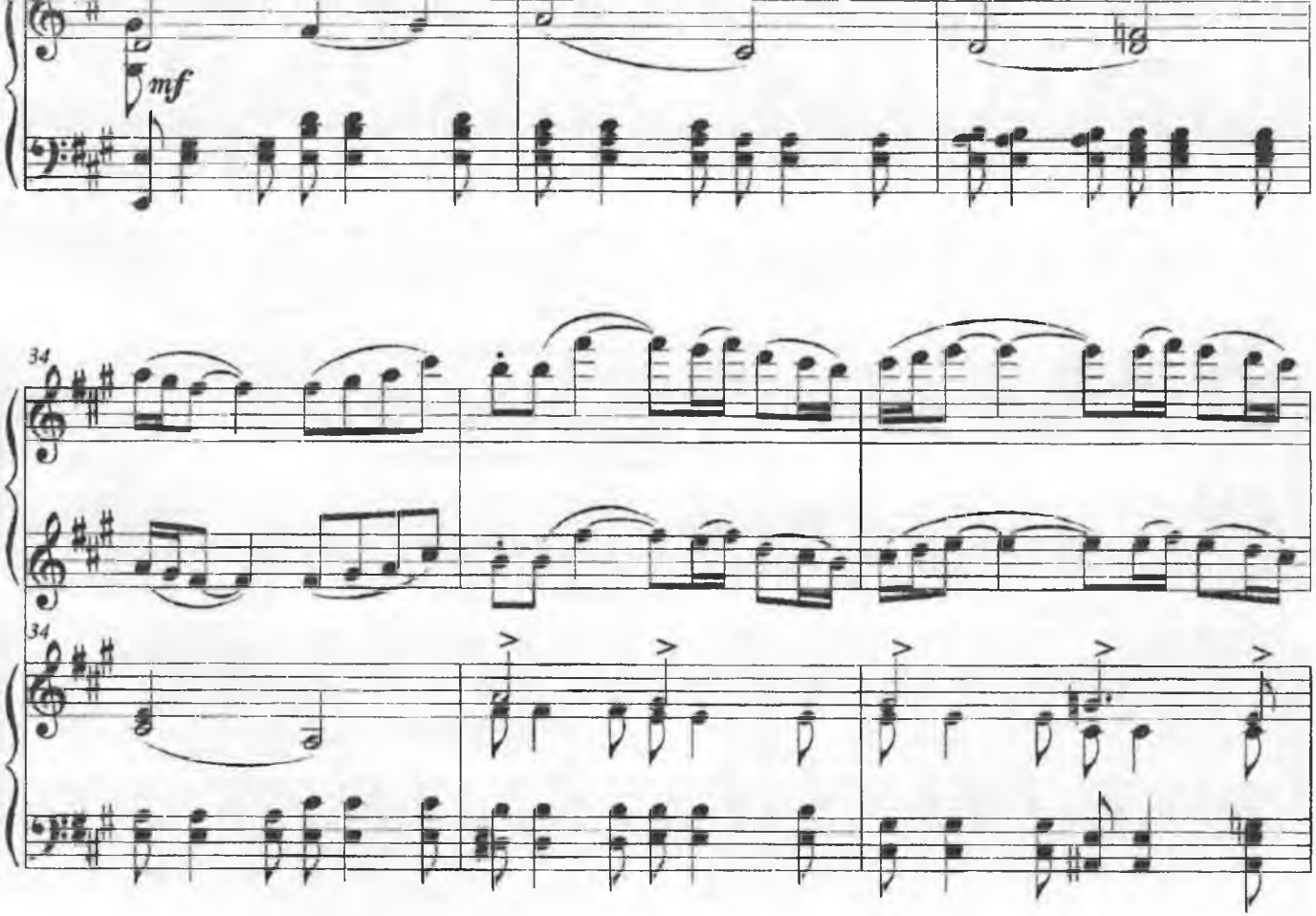
mf
34
34

28
28
2
31
31
fm
5
3

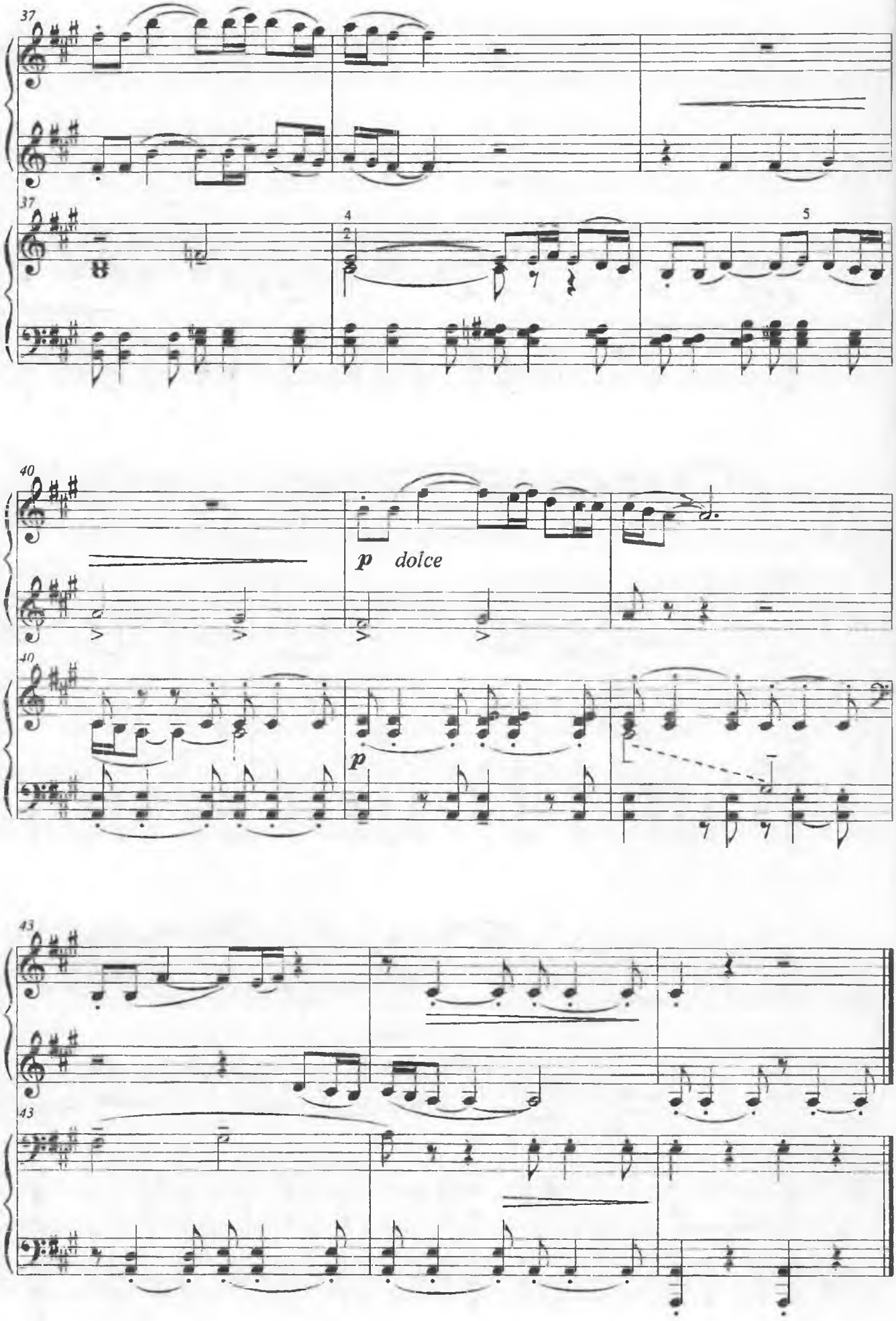
37
37
4
2
5
40
40
p dolce
p
43
43

ТАНЕЦЬ

з опери "Іван Сусанін"

М. Глінка

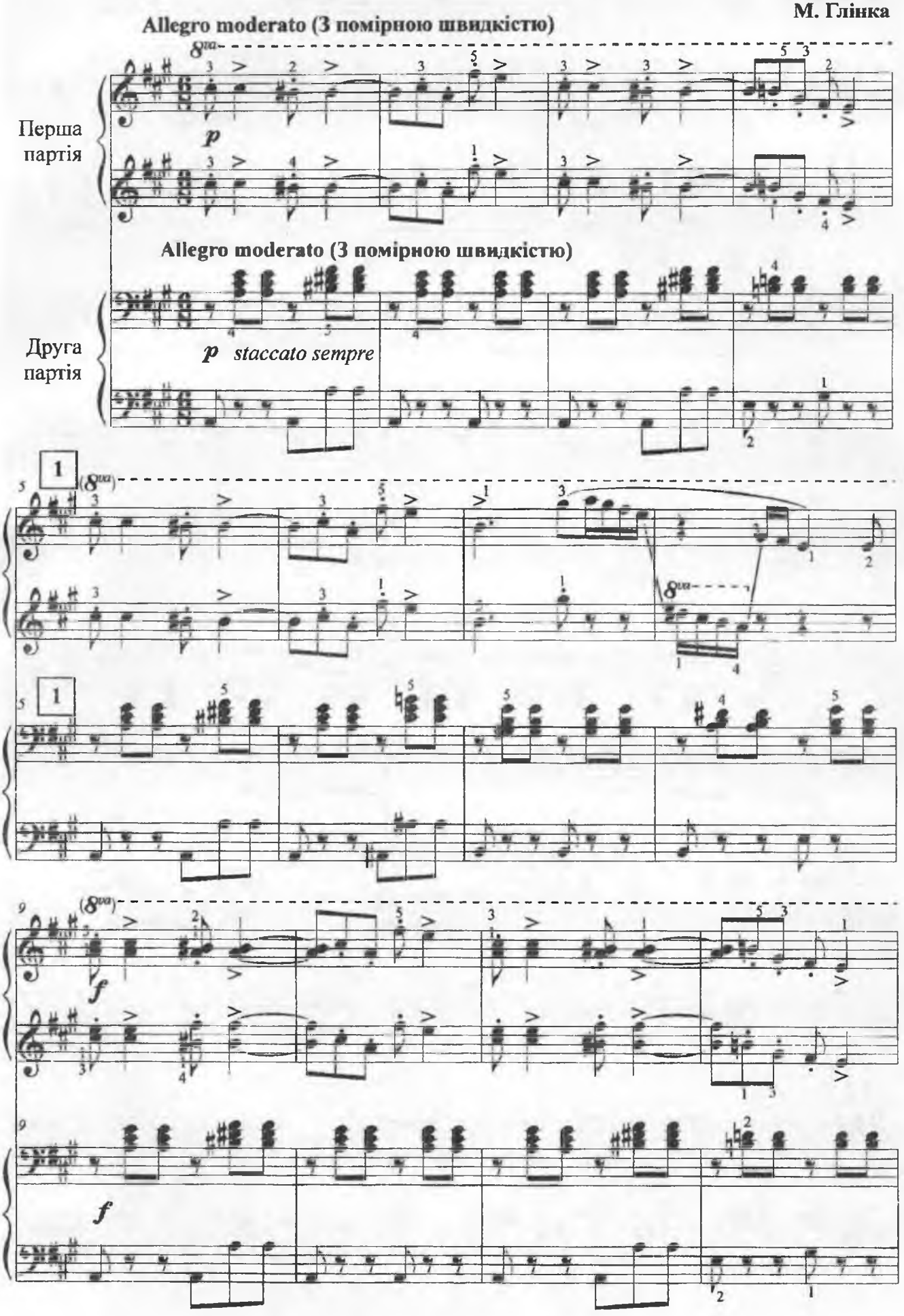

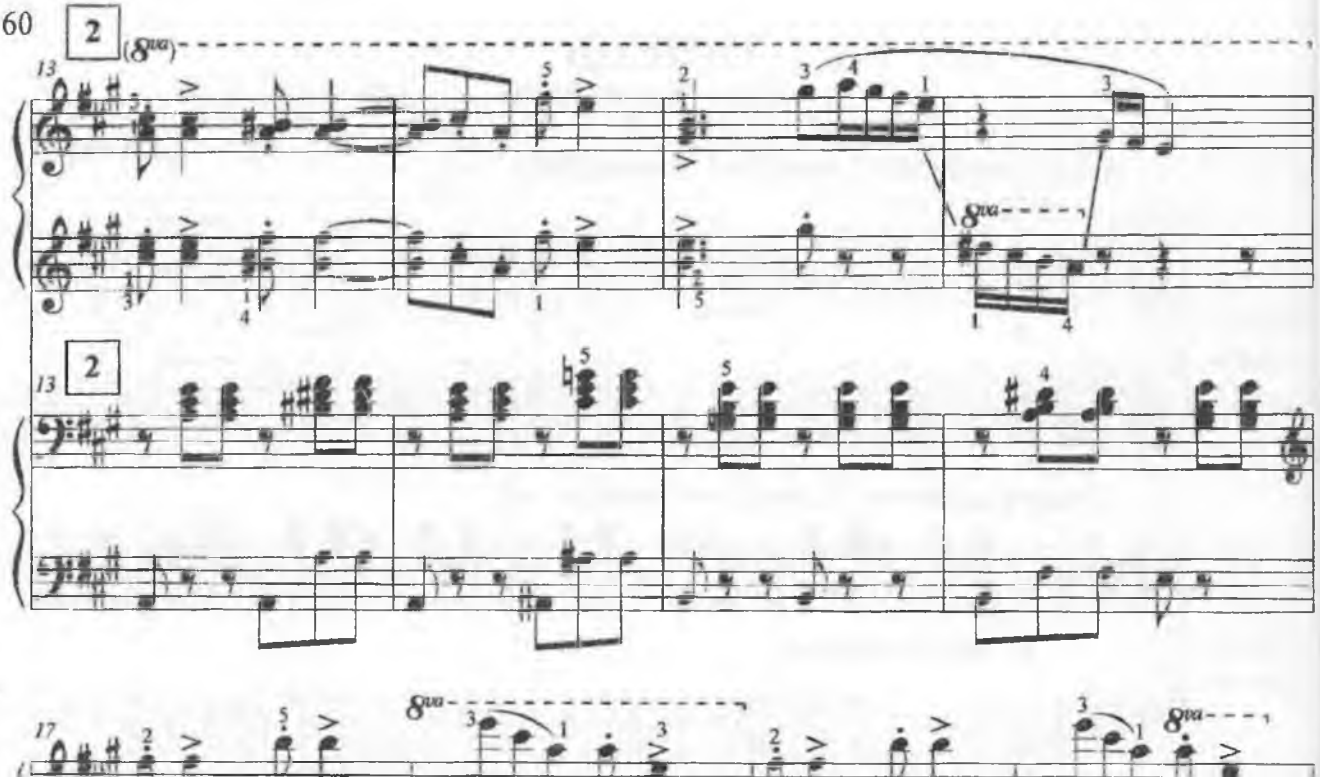
2
(8va)
13
8va
2
13
17
8va
8va

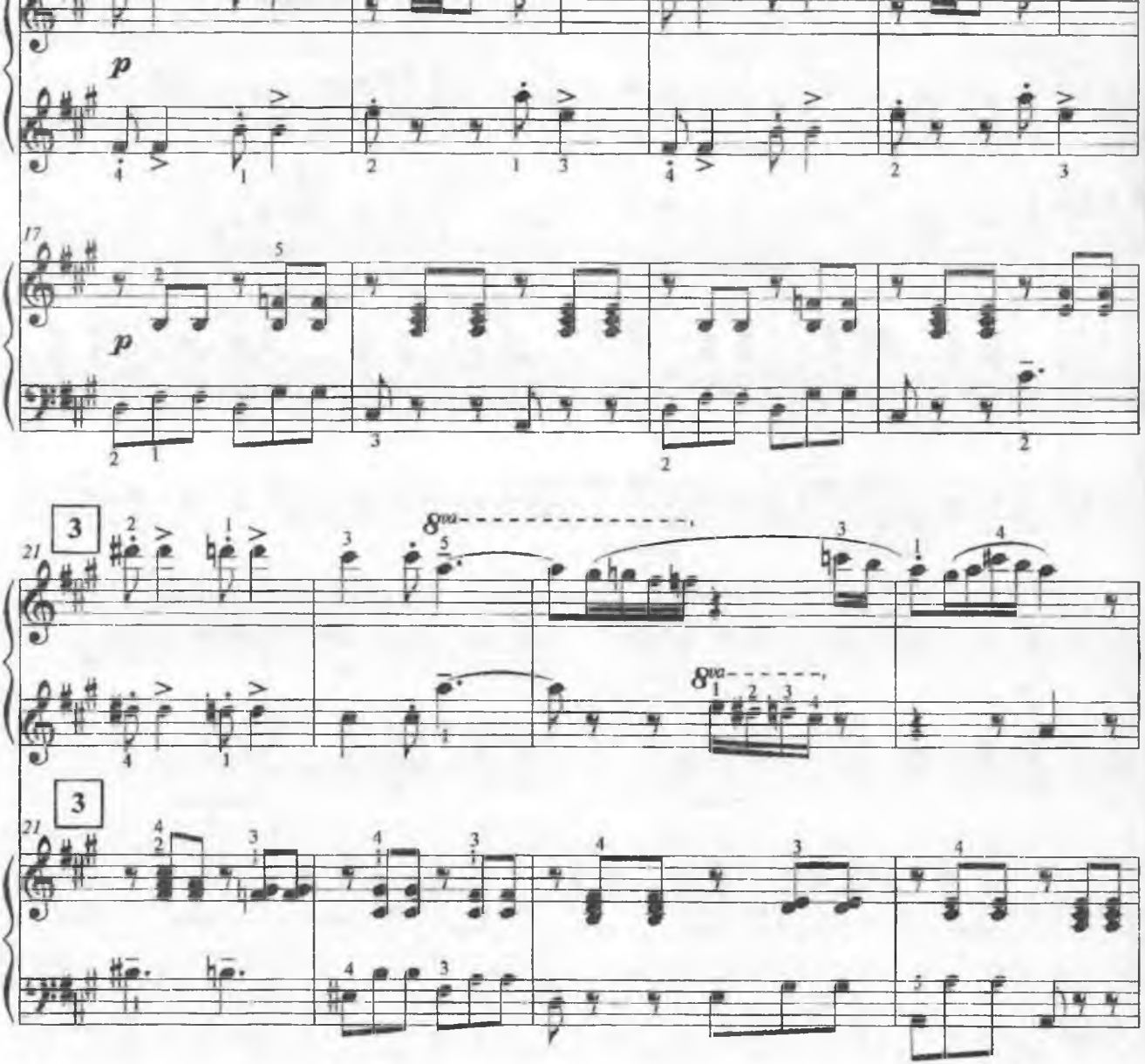
p
17
p
21
3
8va
21
3

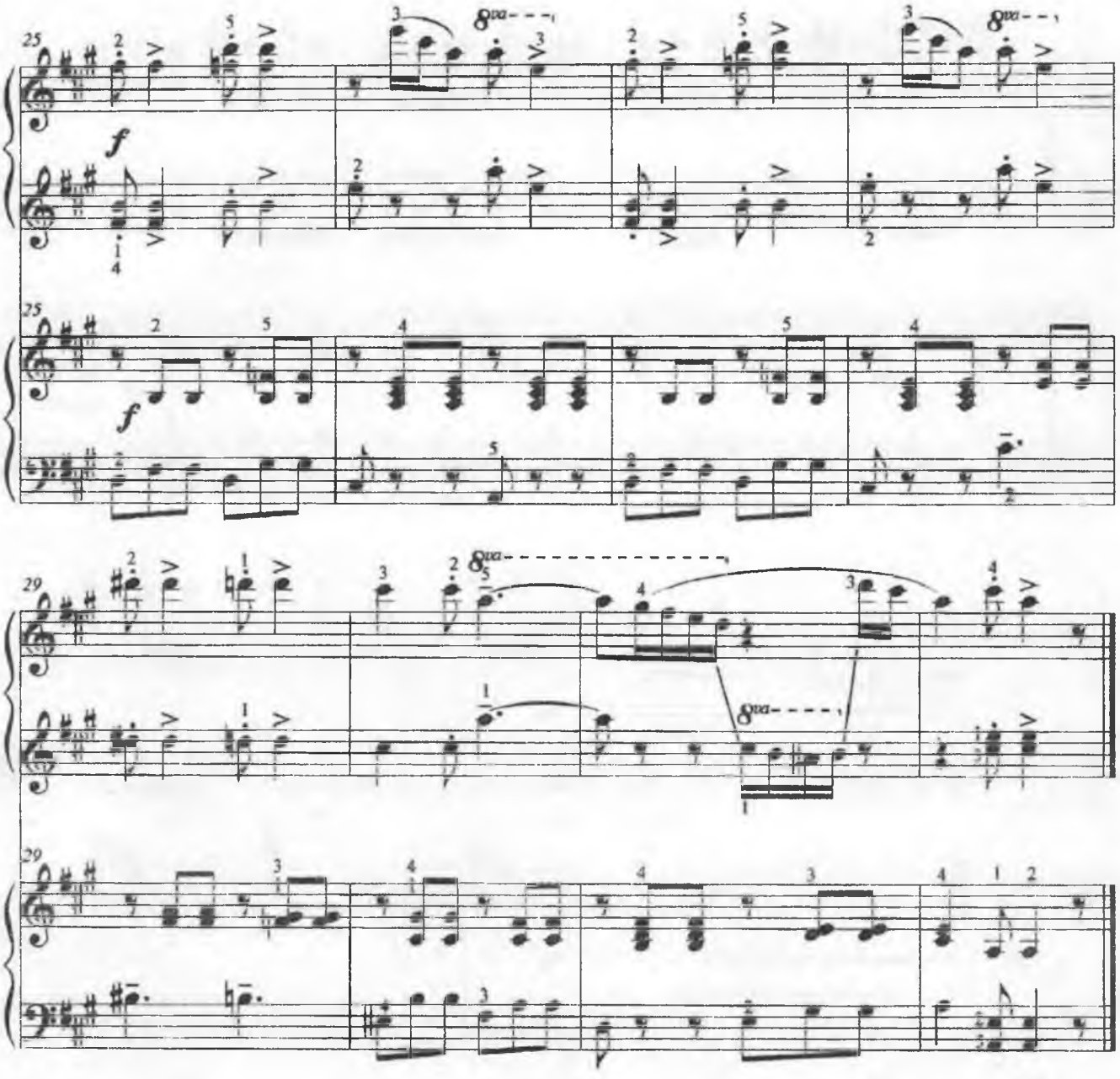

ТАНЕЦЬ ФЕЇ ДРАЖЕ

з балету "Лускунчик"

П. Чайковський

Переклад авторів

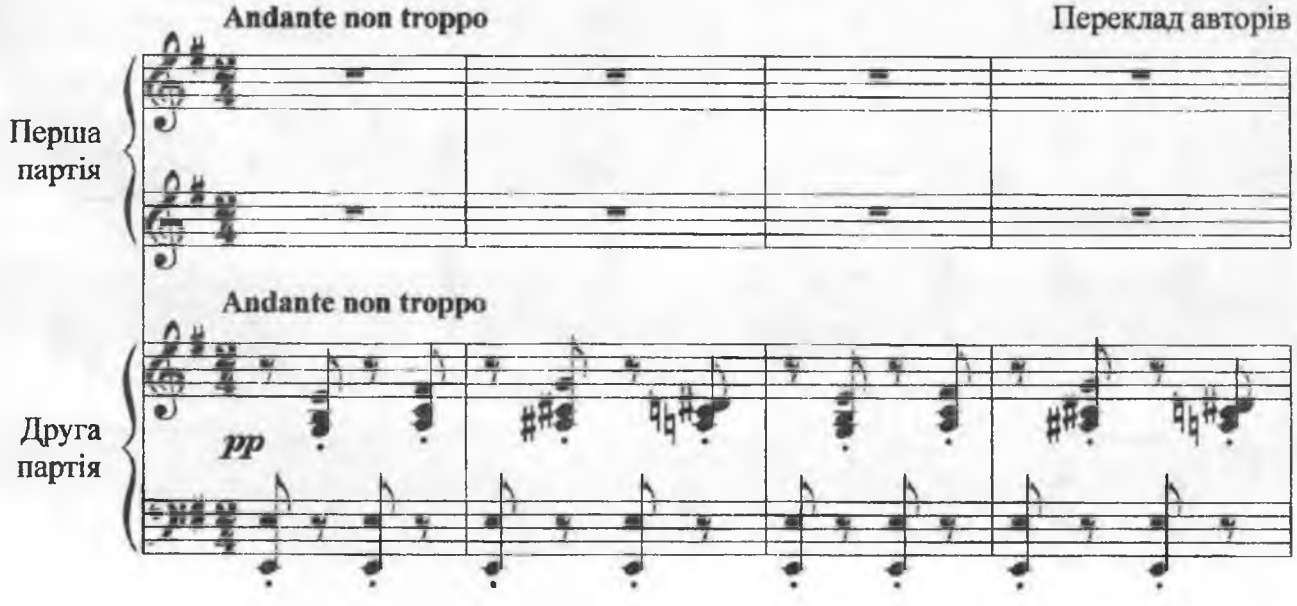

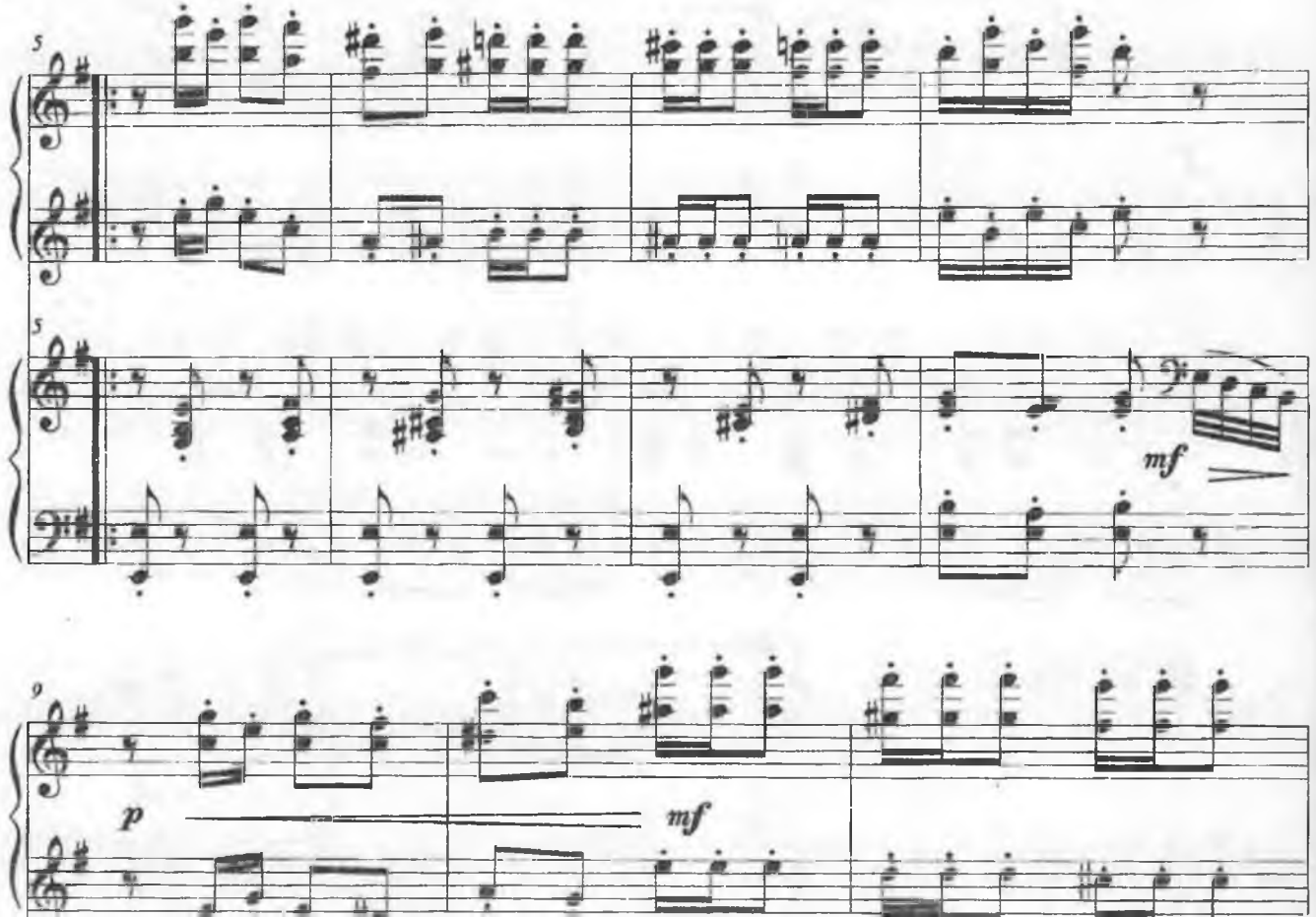
5
5
mf
9
p
mf

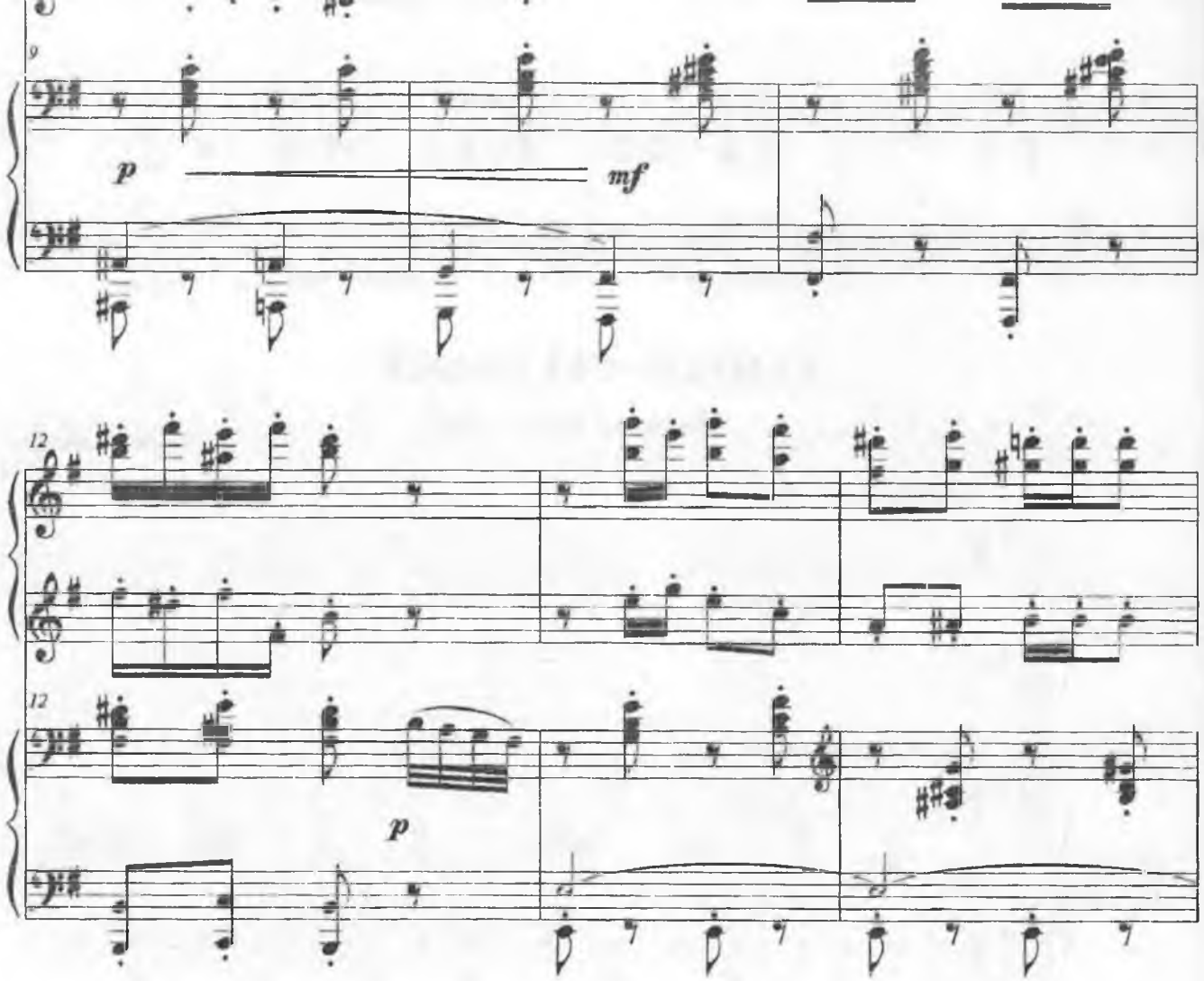
9
p
mf
12
12
p

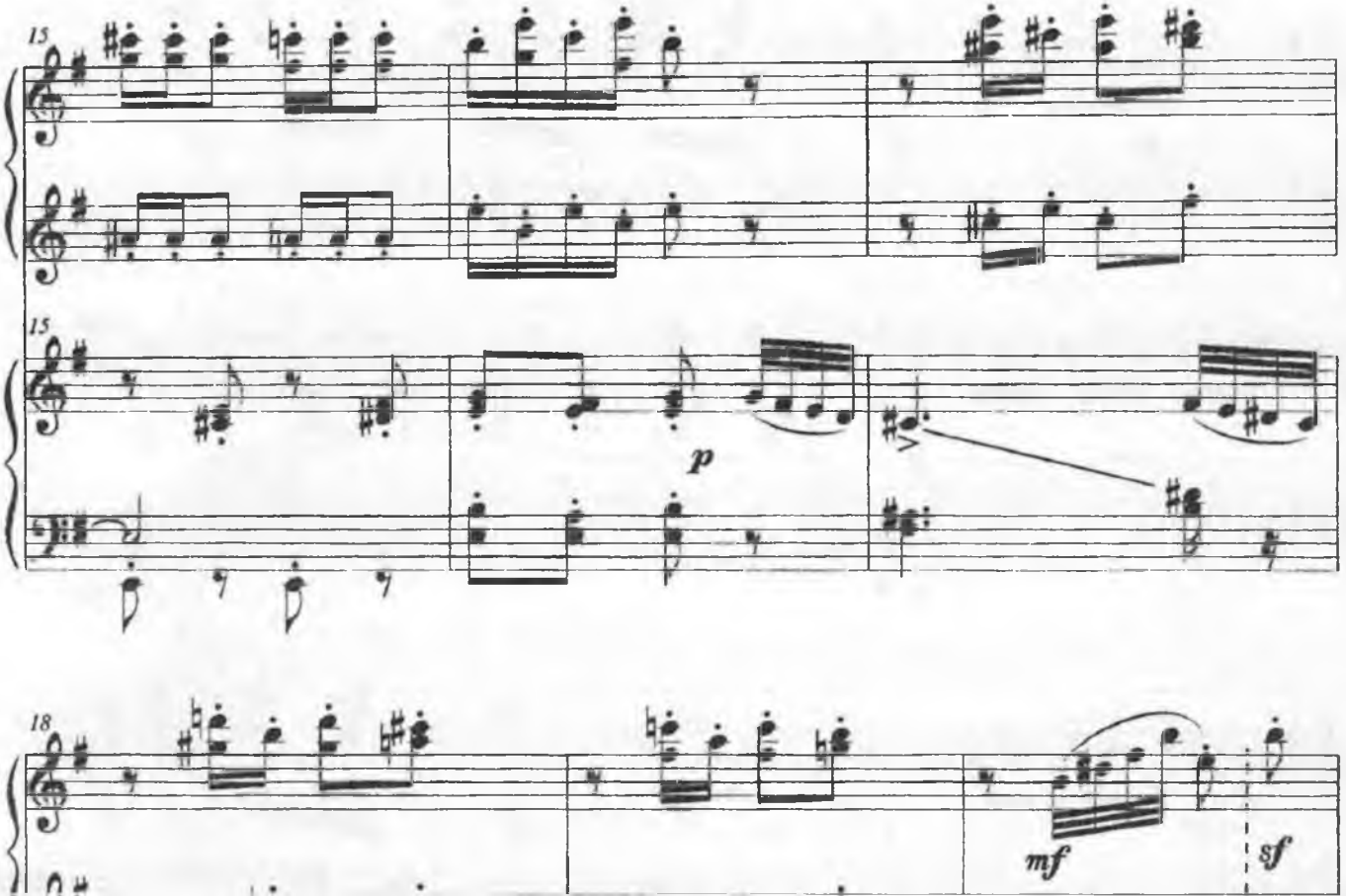
15
15
p
18
mf
sf

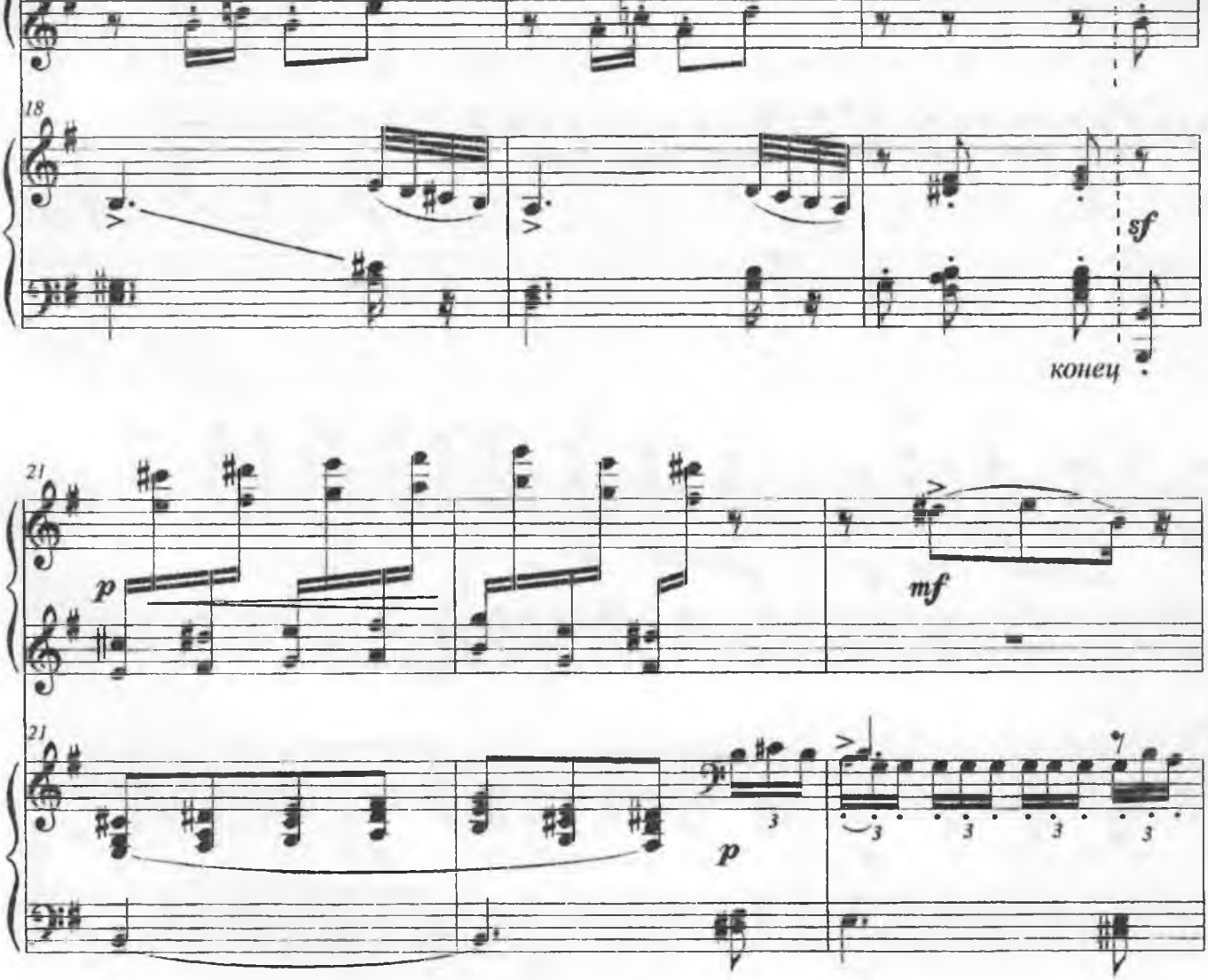
18
sf
конец
21
p
mf
21
p
3
3
3
3
3

27
sf
p
sf
30
sf
sf
sf
mf
30
p
sf
sf
sf

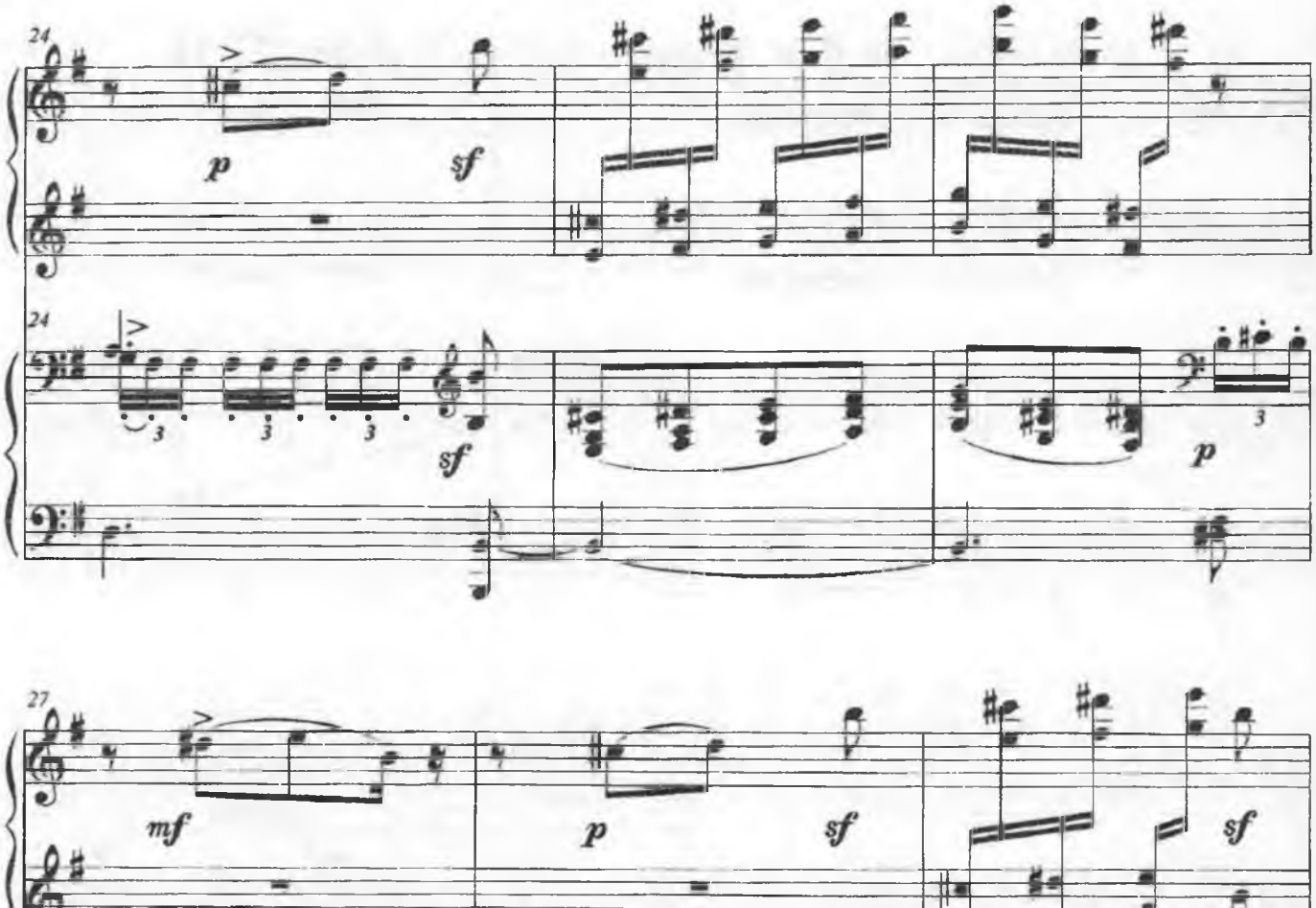
24
p
sf
24
3
3
3
sf
p
3
27
mf
p
sf
sf

СЦЕНА

з балету "Ромео та Джульєтта"

С. Прокоф'єв

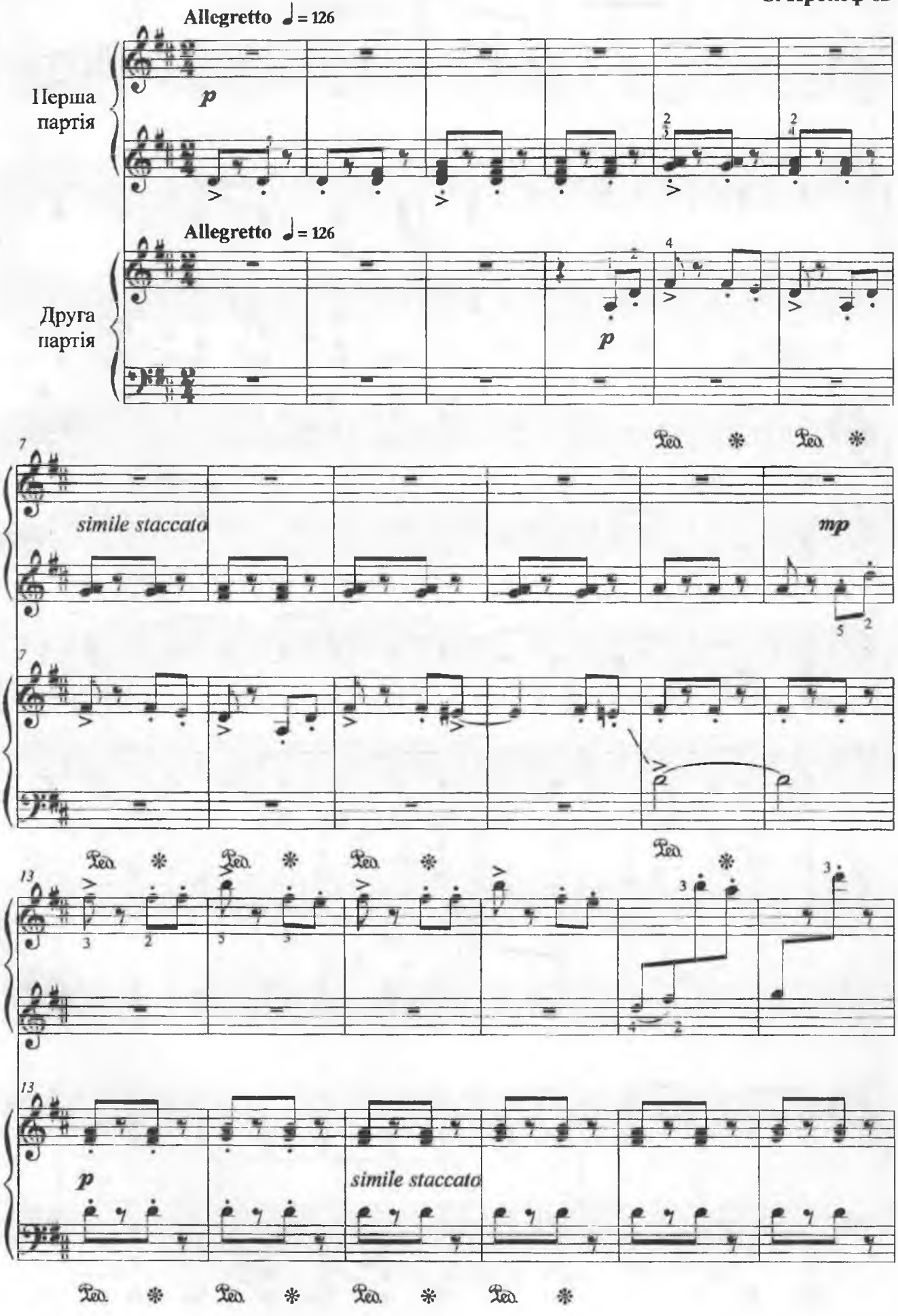

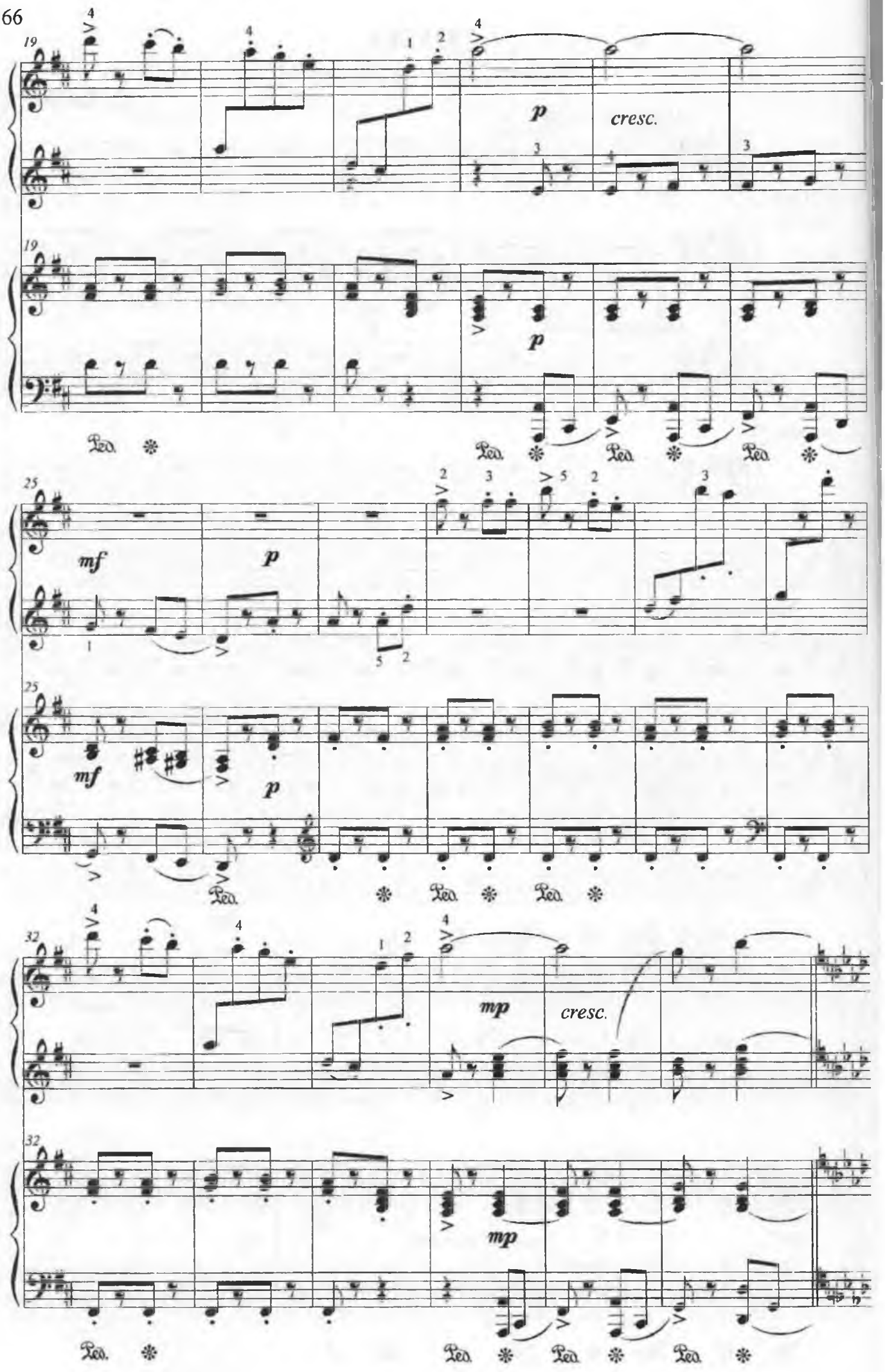
19
p
cresc.
19
p
Ped.
25
mf
p
25
mf
p
Ped.
32
mp
cresc.
32
mp
Ped.

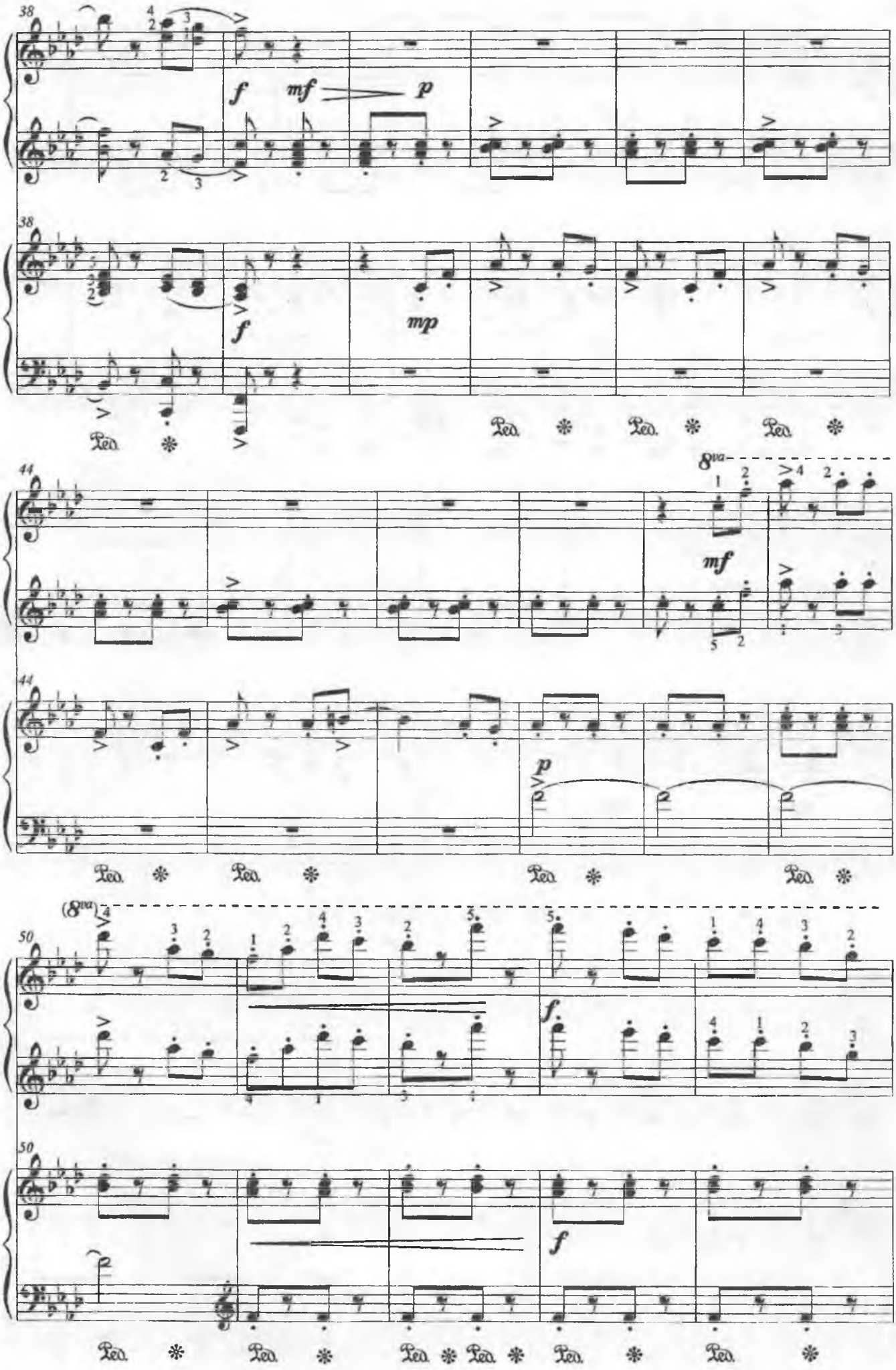
38
f
mf
p
38
f
mp
Ped.
44
8va
mf
44
p
Ped.
(8va)
50
f
50
f
Ped.

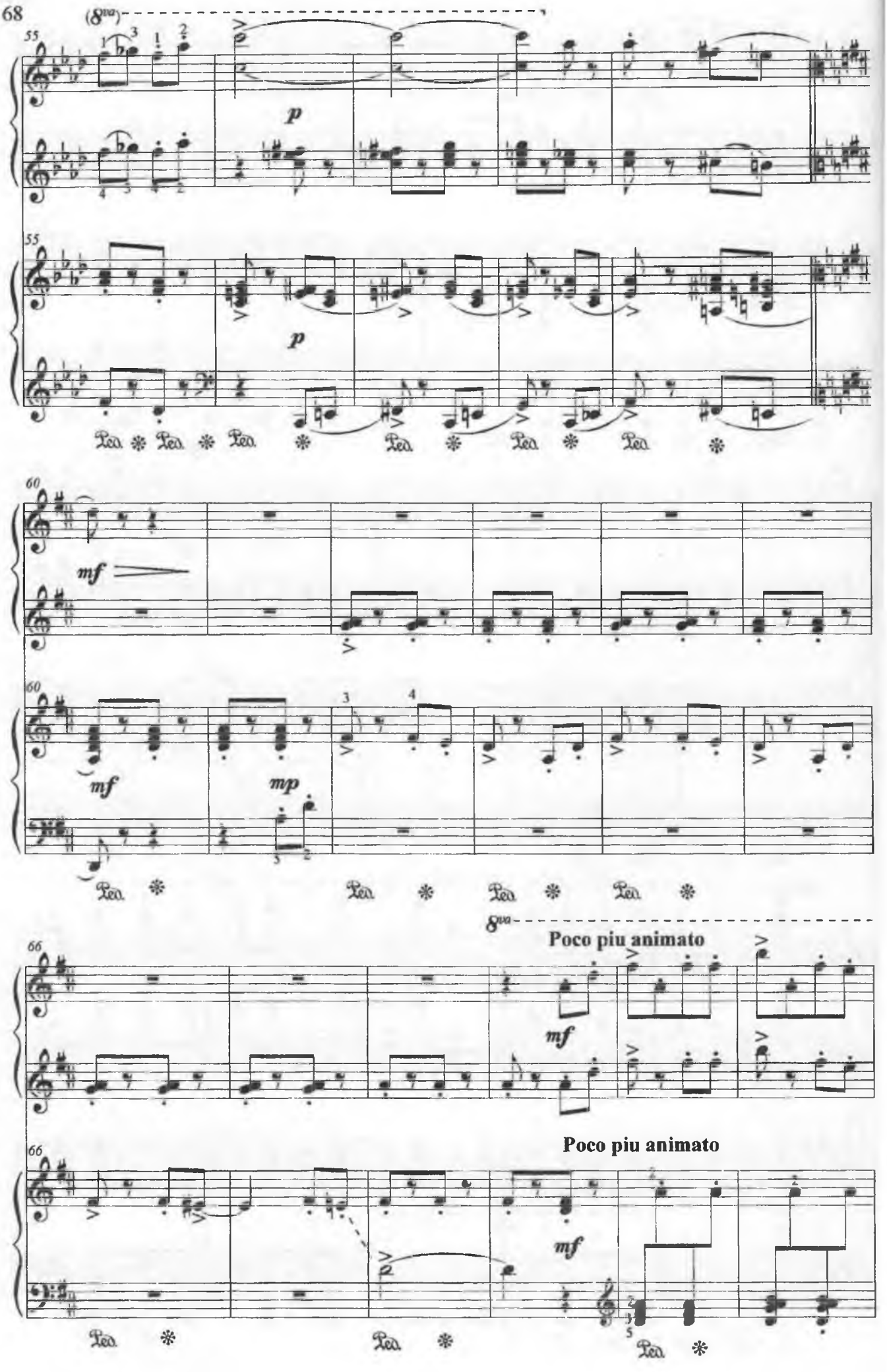
(8va)
55
p
55
p
60
mf
60
mf
mp
8va
Poco piu animato
66
mf
Poco piu animato
66
mf

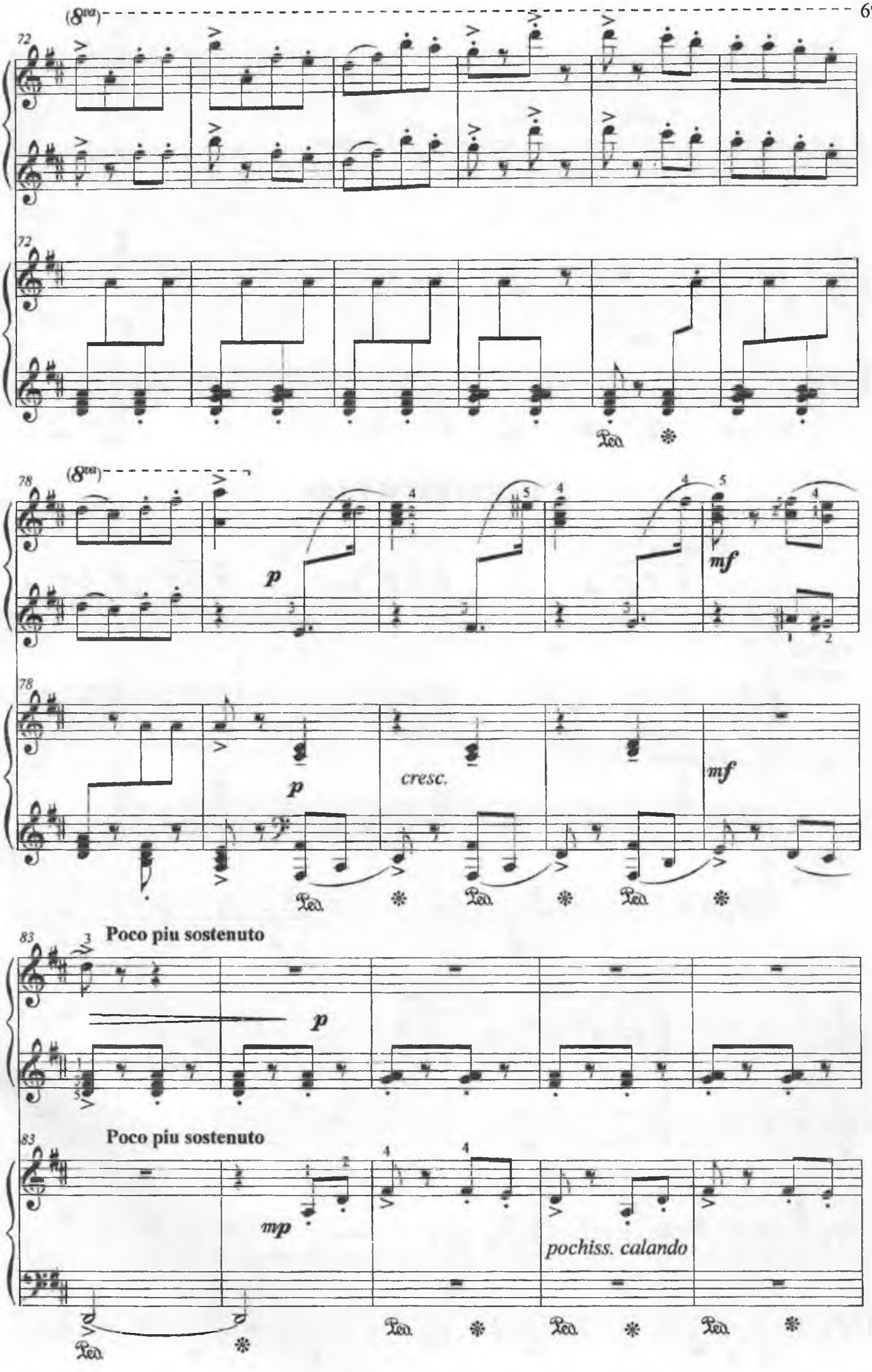
(8va)
72
72
Ped.
(8va)
78
78
p
mf
cresc.
p
mf
Ped.
Ped.
Ped.
83
Poco piu sostenuto
p
83
Poco piu sostenuto
mp
pochiss. calando
Ped.
Ped.
Ped.
Ped.

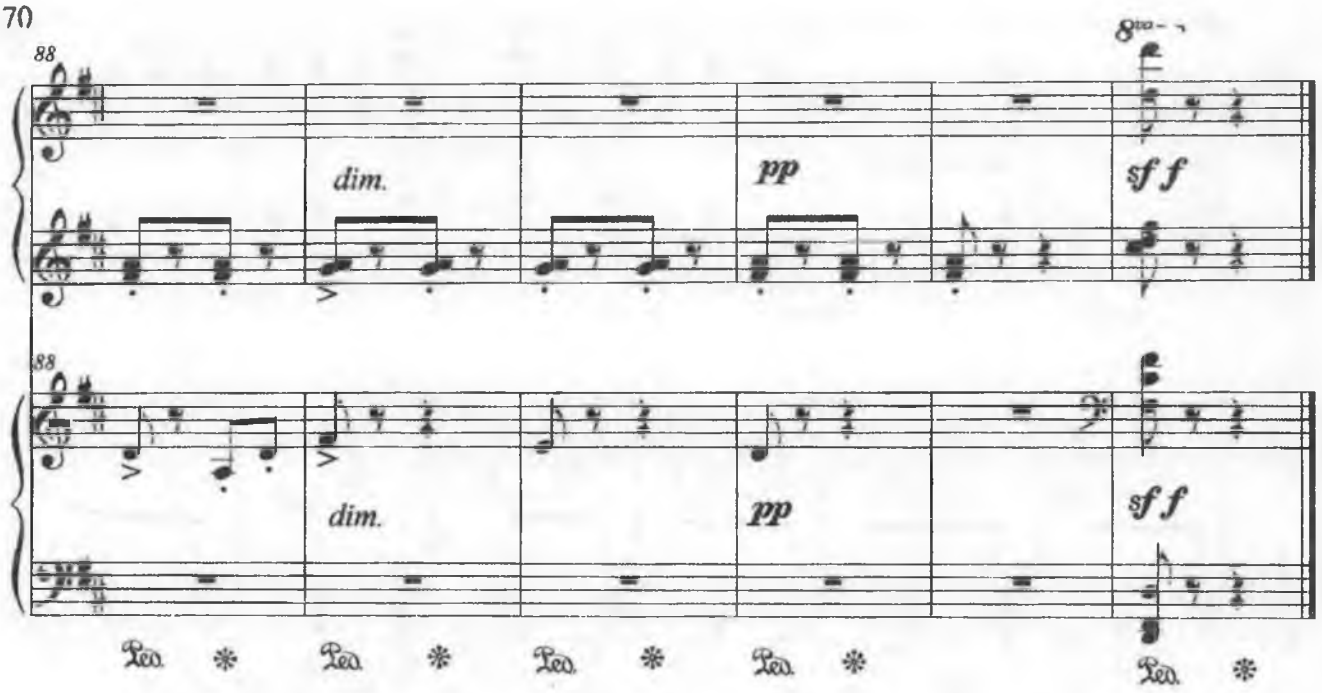

СІНЕМАТОГРАФ

І. Корольов
Переклад авторів

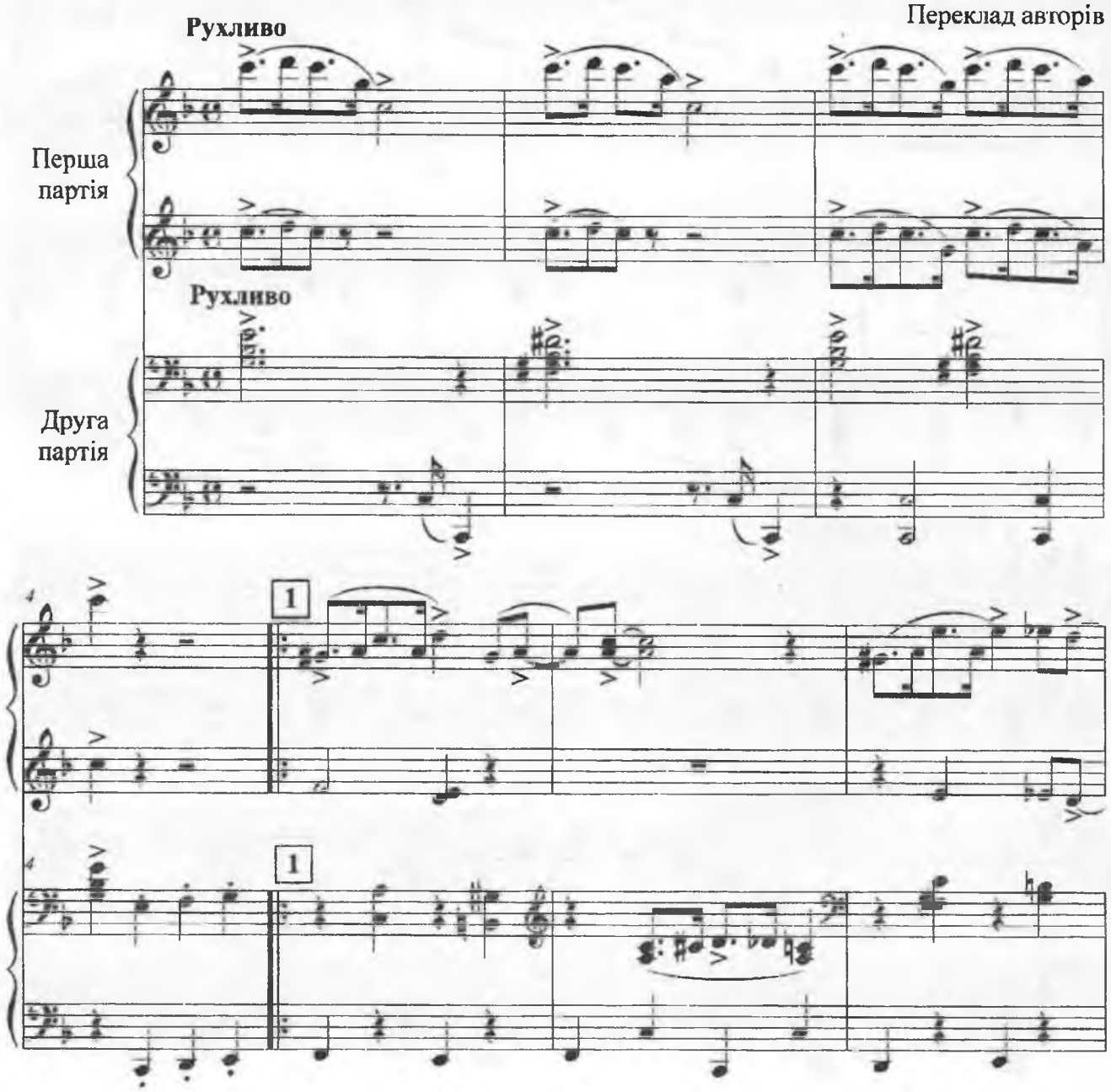

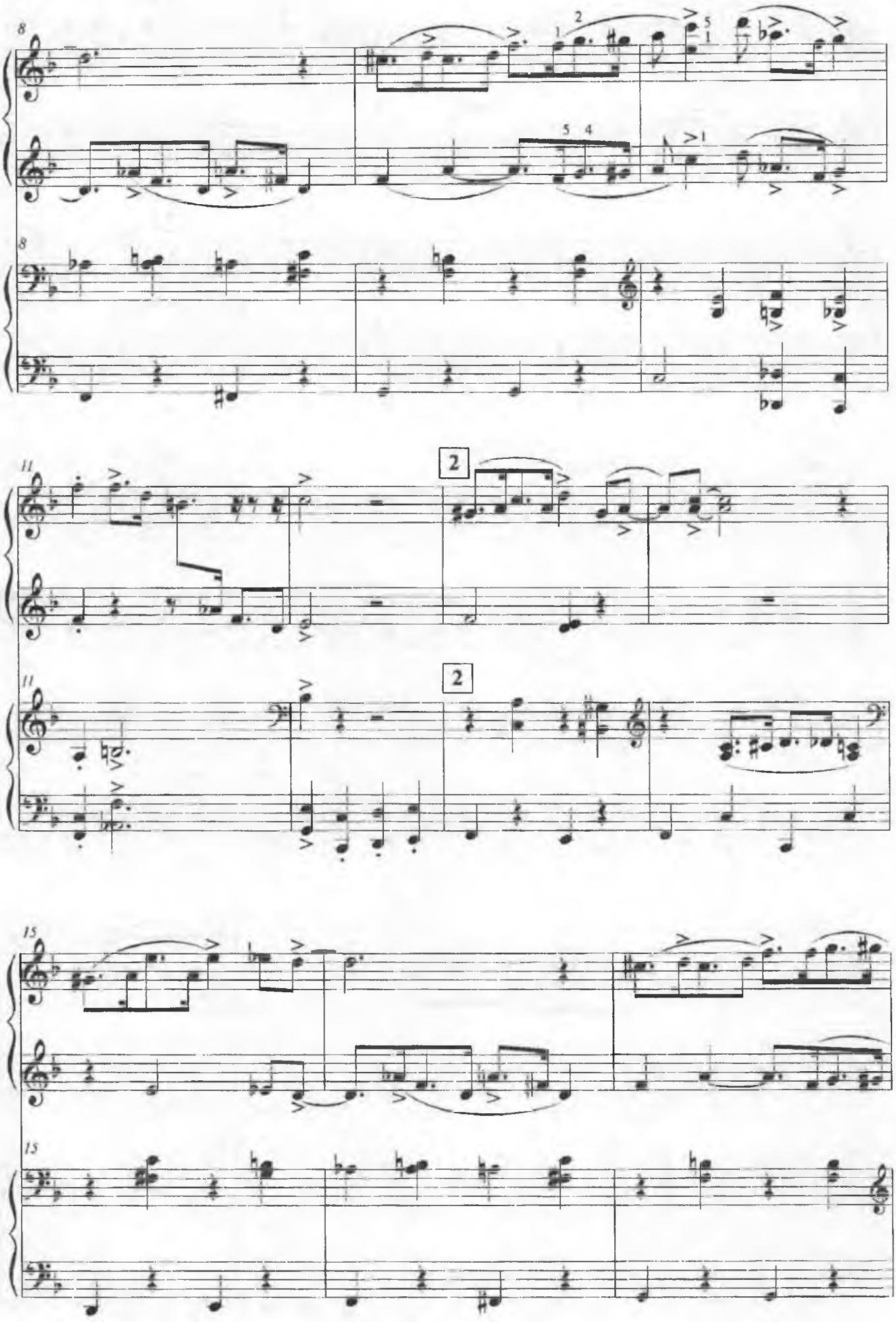
8
8
11
2
11
2
15
15

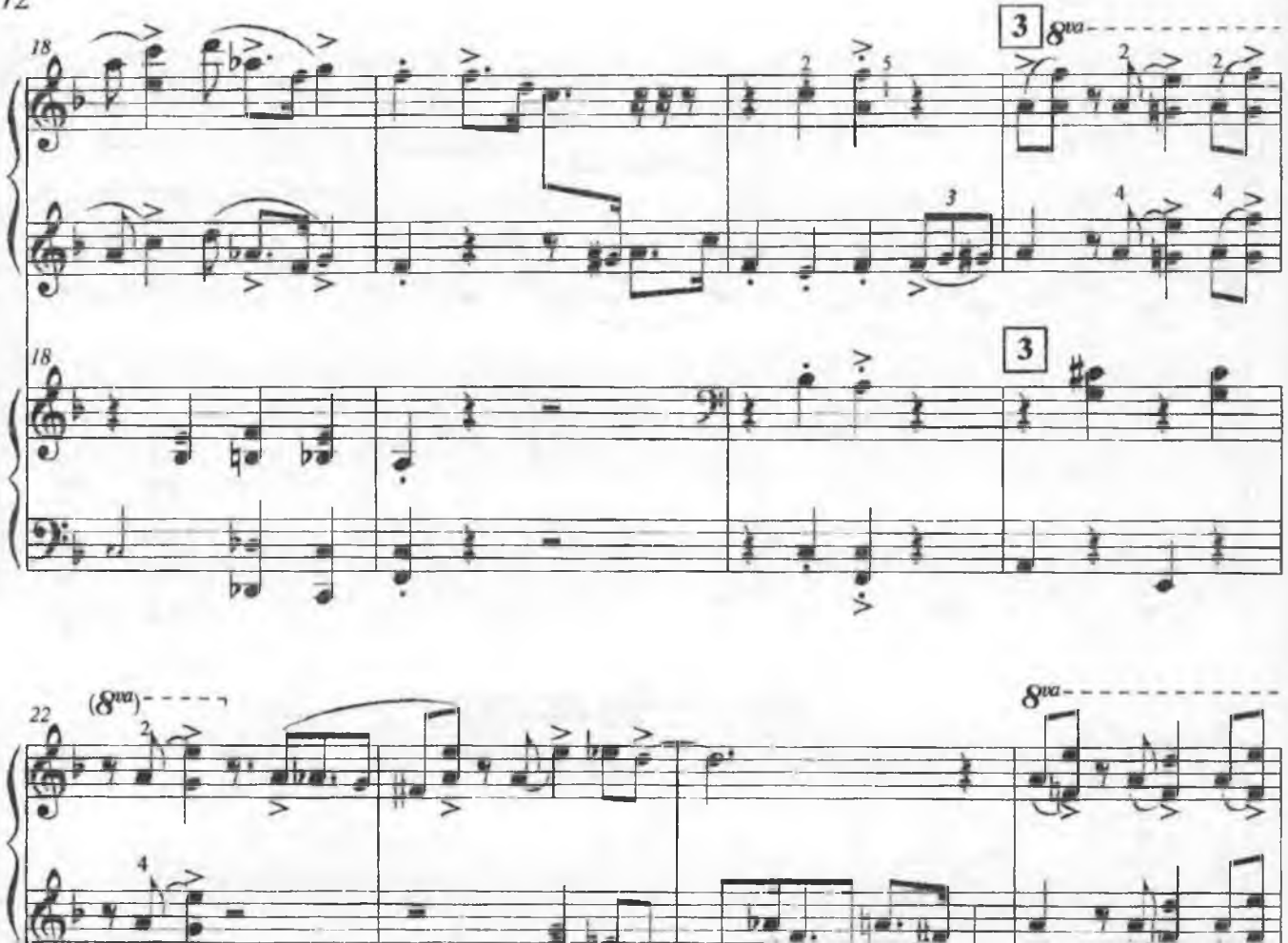
18
3
8va
18
3
22
(8va)
8va

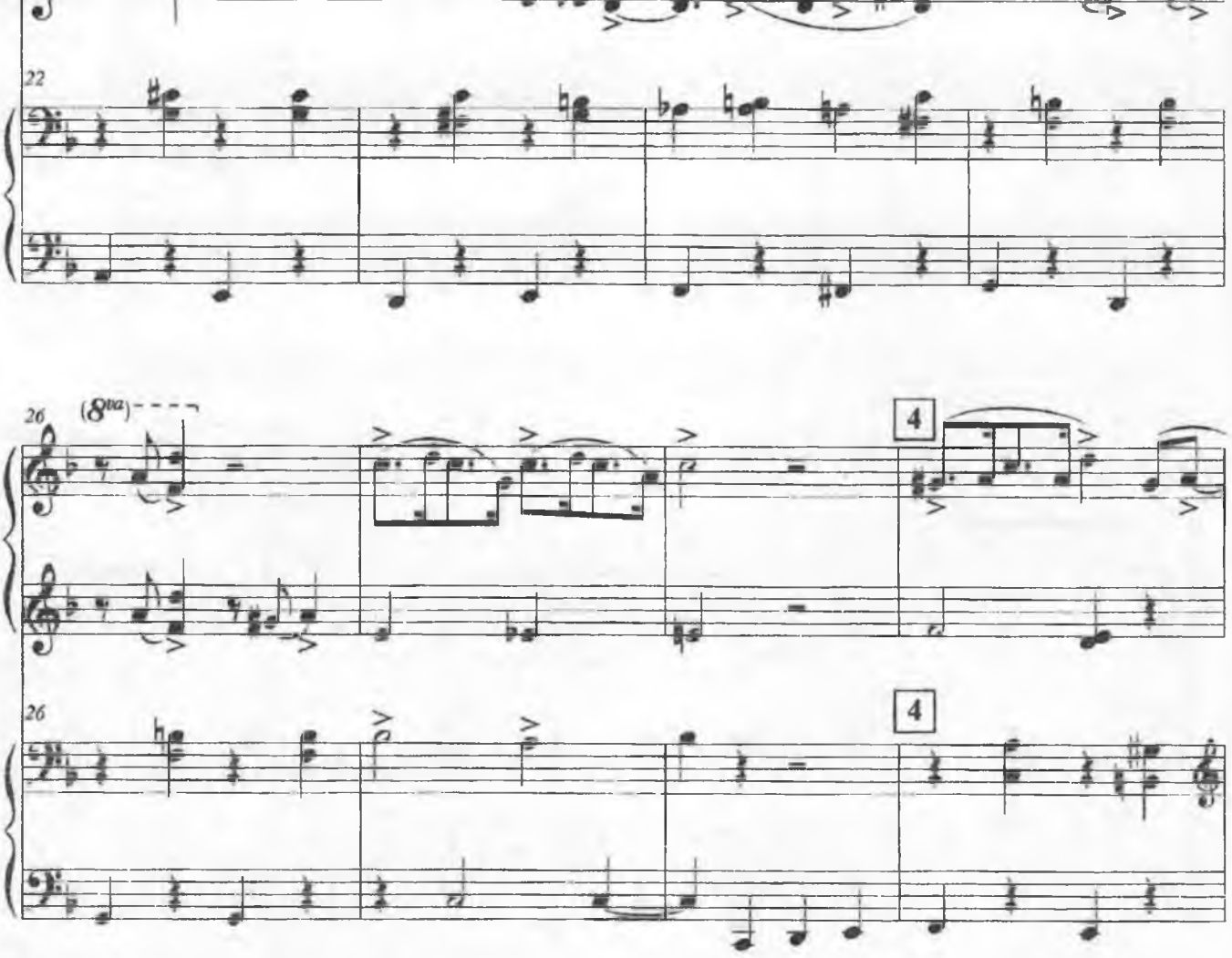
22
26
(8va)
4
26
4

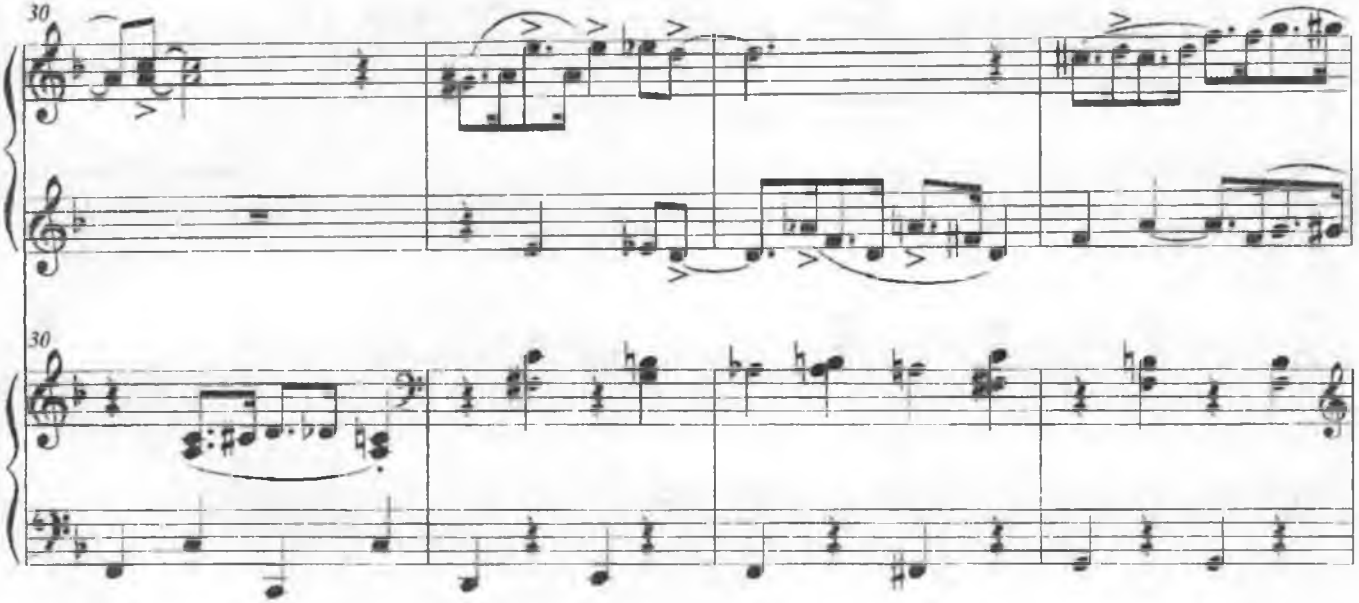
30
30

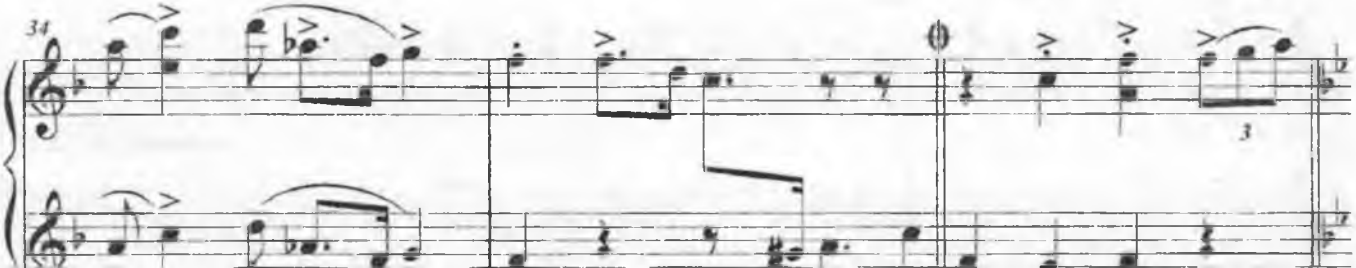
34
3

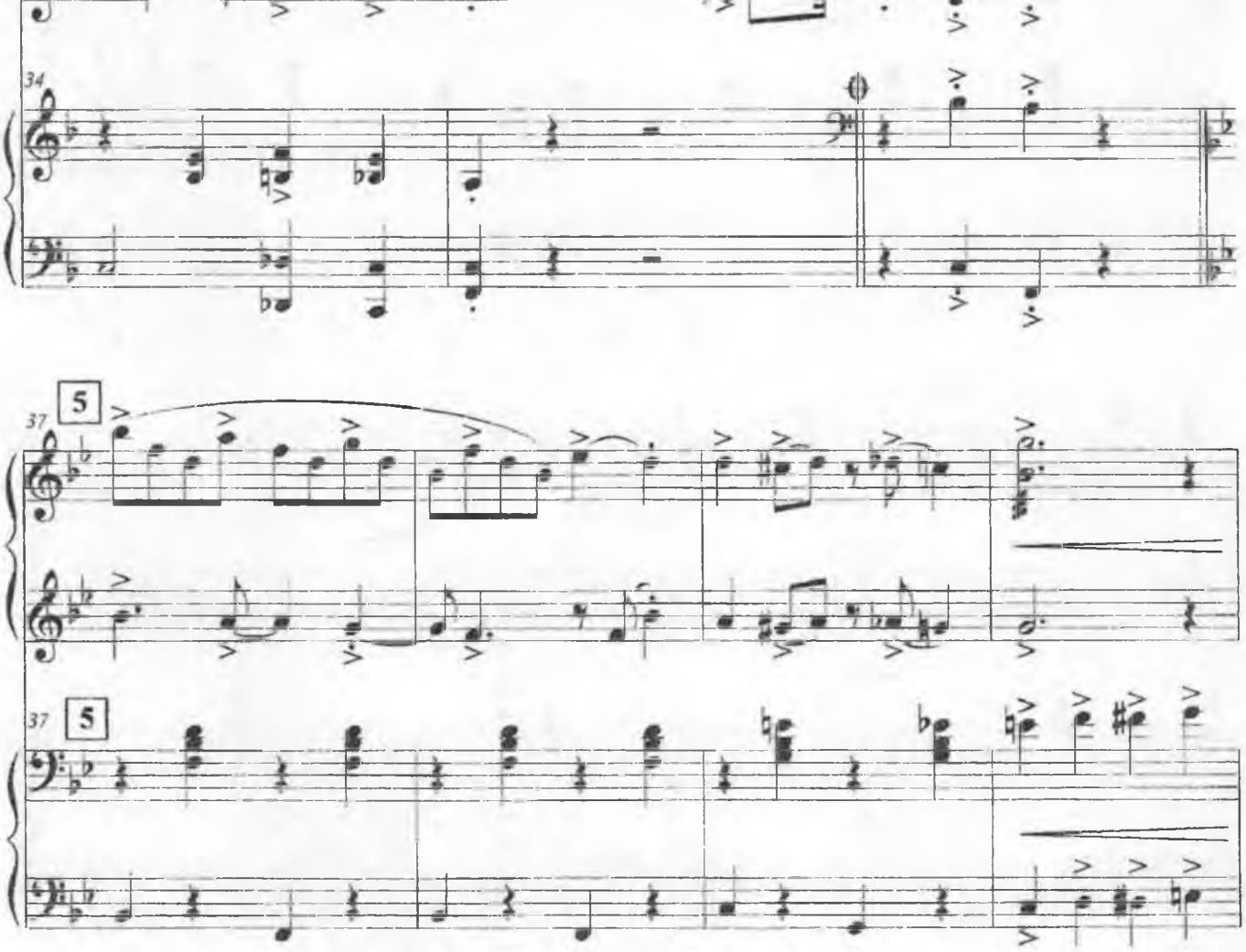
34
37
5
37
5

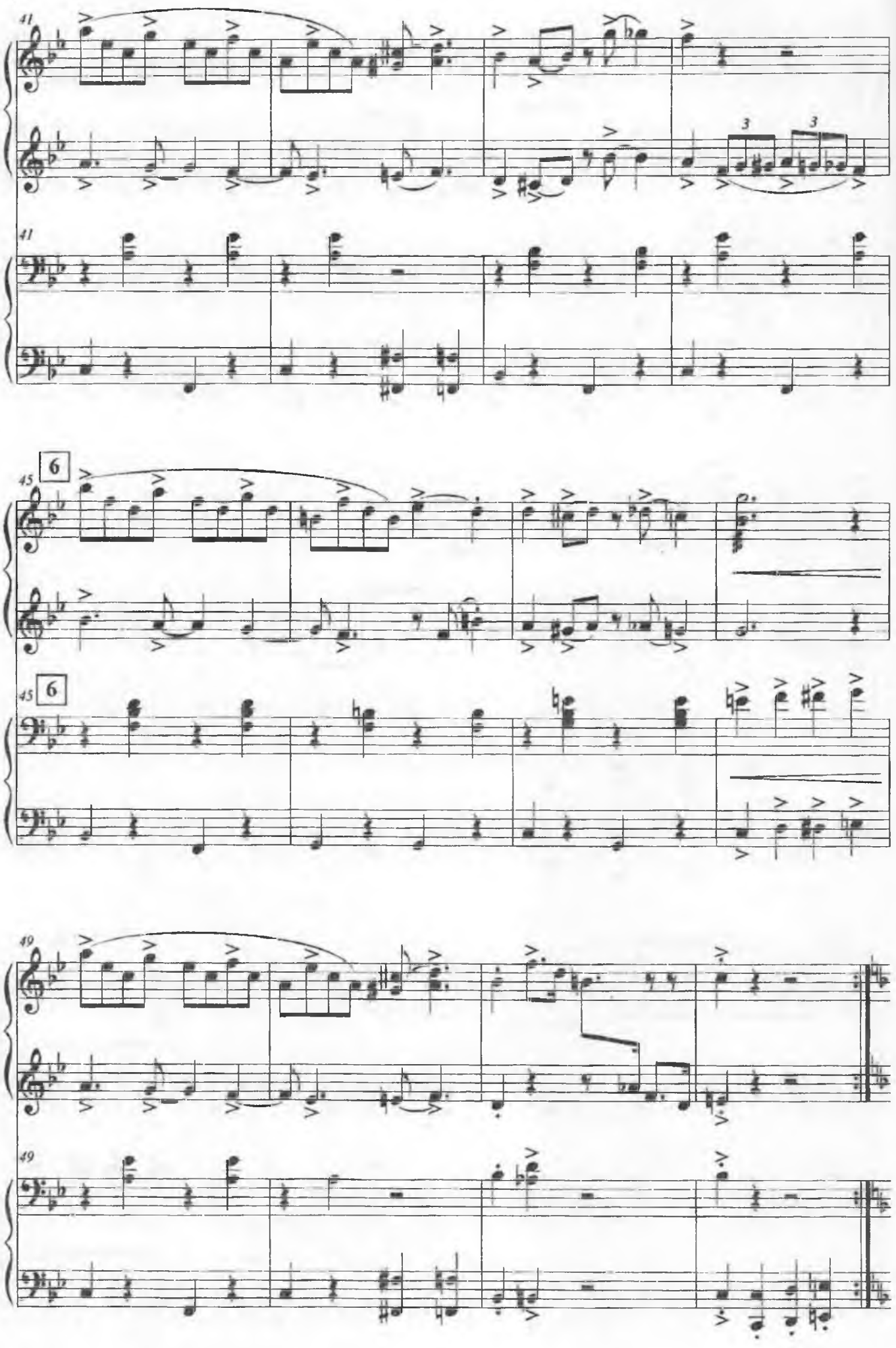
41
3
3
41
45
6
45
6
49
49

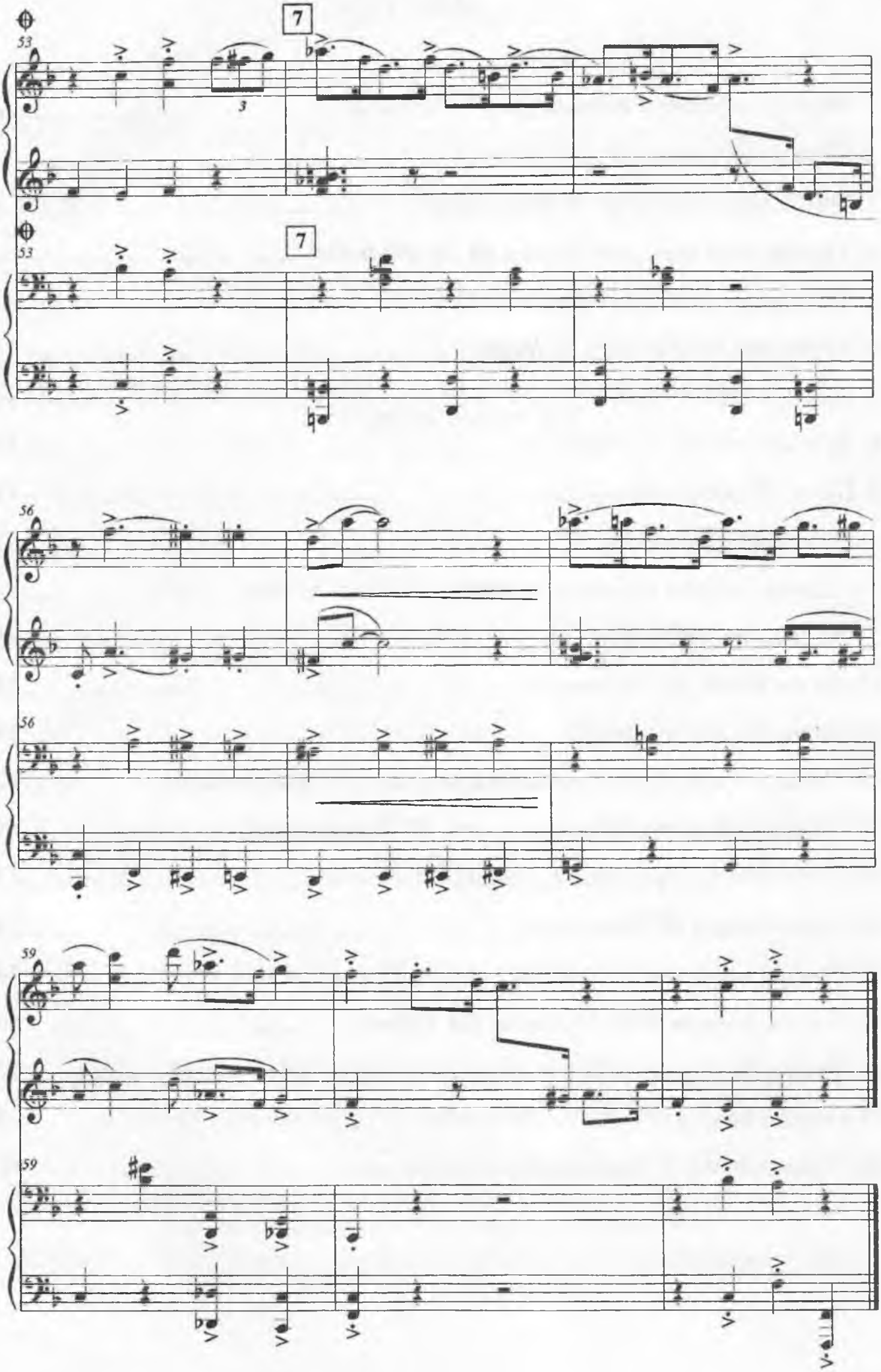
53
7
3
53
7
56
56
59
59

ЗМІСТ

1. Варіація з балету «Раймонда» *(О. Глазунов)* 6
2. Німецький танець *(Ф. Шуберт)* 7
3. Я на горку йшла *(обр. М. Голубовської)* 9
4. Український народний танець *(В. Золотарьов)* 10
5. Латиський народний танець *(Я. Кепис)* 12
6. Угорський танець *(обр. Е. Іршаї)* 13
7. Редовак *(обр. Е. Іршаї)* 14
8. Лугова качечка *(Г. Лобачьов)* 16
9. Пісня *(Ф. Мендельсон)* 19
10. П'єса *(М.Шмітц)* 22
11. Танець з Сюїти «Балетна музика» *(Д. Шостакович)* 25
12. Марш *(Ф. Шуберт)* 28
13. Вальс квітів *(К. Хачатурян)* 31
14. Вальс-бостон *(Е. Іршаї)* 39
15. Гопак з опери «Сорочинський ярмарок» *(М. Мусоргський)* 42
16. Уривок з балету «Лебедине озеро» *(П. Чайковський)* 45
17. Краков'як з опери «Іван Сусанін» *(М. Глінка)* 47
18. Анна-Полька *(Й. Штраус)* 51
19. Половецький танець з хором з опери «Князь Ігор» *(О. Бородін)* 54
20. Танець з опери «Іван Сусанін» *(М. Глінка)* 59
21. Танець Феї Драже з балету «Лускунчик» (П. *Чайковський)* 61
22. Сцена з балету «Ромео та Джульетта» *(С. Прокоф'єв)* 65
23. Сінематограф *(І Корольов)* 70

Навчальне видання

Н.В. Олексенко, викладач КВНЗ «Київське обласне училище культури і мистецтв»

М.М. Тарасенко, викладач КВНЗ «Київське обласне училище культури і мистецтв»

ФОРТЕПІАННІ АНСАМБЛІ

Педагогічний репертуар
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I – II рівнів акредитації

Відповідальний за випуск Т.Ф. Саронько
Редагування Л.В. Московченко

Підп. до друку 26.03.2008 р. Формат 60x84 $^{1}/_{8}$. Папір др. апарат.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 9,1 Зам. 30 Тираж 100

Видавець і виготівник
Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв
01015, м. Київ, вул. Січневого повстання, 21
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
ДК № 2544 від 27.06.2006.